

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEJEEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

D. D. PRAKSA TERJA SPREMEMBO PREDPISOV
F. P.: ENA OBČINA — ENO TRGOVSKO PODJETJE?
D. K.: NA VOLJO POTROŠNIKU
M. F.: PABERKI IZ PULJA
M. M. ODPRAVA SE JE VRNILA

Sobota, 6. avgusta 1960
Štev. 31, leto XVIII.

GOSPODARSTVO V PRVEM POLLETJU 1960

VISOKA PROIZVODNJA - VELIKA POTROŠNJA

V letošnjem prvem polletju je doseglo naše gospodarstvo nove pomembne uspehe. Indeks industrijske proizvodnje znaša v primerjavi z istim obdobjem lani 118, kar pomeni, da je proizvodnja za 4% nad planom. Zlasti visoko sta presegli plan kovinska in živilska industrija. V kovinski je proizvodnja za 12% nad planirano, v živilski pa za 14%. Nad planom je tudi proizvodnja v črni in pisani metalurgiji, dalje industrija nekovin, gradbenega materiala, gume, usnja in obutve ter proizvodnja v kemični, lesni in tekstilni industriji. Proizvodnja premoga je na planirani ravni, v vseh drugih industrijskih panogah pa se je proizvodnja povečala v primerjavi z lanskim, vendar je nekaj pod planirano ravni.

Pomembno je, da proizvodnja ni nehala naraščati, česar so se bali posamezniki, potem ko je sprejel odbor za gospodarstvo pri Zveznem izvršnem svetu sklep o ustavitvi nadaljnjega naraščanja skupnih kreditov za obratna sredstva v gospodarstvu. Ta ukrep pa je pripomogel, da so začela podjetja že junija vlagati v obratna sredstva iz lastnih skladov. Povečala so se tudi posojila iz republiških družbenih skladov, medtem ko so se zmanjšale emisije Narodne banke za obratna sredstva.

Vse to že začenja delovati v smeri zmanjšanja investicijske potrebe.

nje. V obdobju od januarja do maja letos so dosegle investicijske vloge indeks 135, po indeksu za maj in junij skupaj — znaša 132 — pa lahko ugotovimo, da se je začela junija nižati investicijska potrebnost in da se že kaže težnja po njeni vrnitvi v planske okvire.

Omejitve notranje potrebnosti, tako splošne kakor osebne, na ustrezen obseg naj bi zagotovila skladnejše razmerje med uvozom in izvozom. V prvih šestih mesecih letošnjega leta pa izvoz kljub pozitivnim težnjam v zadnjih mesecih ni dosegel planirane ravni, medtem ko je bil uvoz znatno nad planom. Po planu

za leto 1960 naj bi se izvoz povečal v primerjavi z lanskim letom za 23%, vendar je za 5% nižji (indeks 118). Uvoz se je nasprotno povečal za 25% namesto planiranih 12. V resnici pa je stanje več kot zadovoljivo, če primerjamo uvoz v prvem s tistim v drugem trimesečju. V prvih treh mesecih je znašal indeks uvoza 145, kar je resno ogrožalo naše uvozno-izvozne bilance. Povsem pomirjevalno deluje indeks 109 v drugem trimesečju. V tem četrtletju se je uvoz znižal pod planirano raven, vendar to zmanjšanje ni zadoščalo, da bi prišel celotni uvoz v prvi polovici leta v planske okvire. Spricho sprejetih ukrepov pa lahko pričakujemo, da se bo v prihodnjem obdobju še bolj popravilo razmerje med uvozom in izvozom. Od izvoza industrijskih proizvodov bo v mnogočem odvisno vsklajevanje uvozno-izvozne bilance, ker verjetno ne bomo dosegli izvoza kmetijskih pridelkov, ki je predviden v znesku 54 milijard. Povečana usmeritev k investicijam v živilorejo je zajela znatne presežke koruze in povzročila manjšo ponudbo ne le koruze, temveč tudi živine.

V gradbeništvu smo bili v prvih mesecih letošnjega leta 4% nad planom. Kakor je razvidno, se je tudi leto obrdžala visoka stopnja gradbene dejavnosti.

V opisovanju obsega gradbenih del pa je treba zaznamovati naraščanje zalog v maju. Aprila so bile zaloge za 13,5% večje kot lani decembra, maja pa so se povečale na 20%. Narasle so zaloge kamna in apna, medtem ko so ostale zaloge strešnikov in strešne lepence na ravni iz lanskega leta.

Velik obseg gradbenih del je prispeval k zvišanju cen gradbenega materiala. Maja so bile cene za 11% višje kot isti mesec lani.

Glede tržišča in cen na splošno v prvem polletju letošnjega leta je visoka raven potrebnosti in vseh oblikah vplivala na počasnejše naraščanje (Nadaljevanje na 2. strani)

Letošnja žetev obeta, da bodo imeli mlinski kamni dovolj surovin — z naših njiv. Kmetijski strokovnjaki sodijo, da bo povprečni pridelek pšenice za vso Jugoslavijo približno tolikšen, kakor je bil lanski, najprevidnejše cenitve pa govore, da bomo pridelali okoli 18 stotov pšenice na hektar. Številke o pridelku pred vojno govore, da smo pridelali 11,4 stota pšenice na hektar — torej je razlika, in to tolikšna, da v prihodnje že obeta izvoz žita, čeprav smo do nedavna pšenico uvažali in je to hudo bremenilo našo plačilno bilanco

V OKVIRU

Gre za čuden primer, ki pa ni tako zapleten, da mu ne bi prišli do korenin. Sicer pa se napadni računji slej ko prej sami odkrijejo.

Ze pred leti smo prišli na pametno in gospodarsko utemeljeno misel, da bi kazalo v gospodarsko zaostalih področjih ustanavljati obrate, ne-kakšne podružnice večjih podjetij. Majhne investicije za tak obrat, zagotovljena stanovanja za delavce, vse komunalne naprave, prosta delovna sila so med drugim ekonomski razlogi, ki govore v prid »satelitom«. Obratov, ki delajo za matično podjetje sestavne dele proizvodov, manjše proizvode ali kaj podobnega, se je namreč prijelo ime, ki

razlog, da uprava zapusti obrat na dolgačasem in zapuščenem podeželju ter se preseli v okrajni center. Razumljivo, kajti tu je obrat obrata in še večina uslužbencev stanuje tod.

Menda ni potrebno utemeljevati, da taka ločitev upravnega vodstva od proizvodnih obratov ni dobra. Poznamo precej podjetij, kjer se direktorji prevažajo v oddaljena mesta in naselja ter zategadelj zanemarjajo celo družbeno-politično življenje v podjetju. Kadar ima kolektiv sindikalni sestanek je direktor običajno na zelo važni konferenci v mestu. Toliko manj pa jih čuti naselje, v katerem delajo v dopoldanskih

KAKO JE Z IZVOZOM IN UVOZOM V LETOŠNJEM PRVEM POLLETJU?

NESKLADNOSTI, KI OPOZARJAJO

V prvem polletju letos so podjetja s področja naše republike izvozila za 10 milijard in 59 milijonov deviznih dinarjev blaga (za 14% več kot v prvih šestih mesecih lani), kar pomeni 47,5% predvidenega letnega izvoza. Toda s tem, da izvoz dohajamo, smo lahko le deloma zadovoljni. V istem času smo namreč v Sloveniji uvozili za 17 milijard 589 milijonov deviznih dinarjev reprodukcijskih materialov, opreme in blaga za široko potrošnjo. V celoti vzeto je bil uvoz za 71% večji kot lani v istem času! Če k temu dodamo še to, da je izvoz v zahodne države za 2,7% manjši in da uvoz iz teh držav kar za 93% presega izvoz na ta področja. Vse to vpliva na neskladnosti v naši plačilni bilanci s tujino.

Ti podatki opozarjajo na dvojno neskladje v zunanji trgovini: potrošnja deviz naraščata hitreje, kot pa ta sredstva ustvarjamo z izvozom. In drugič: povečuje se potrošnja »trdnih« deviz, medtem ko se mnoga podjetja pri izvozu preusmerjajo na manj zahtevna vzhodna evropska in druga tržišča.

Pot iz zadrege (da bi izravnali te neskladnosti in preprečili, da se zunanje trgovinska bilanca ne bi še poslabšala) je pravzaprav ena sama: povečati izvoz in obenem kolikor moč podpreti razvoj tiste domače industrije, ki vpliva na zmanjševanje uvoza. Žal ta načela v praksi (vsaj za zdaj) še nimajo prave cene. Zakaj?

Pogosto lahko slišimo, kako se

ta ali oni predstavnik izvoznega podjetja pritoži, da so sedanji izvozni instrumenti že kdaj zastareli, da je delitev dohodka za zunanjo trgovino do kraja nespodbudna in da se prizadevanja za izvoz (zlasti na zahtevnejša tržišča) niti ne izplačajo, saj se doma ali nekje na Bližnjem vzhodu tudi lahko vse prodaja. Po tej razlagi, ki je ne slišimo tako pogosto, podjetja izvažajo pač samo zato, da dobijo vsaj nekaj deviz za nakup raznih reprodukcijskih materialov in opreme, ki je doma še ne proizvajamo. Žal je res, da se za takimi besedami skriva nekaj, kar bi moglo biti čez čas mnogo bolj boleče, kot pa so lahko (morda nepremišljeno?) izrečene misli. Mnoga podjetja namreč še vedno

nimajo dolgoročnih programov razvoja, v katerih bi do podrobnosti ocenili možnosti plasmaja svojih izdelkov tudi na tujih trgih. Za zdaj je sicer res, da na domačem trgu ponudba pogosto ne dosega povpraševanja in v skrajnem primeru, če bi n. pr. izvoz popolnoma odpovedal, prevelikih težav s prodajo niti ne bi bilo. Toda če se podjetja hočejo modernizirati in kar je prav, za to pa pogosto potrebujejo opremo in razne druge materiale iz uvoza, pač morajo sama stremeti, da čim več izvozijo in tako ustvarijo čim več deviz. Ob tem pa je še kako važna smer izvoza. V prihodnje se namreč ne bi smelo več dogajati, da bi v skupnem znesku izvoz sicer povečali, ob tem pa bi se — kot že omenjeno — struktura izvoza spreminjala v prid manj zahtevnih držav-uvoznikov. Zato je pretirana samozadovoljnost v nekaterih podjetjih (»izvozili smo za toliko in toliko tisoč ali milijonov deviznih dinarjev blaga) lahko precej škodljiva, če se ne vprašajo, ali zares izvažajo na take trge, kjer je izvoz že zdaj (navzlic delitvi dohodka in drugim objektivnim težavam) rentabilen. S tem seveda ni rečeno, da moramo po vsej sili izvažati v zahodne države, ker imajo le-te, med drugim, tudi »trdno« valuto. Gre le zato, da v gospodarskih orga-

nizacijah resno in stalno razmišljajo tudi o takih »drobnih« zadevah.

Res pa je, da težave, ki jim imajo izvozna podjetja zaradi nekaterih predpisov (izvozni instrumenti, delitev dohodka) v resnici niso majhne. Zdjaj, ko začenjam uveljavljati novi devizni sistem, ko pristojni organi pripravljajo še druge ekonomske ukrepe (na primer spremembe v sistemu delitve dohodka) pa je tudi čas, da podjetja ne samo tarnajo, temveč izdelajo in obrazložijo svoje predloge ter se odločno zavamejo zanje. Gospodarske organizacije, ki izvažajo za svoj ali tuj račun, zdaj na primer še kako zanima, kolikšna bo po novem udeležba podjetja pri ustvarjenih devizah. Razumljivo je, da bi vsako podjetje rado imelo čim večji delež; vseh 100% ali vsaj polovico. Le malo-kje so izračunali, koliko deviz bi podjetje lahko ustvarilo, če bi povečalo proizvodnjo, da bi lahko tudi več izvažalo in kolikšen del tako ustvarjenih deviz podjetje zares potrebuje za nemoteno obratovanje.

Prav bi bilo, če bi delavski sveti podjetij, ko prav zdaj razpravljajo o polletnih obračunih, razpravljali tudi o izvozu in uvozu in izoblikovali svoja stališča in predloge tudi glede teh vprašanj.

—MG

SATELIT

je v skladu s časom — satelit. Mimo tega pa prinese tak satelit v naselja gospodarsko zaostalih področij tudi splošen družbeni in ne le ekonomski napredek. Ni da bi utemeljevali.

Zdaj pa smo naenkrat opazili, ne povsod, toda vendar, da taki sateliti v odročnih krajih ustanavljajo nekakšne še manjše satelite — delavnice. Toda kot zakleto ti podsateliti ne nastajajo v odročnih krajih, pač pa v večjih naseljih, če se le da, pa v okrajnih središčih.

Vzporedno s tem je v takem satelitu, ki je dobil še manjši satelit, vse več uslužbencev, ki se vozijo v službo iz okrajnega središča. Seveda je med njimi tudi obratovodja ali direktor komaj ustanovljene delavnice, ki največkrat še dobro shodil ni.

Načrt je na dlani. Delavnica satelita in uslužbenci iz centra bodo kmalu utemeljeni.

urah. Je že tako, da si danes še težko predstavljamo direktorja ali vodilnega uslužbenca, ki bi živel s tovarno samo od šestih zjutraj pa do dveh popoldne.

Sicer pa bi na tako misel lahko prišli tudi učitelji, profesorji, poštni uslužbenci, pa zdravniki in še kdo. Vsi bi raje živeli v bolj razvitem kraju, v mestecu, kjer je več kulturnega življenja. Le kaj bi rekli tem ljudem, če bi se take preseljevali? Tako pa prav ti le od časa do časa obiščejo mesto, čeprav imajo za take obiske prav gotovo manj možnosti kot vodilno osebo v podjetju.

Bržkone o vsem tem ne bi pisali, če bi bili podsateliti ali kakor koli jih že imenujemo, gospodarsko utemeljeni in rentabilni. Toda prav to niso in zato je več kot jasno, za kaj pravzaprav gre.

MITJA ŠVAB

Občinski sindikalni svet Ljubljane-Center je pretekli teden organiziral dvojno posvetovanje: eno z zastopniki trgovinskih gospodarskih organizacij, ki zaposlujejo manj kot 30 delavcev, in druge z zastopniki obrtnih gospodarskih organizacij. Na posvetovanjih so obravnavali problematiko delavskega samoupravljanja, nagrajevanja po učinku in razna gospodarska vprašanja.

Na posvetovanju z zastopniki trgovinskih gospodarskih organizacij je prišlo do izraza mnenja, da je individualno nagrajevanje po učinku v trgovini težko vpeljati. Dokler bo trgovina urejena še v klasičnem smislu, se bo v glavnem uveljavilo nagrajevanje po uspehu poslovnih enot. Sedanja merila (predvsem odstotek od prometa, ki niso najbolj ustrezna, naj bi delavski sveti temeljito spremenili.

V razpravi o problemih delavskega samoupravljanja je bilo ugotovljeno, da so delavski sveti v mnogih primerih v podrejeni vlogi, saj je pogostoma med njimi direktor ali poslovodja. V zvezi s tem je bila poudarjena potreba krepiti delavsko samoupravljanje v trgovini.

Na posvetovanju z zastopniki obrtnih gospodarskih organizacij se je pokazalo, da ponekod odklanjajo nagrajevanje po učinku izgovorom, da glede na specifično dejavnost določene organizacije (razne usluge, popravila itd.) te vrste nagrajevanja sploh ni mogoče vpeljati. Izkušnje pa kažejo, da so marsikaj z dobro voljo tudi v takih »nemogočih« primerih le našli rešitev, ki odpira pot močnejšemu uveljavljanju sistema nagrajevanja po učinku. Na obeh omenjenih posvetovanjih so razen teh problemov razpravljali tudi o vprašanju strokovnih kadrov, lokalov, poslovnih prostorov in skladišč, o sredstvih, skladih in drugih preostalih vprašanih trgovine oziroma obrti.

Člani komisije za strokovno izobraževanje pri Republiškem odboru sindikata kovinskih delavcev so v zadnjih dveh mesecih obiskali nekaj gospodarskih organizacij te stroke, da bi ugotovili, kako je z ustanavljanjem kadrovske-socialnih služb in formiranja centrov za izobraževanje. Skoraj v vseh obiskanih podjetjih (tistih, ki zaposlujejo nad 250 delavcev) so ugotovili precejšnji napredek na področju ustanavljanja omenjenih služb oziroma centrov. Tako so v podjetjih Telekomunikacije, Saturnus, TOPS, LHT Škofja Loka, Gorenje v Velenju, Industriji za elektroizveze in nekaterih drugih, že odprli delovna mesta za opravljanje kadrovske-socialne službe oziroma za strokovno izobraževanje. V manjših podjetjih, kjer ni pogojev za ustanovitev kadrovske-socialne službe, to problematiko rešujejo v okviru uprav podjetij in sindikalnih podružnic.

Člani komisije so ugotovili, da vprašanja strokovnega izobraževanja zelo dobro rešujejo v kranskem okraju ter v občini Soštanj. V Kranju pomaga podjetjem pri sestavljanju programov, učnih načrtov in organizaciji raznih internih tečajev in seminarjev Okrajni zavod za izobraževanje kadrov.

V občini Soštanj pa se močno čuti prizadevanje Občinskega sindikalnega sveta, ki prek občinske delavske univerze omogoča gospodarskim organizacijam izvedbo raznih posvetovanj in seminarjev. V večini primerov pa zavira še intenzivnejše delo na področju izobraževanja pomanjkanje kadrov.

Tečaji in seminarji v Suhi krajini

V Suhi krajini še vedno primanjkuje strokovnega kadra. Prav zaradi tega so v minulem izobraževalnem obdobju posvetili precej skrbi izobraževanju v okviru občine Žužemberk. Razen številnih tečajev in seminarjev so pridobili tečaj za odbornike zborna proizvajalcev, vodilne uslužbenke podjetij in kmetijskih združenj, zastopnike kmetijskih združenj ter ostale odbornike, ki so jih seznanili z osnovami komunalnega sistema. Za prihodnjo sezono pa predvidevajo tečaje in predavanja za delavce posameznih obratov in za upravljavce.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

MITJA ŠVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER GASPERSIC
SONJA MAVER MILAN VOLJC JANEZ TEHTIČNI UREDNIK:
JANEZ SUSTER

List izhaja v uredniški povezavi z »Radom« - Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2, pošt. pred. 313-VI, tel. uredništva 39-181 do 185, 31-555 in 31-453 - Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600-705/1-83 - Posamezna številka stane 20 din - Naročnina je četrtletna 230, polletna 500 in letna 1000 din - List tiska CJP - Ljudska pravica - Poština plačana v gotovini

»Mislim, da kadrovske-socialnih služb ni moč nikomur vsiliti, če večina v kolektivu ne uvidi, da so res potrebne,« je dejal tovariš Ivo Svetličič, socialni delavec v celjski »Cinkarni«. »Pri nas so to spoznali in že od 1. januarja 1959 imamo kadrovske-socialni sektor, ki vse bolj dobiva svoj pravi pomen. Zdaj je v tem sektorju že vrsta oddelkov; nekateri od teh bomo v prihodnje združili. Jasno pa je, da gre le za delitev dela znotraj sektorja. Oddelki bodo še naprej in še bolj sodelovali drug z drugim...«

»To je najvažnejše načelo dela našega sektorja. Vsak naš predlog ali akcija pa mora temeljiti na dejanskih dokazih: če je in kaj je res potrebno. Poglejmo na primer izobraževanje. Ugotovitev, da je izobraževanje potrebno, sicer drži, toda to še zdaleč ni dovolj, da bi delavski svet odločil, koliko sredstev bo namenil za izobraževanje. Izobraževanje je bilo tudi pred leti potrebno, toda večina tega ni občutila. Nov sistem nagrajevanja, ki sloni na uspehu pri delu, pa je tisto relativno »potrebo« spremenil v zahtevo po izobraževanju. To nam je pokazala tudi anketa med 1153 delavci (83% vseh zaposlenih), iz katere je razvidno, da 59% anketirancev nima potrebne strokovne izobrazbe za delo, ki ga opravlja, vendar se jih 33% želi izobraževati za svoje delo, še 14% drugih pa bi se rado izobraževalo za kak drug poklic. Še bolj temeljita je za-

hteva delavcev, zaposlenih v podjetjih. Tam je kar 69% anketirancev brez zadostne strokovne izobrazbe za delo, ki ga sedaj opravlja in zato se jih kar 51% želi izobraževati. Ta anketa je vsekakor dokazala delavskemu svetu, da je izobraževanje potrebno in kadrovske-socialni sektor oziroma njegov oddelki za izobraževanje ima kaj početi...«

Ceprav je tovariš Svetličič socialni delavec, ki ima že v svojem oddelku veliko dela, se je kar razvedel ob pripovedovanju o načrtih za izobraževanje, ki vsekakor sodi med najvažnejše naloge tega sektorja.

»Veliko je drobnega dela,« je dejal. »In večini mi kar zmanjka časa za širše naloge. Toda če kaj tare posameznika, to le-ta še bolj občuti in zato moram v vsakem takšnem primeru posredovati. — Trenutno pa se ukvarjam z analizo stanovanjskega vprašanja v našem podjetju. Pred časom je bila v naši tovarni na praksi socialna delavka Vera Svent, ki je pri nas napravila diplomsko nalogo o tem vprašanju. V svoji nalogi trdi, da je nestalnost naših kadrov bolj pereča vprašanje kot pa samo pomanjkanje stanovanj. Ljudje odhajajo iz podjetja iz različnih vzrokov; sicer je res, da jih največ odide (34%) zaradi neurejenih stanovanjskih razmer, toda kar 33% jih gre zaradi tega, ker niso zaposleni na ustreznem delovnem mestu. Pri slednjem gre tako za strokovnost kot za druge pogo-

je. Ali ni to podatek nad katerim se je vredno zamisliti? In kdo naj te stvari proučuje in morebiti predlaga rešitve, če ne kadrovska služba?! Stanovanjska stiska neposredno vpliva na proizvodnjo. Staro pravilo pravi, da je za dobro poklicno delo nujen predpogoj — urejene življenjske razmere. Sodili smo, da je najvažnejše, da poskrbimo za družinska stanovanja, pri tem pa smo pozabili na samske delavce, ki jih je pri nas kar 594. Večidel so to podnajemniki in njihov položaj je še najmanj zavidanja vreden. To sili k logičnemu sklepu: potrebna so samska stanovanja, na primer samski dom, kar pa spet pomeni, da so potrebna sredstva, da bi lahko tak dom zgradili. Delavski svet pa se za nobeno investicijo, še posebej zdaj, ko ima za sabo izkušnje dosetih let samoupravljanja, ne bo odločil tja v en dan. Terja podrobne analize, dokaze, argumente. Zato zdaj pripravljamo novo anketo, s katero bomo dobili vse podatke: kdo je za samski dom, kakšen naj bo (hotelskega ali internatskega tipa) itd., vsekakor, komisija za družbeni standard bo lahko dobro utemeljila vsak svoj predlog delavskemu svetu. Takšne utemeljitve, lahko rečem dokumentacijo pa naj bi pripravljali prav v kadrovske-socialnem sektorju, pa najsi gre za uvažanje tople malice, gradnjo počitniškega doma ali pa stanovanj. Šele potem ne bo težka odločitev delavskega sveta,« je končal tovariš Svetličič.

D. D.

ZAPISEK OB IMENOVANJU NOVEGA UPRAVNIKA »AVTOSERVIS« V DOMŽALAH

Praksa terja spremembo predpisov

Ob letošnjem novem letu so v Domžalah ustanovili združeno podjetje »Avtoservis«. Združili so dotedanjo obrtno »Avtomobilnično, avtoličarsko in tapetniško podjetje« iz Domžal in Karoserijsko delavnico iz Vira. Združitev je bila več kot upravičena in tudi tehtno preudarna. Ker gre za manjši podjetji, je pomembna pridobitev zmanjšanja administracije (ki je bila dotlej dvojna), pa tudi perspektive razvoja podjetja so boljše.

Združeno podjetje je rabilo upravnika. Komisija občinskega ljudskega odbora za razpis mest direktorjev je imenovala takoj po združitvi za vršilca dolžnosti upravnika Avtoservisa dotedanega upravnika Karoserijske delavnice tovariša F. V., ki je tudi po razpisu ostal na tej dolžnosti. Toda spet le kot vršilec dolžnosti upravnika.

Novo podjetje si je kmalu pridobilo precejšen ugled in toliko naročil, da vseh niti ne zmorejo. To je nedvomno zaslug delovnega kolektiva, ki se je res prizadevalo lotiti novih nalog, pravi pa (člani kolektiva), da tudi vodstva podjetja. Upravnik (karoserijski mojster) je zrasel iz tega kolektiva, in je uspešno vodil podjetje, delavsko upravljajo se je okrepilo in zaživelo. Zato se je kolektiv toliko bolj začudil, ko je izvedel, da je dotedanji vršilec dolžnosti upravnika razrešen s 1. avgustom, na njegovo mesto pa je postavljen (ne le brez vsakega posvetovanja s kolektivom, temveč tudi brez vsakega prehodnega obvestila) drugi vršilec dolžnosti upravnika, tovariš J. M., sin zadnjega upravnika sedanega domžalskega obrata, bivšega lastnika te delavnice. Kolektiv se je zaradi tega sestal in zahteval, da občinski ljudski odbor prekliče svoj sklep. Na vsak način, meni kolektiv, se ne more strinjati z načinom, kako je občina poskušala vsiliti novega upravnika, pri tem pa ignorirala delavsko upravljanje.

Da bi razumeli odpor kolektiva proti temu ukrepu občine, se velja vsaj bežno seznaniti z razmerami v prejšnjih samostojnih

podjetjih. Obe obrtni podjetji sta se razvili iz privatnih delavnic, toda upravnika sta bila sprva tako v prvem kot v drugem prejšnjem lastnika. V podjetjih so delali tudi njuni najbližji sorodniki.

Posebno nevzdržno stanje je bilo do 1958. leta v virski Karoserijski delavnici. Dejansko ni bilo delavskega upravljanja, kajti vso »oblast« je imel v rokah upravnik. V podjetju sta kraljevala nered in nedisciplina. Zaradi tega tudi pravega dela ni bilo. Vse to je naravnost omogočalo prekrške, zaradi katerih je v podjetje poseglo tudi sodišče in v njem so uvedli prisilno upravo. To so bili odločilni trenutki za kolektiv v Viru. Lahko rečemo, da je takrat našel samega sebe. Po izvolitvi novega delavskega sveta in upravnega odbora ter nastavitvi novega upravnika, tovariša F. V., je podjetje zaživelo in kmalu doseglo promet kot nikdar prej. Ob že voheni proizvodnji je prišlo do združitve z domžalskim podjetjem, upravnik Karoserijske delavnice v Viru pa je prevzel operativno vodstvo združenega podjetja. Počasni postopek občinske administracije je povzročil, da je upravnik prejšnjega domžalskega podjetja tovariš M. M. vse do pred kratkim prejemal plačo upravnika, ker ni bil razrešen dolžnosti; dejansko je bil obratovodja tako imenovane domžalskega obrata. Odločbo o razrešitvi je dobil šele junija, čeprav je bila datirana februarja. Po vsem tem pa je prišel odlok občine, po katerem je imenovan za vršilca dolžnosti upravnika Avtoservisa njegov sin tovariš J. M.

Ta odlok utemeljujejo na občini z višjo strokovnostjo tovariša M. J., ki je nedvomno potrebna upravniku tega naglo se razvijajočega podjetja. Toda kolektiv se ne strinja z načinom, kako je prišlo do tega imenovanja, ker pri njem niso mogli sodelovati organi delavskega upravljanja v podjetju, saj sploh niso bili seznanjeni s to namero občine.

Zanimivo je pa tudi, da so o tej nastavitvi razpravljale politične in družbene organizacije v občini in da je občinska komisija zelo tehtno preudarjala sposobnosti tovariša J. M. in ga končno ni hotela imenovati za upravnika (imenovala ga je za vršilca dolžnosti), kajti praksa naj bi pokazala, če je res sposoben. Vse to torej predvidevali, le na kolektiv in njegove organe upravljanja so pozabili.

V domžalski občini sicer trde, da komisija, ki odloča o nastavitvi direktorjev ali upravnikov, navadno sodeluje z organi delavskega upravljanja prizadetih podjetij, ključ njihove zastopnike na svoje seje. V omenjenem prime-

ru pa so na to pozabili in, kot pravijo, sami ne vedo, kako se je moglo zgoditi kaj takega.

Kolektiv »Avtoservisa« se seveda s tem pojasnilom ne strinja. »Najmanj, kar pričakujemo,« pravijo v njegovem delavskem svetu, »je, da nas vprašajo, kako sdim o tako pomembni spremembi, o tem ali onem upravniku.«

Res je premalo. Naši delavci so zaživeli v delavskem samoupravljanju, zavedajo se svojih pravic in dolžnosti in to so s svo-

jim delom tudi dokazali. Spor zaradi nastavitve novega upravnika domžalskega »Avtoservisa« nas opozarja, da so stari predpisi o nastavljanju vodilnih uslužbencev v podjetjih (pa čeprav jih spoštujemo) zastareli in da jih je razvoj delavskega upravljanja prerasel. Zato jih bo treba čimprej spremeniti in z novimi predpisi omogočiti delovnim kolektivom, da čimbolj neposredno odločajo o izboru vodilnih uslužbencev njihovih podjetij. D. D.

Visoka proizvodnja — velika potrošnja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Nje zalog, na naraščanje uvoza in na določene premike v cenah proizvodov in storitev. V primerjavi s istim obdobjem lanskega leta so se cene na drobno zvišale za 6%, pri čemer so cene kmetijskih pridelkov višje za 9, cene industrijskih proizvodov pa za 2%. Indeks življenjskih stroškov se je zvišal za 9%. Glede na povečane nominalne prejemke delavcev in nameščencev v družbenem sektorju gospodarstva pa so njihovi realni prejemki ostali v obdobju januar—april — o tem imamo podatke — v glavnem na ravni, kot so bili lani v isti mesecih.

Kaj je v kratkem značilno za gibanje našega gospodarstva v prvi polovici letošnjega leta?

Nadaljnje veliko naraščanje proizvodnje in potrošnje ob rahli težnji po nazadovanju investicijskih vlog v juniju (kar je nedvomno posledica zaustavitve naraščanja kreditov za obratna sredstva). Dalje večji uvoz in manjši izvoz, kot sta planirana. V drugem četrtletju se je stanje glede tega znatno izboljšalo, vendar visokega uvoza, v glavnem reprodukcijskega materiala v prvem trimesčju ni bilo mogoče nadomestiti s še vedno nezadostnim izvozom domačih proizvodov.

M. M.

PRED V. KONGRESOM SINDIKATA KOVINSKIH DELAVCEV JUGOSLAVIJE

DOBRO DELO JE NAJBOLJŠA PRIPRAVA

Od 17. do 19. novembra 1960 bo v Beogradu V. kongres sindikata kovinskih delavcev Jugoslavije. Kongres bo ocenil dejavnost tega sindikata med IV. in V. kongresom ter sprejel nekaj resolucij o nalogah sindikata in drugih družbenih organov pri reševanju preostalih vprašanj v kovinski in elektroindustriji, ladjedelništvu in elektrogospodarstvu.

V mnogih podjetjih se sindikalne podružnice že pripravljajo na kongres. Predsedniki in tajniki podružnic so se na nedavnih posvetovanjih v okrajih dogovorili, da bodo z najrazličnejšimi novimi delovnimi metodami utrdili sindikalne organizacije in omogočili večjemu številu članov, da odločajo o vseh problemih v podjetju. Izvršni odbori nekaterih sindikalnih podružnic že pripravljajo — skupaj z drugimi organizacijami in organi upravljanja — konkretne in preproste napisane teze o osnovnih problemih v podjetju. Te teze bodo razdelili vsem članom sindikata, da se bodo lahko dobro pripravili na polletno sindikalno konferenco. Ze pred polletnimi konferencami bodo v sindikalnih

vodstvih razpravljali o predloženih resolucij, ki bodo predložene kongresu. Tako bo večina sindikalnih podružnic lahko neposredno (s svojimi predlogi) vplivala na odločitve kongresa. Polletne konference bodo v septembru. Na njih bodo v 19 večjih podjetjih neposredno izvolili 40 delegatov za V. kongres, vsa ostala manjša podjetja pa bodo na 24 sektorskih konferencah izvolila 35 delegatov. Iz Slovenije bo torej 75 delegatov zastopalo 5000 članov sindikata kovinskih delavcev.

Na polletnih konferencah bodo v glavnem govorili o razmerah v vsaki gospodarski organizaciji. Ocenili bodo polletno gospodarjenje, pregledali rezultate na področju nagrajevanja po de-

R. R. Domžale

Podjetje z upravnim sedežem v Ljubljani obstoji iz treh obratov izven Ljubljane ter se bo razdrožilo na dotedanje obrate kot samostojna gospodarska podjetja. Ali imajo uslužbeni sedanje skupne uprave v Ljubljani pravico do odpravnine in to tudi tisti, ki so že pridobili pravico do pokojnine, pa služijo še naprej?

S tem, da z razdrožitvijo sedanjega podjetja postanejo njegovi dotedanji obrati samostojne gospodarske organizacije (po 333. členu zakona o delovnih razmerjih) se ne prenehajo delovna razmerja zaposlenih pri sedanjem podjetju. Kar se tiče uslužbenec dotedanje skupne uprave v Ljubljani, bo pač treba ob razdrožitvi nekaj ukreniti: ali jih prenesti ali pa jim odpovedati. Pri tem je treba razlikovati tri kategorije uslužbenec. Mesti direktorja in šefa knjigovodstva je treba že po zakonitih predpisih (89. člen Uredbe o ustanavljanju podjetij, Uradni list FLRJ št. 51/53, in 21., 22. in 24. člen Zakona o pristojnosti Oblo in OLO, Uradni list FLRJ št. 52/57, in 54, in 59. člen Uredbe o knjigovodstvu, Uradni list FLRJ št. 53/53) vsekakor zasedati na podlagi razpisa in po predpisanim postopku. Direktorja podjetja postavlja in odstavlja oz. odloča o odpovedi, ki se mu naj da, Oblo, z nastavitvijo šefa knjigovodstva in z njemu dano odpovedjo pa se mora strinjati svet za gospodarstvo Oblo. Obeh teh uslužbenec brez odpovedi ali najmanj brez njihovega pristanka in pristanka Oblo oz. njegovega sveta za gospodarstvo ob razpisu novih takih vodilnih mest ni mogoče postaviti oz. prestaviti na enako delovno mesto, čeprav se zahteva za to novo delovno mesto enaka strokovna kvalifikacija. Ostala vodilna delovna mesta, na katera se sprejme delavec (uslužbenec) le na podlagi razpisa, določi (po 142. členu zakona o delovnih razmerjih) gospodarska organizacija v svojih pravilih oz. v pravilniku. Osebe, ki so bile sprejete na ta konkretna razpisana delovna mesta s sporazumom o sklenitvi delovnega razmerja za to določeno delovno mesto na podlagi razpisa, se brez njihovega pristanka ne morejo prenesti na drugo delovno mesto (in s tem ev. v drugi kraj), čeprav se zahteva za to drugo delovno mesto enaka strokovna kvalifikacija. One so bile namreč sprejete izrecno le na razpisano vodilno delovno mesto. Če ne pristanejo na premostitev, jim je treba odpovedati. Pri tem se je ozirati na predpise 320. in 321. člena cit. zakona. Če pride do te odpovedi, imajo (kakor tudi direktor in šef knjigovodstva) po 322. členu cit. zakona pravico do odpravnine, če imajo skupaj več kot 20-letno delovno dobo ali pa vsaj 15 let nepretrgane delovne dobe v isti gospodarski organizaciji in če niso pridobili že pravice do starostne pokojnine (pa delajo še naprej). Vse ostale delavce in uslužbence gospodarske organizacije pa je mogoče tudi brez njihovega pristanka prenesti na drugo delovno mesto pri gospodarski organizaciji, četudi v drugem kraju, če se le za to drugo delovno mesto zahteva enaka strokovna kvalifikacija, ni pa treba da ima enako tarifno postavko. S premostitvijo preostane nezadovoljnost le, da sam odpove delovno razmerje, tedaj pa nima pravice do odpravnine. Pač pa pripada premeščenim v druge kraje, če izpolnjujejo pogoje, po določbah tarifnega pravilnika gospodarske organizacije, najmanj pa v okviru Odredbe v Uradnem listu FLRJ št. 23-304/60 po 227. členu zakona o delovnih razmerjih, pravica do nadomestila za ločeno življenje in do povračila selitvenih stroškov ob premostitvi.

M. R.

ENO TRGOVSKO PODJETJE?

Znano je, da smo lani in predlanskim precej reorganizirali trgovino na drobno ter s tem dobili močnejša in specializirana podjetja. Ponekod so imeli pri tem srečno roko in so smernice tudi pravilno razumeli. Mnogokje pa so šli predaleč in so iz več podjetij ustanovili eno samo, ne da bi pomislili na specializacijo, še manj pa na konkurenčnost, perspektive trgovine ob normalnem porastu prebivalstva in njegove kupne moči. Prav tako niso razmišljali o organizaciji dela, nadzora in postrežbe, ki v takih združenih podjetjih kaj lahko povzroča velike težave. Posledica tega je, da so z nepremišljenim združevanjem dobili monopolistična podjetja, ki so začasno zaprla občinske meje slehernemu konkurenčnemu podjetju.

V Kočevju, na primer nekateri očitajo občinskemu ljudskemu odboru, da se premalo briga za razvoj trgovine. Očitek je delno neupravičen, saj so v tej občini prav zadnje čase preuredili precej trgovskih lokalov, izboljšali preskrbo in kakovost potrošnega blaga, vendar pa je še marsikaj spetakljivega in nedvomno v škodo razvoju trgovine in oskrbe.

Z združitvijo grosistične in detalistične trgovine so dobili v Kočevju eno samo trgovsko podjetje — Trgopromet. Le-ta se ukvarja z grosističnimi posli, v njegovem sklopu pa je še 27 poslovalnic pretežno z mešanim blagom. Le v središču mesta so nekatere teh poslovalnic specializirane. Ne moremo reči, da je podjetje izkoriščalo svoj monopolni položaj, kar se tiče cen, saj posluje s sorazmerno nizko maržo in dosega visok promet na posameznega člana kolektiva. Toda spričo široke mreže poslovalnic z raznim blagom ne more zagotoviti zadostne izbire in kakovostnega blaga. Podjetje prodaja mimo spekerije železnino, tekstilno blago, galanterijske in delikatesne izdelke, zelenjavo, mleko, skratka vse, kar sodi in ne sodi v takšno grosistično-detalistično trgovino. Zaradi tega se tudi upravni stroški niso zmanjšali. Uprava zaposluje 26 uslužbencev ali 22 % zaposlenih.

Delavski svet je že nekajkrat razpravljal o organizaciji dela in o delitvi osebnih dohodkov in zadovoljil upravno vodstvo, da izpolni poslovanje, vendar gre vedno vse po starem. Pomanjšljivosti pa se kažejo tudi v organizaciji podjetja. Vodstvo podjetja trdi, da niso monopolisti, češ da lahko vsaka poslovalnica sama nabavlja blago in določa

cene, posebno tiste, ki prodajajo tehnične in tekstilne artikole. Delavski svet pa meni, da ni pravilno, če vsak poslovođa samostojno posluje, češ da to škodi enotni gospodarski politiki podjetja. Zato je sklenil, da posamezne poslovalnice lahko samostojno naročajo blago, vendar ga mora uprava evidentirati in mu določiti prodajne cene. Zahteval je tudi, da uvedejo kontrolno službo. Vprašanje pa je, ali bo uprava, ki ima samo enega nabavnega referenta oziroma komercialista, lahko zadostila potrebam potrošnikov in jim zagotovila bogat asortiment. Menim, da so s tako organiziranim poslovanjem spravili trgovino v težaven položaj. Mnenja tamošnjih prebivalcev o tem pa so različna. Bivša samostojna podjetja si žele samostojnosti in tudi na občinskem ljudskem odboru ugotavljajo, da je sedanja organizacija do neke mere škodljiva oziroma da je treba izboljšati celotno poslovanje.

Omenili smo že, da so v Kočevju nekaj trgovskih lokalov modernizirali, vendar to še zdaleč ne zadošča. Razen treh bi kazalo vse preurediti. Če bi premetili nekaj lokalov, bi z razmeroma majhnimi stroški lahko uredili samopostrežno trgovino, ki jo Kočevje nujno potrebuje. Oskrba s sadjem, zelenjavo in kruhom še zdaleč ni zgledna. Ali ne bi lahko kmetijsko posestvo Kočevje odprlo lastno prodajalno s svojimi pridelki? Sicer pa, kaj bi naštevali, vprašanj, ki jih morajo rešiti, je vse polno, vendar težko verjamemo, da bi jih lahko rešilo eno samo samceto podjetje, ki zaradi večjega zaslužka pri prodaji drugega blaga ni kdo ve kako zainteresirano, da bi izboljšalo prodajo

manj donosnih artiklov.

Tudi nagrajevanje ni zgledno. Kljub temu, da je v računovodstvu Trgoprometa 16 uslužbencev, ne obračunavajo učinka dela po ekonomskih enotah (poslovalnicah), niti ne mesečno. Čudno pa je, da je računovodstvo premirano za ažurnost poslovanja in prejema razen premij tudi delež od prometa celotnega podjetja. Delitev osebnih dohodkov po učinku dela je v glavnem kolektivna in ne uporablja vseh normativov, ki pridejo za to v poštev. Lani so bile sicer posamezne poslovalnice samostojne finančne enote, toda ko so ugotovili, da je večina izmed njih nerentabilna, so zaradi solidarnosti ukinili obračunske enote. Menimo, da je sedanji sistem delitve osebnih dohodkov premalo stimulativen. Nagrajevanje še vedno temelji na tarifnih postavkah. Le-te so v razponih in jih za posameznega člana kolektiva določajo po osebnih ocenih, službenih letih, strokovni izobrazbi, praksi, delovni zavesti, disciplini in drugih elementih, ki so že preživeli.

Prepričani smo, da bosta sindikalna podružnica in delavski svet izpopolnila sistem delitve osebnih dohodkov po delu in uspehu posameznika in uveljavila sprejeti sklep, naj bi računovodstvo izpopolnilo delovni sistem in mesečno evidentiralo uspeh poslovanja.

Kočevski primer glede organizacije trgovine ni osamljen. Zato tem laže z mirno vestjo trdimo, da ne kaže podpirati monopolizacije trgovskih podjetij v okviru občin.

F. P.

V njima je bilo nekaj, kar ne bi znala opisati.

Šla sta in njun korak je bil vse bolj odločen in slovesen in gledala sta svoje Jesenice. Skoraj takšne so bile kot vsak dan. Dim se je pretakal po ozi dolini. Jeseniški dim: zdaj črn, zdaj siv, pa spet rumen in rjav. Dim, ki nikoli ne pusti, da bi bilo na Jesenicah zelenje res zeleno, da bi bilo nebo sinje in da bi bil sneg bel.

Gledala sta ta dim in — tolikokrat preket — jima je zdaj postal blizek in domač.

Bil je simbol in bil je priča vsega tistega težkega in lepega, kar sta doživljala v zadnjih desetih letih, v desetih letih delavskega gospodarjenja.

Šla sta jeseniška kovinarja, v mislih so se jima utrinjali spomini...

— Dvakrat več naredimo kot smo pred desetimi leti...

— Enajst milijonov si bomo letos dali za ureditev oddiha...

— Kako je bilo takrat, ko smo začeli, ko so nam povedali, da je železarna naša. Res je, takrat nisem vsega razumel. Le slutil sem, da bo to res nekaj dobrega, nekaj velikega.

— Danes vem...

— Šest sto stanovanj — sončnih, udobnih (takšnih, ki včasih niso bila za delavce) smo zgradili. In koliko jih še gradimo...

— Kako nebožljivi smo bili. Toda naučili smo se — iz knjig, še več pa iz življenja.

— Obratne svete smo ustanovili. Škipalo je. Preveč smo jih imeli in brez pravih tal. Izučili smo se in zdaj imamo drugače. Prave organe delavskega gospodarjenja.

Prišla sta na slavnostno sejo delavskega sveta.

Govori, čestitke, pozdravi... In spet sta molče razpredala misli. Vsak po svoje, pa vendar skoraj oba enake.

Gledala sta v prihodnost...

— Še bo treba stisniti. Preveč delovnega časa izgubljam po nepotrebnem. Tisti vražji remont pri pečeh, bi res lahko

PREJŠNJO SOBOTO SO JESENIŠKI ŽELEZARJI PRAZNOVALI DESETLETNICO DELAVSKEGA UPRAVLJANJA. IMELI SO SLAVNOSTNO SEJO DELAVSKEGA SVETA IN VELIKO ZBOROVANJE PRED ŽELEZARNO (NA SLIKI)

skrajšali za polovico. To bi nam padkov, zapuščenih kokil, valjev dalo milijone. Milijone za nas, in strojev.

— Ponekod bo treba delati drugače. Še vedno se človek marsikje po nepotrebnem muči, nima tega in onega, ne čuti pomoči in skrbi.

— Ni dovolj, da smo ustregli predpisom, inšpektorjem — človeka moramo zadovoljiti.

— Pa ta naša tovarna. Preveč je kupov starega železa, od-

A. C.

ZBOR PROIZVAJALCEV NA DELU

ČE SE ZDRUŽIJO SREDSTVA

Bilo je lani oktobra. Zbor proizvajalcev je želel, naj bi kolektivni proučili svoje možnosti za uvedbo bolj stimulativnih oblik nagrajevanja.

Najpreprosteje bi bilo, če bi priporočilo napisali na stroj in ga po pošti poslali delavskemu svetu. Člani zbora proizvajalcev pa niso rav-

nali tako: šli so v podjetja ter tam na sestankih z delavskimi sveti in vsi člani kolektivov razlagali pomen priporočila in analizirali razmere v podjetjih.

Dva meseca in pol je trajala ta akcija zbora proizvajalcev. Delo je bilo preveč resno, da bi ga bilo mogoče opraviti kar tako. Natančno je bilo treba proučiti življenje vsakega podjetja, spoznati njegov »obraz in pročelje« in — to je najvažnejše — pridobiti ljudi za novo prakso.

Šlo je za nekaj novega. Če rečemo, da je bilo tu in tam čutiti odtavljanje in odpor, je to povsem razumljivo. V zboru proizvajalcev zdaj pravijo, da to ni tako važno. Pomembnejše je vsekakor to, da je štirinajst podjetij, in sicer tistih največjih — industrija motorjev v Rakovici, tovarna »Ivo Lola Ribar«, kombinat sladkorja in vrenja »Dimitrije Tucović«, tovarna trikotaje Zelengora v Umki — reklo: »Uvajamo stimulativnejše oblike nagrajevanja!«

Akcija je uspela. To je očitno, ni pa še dovolj. Pregledati je treba tudi njene rezultate.

Letos aprila je zbor proizvajalcev zbral rezultate uvajanja novih oblik nagrajevanja. Prvi rezultati so zadovoljlivi: produktivnost se je povečala povprečno za 12%, zaslužki za 18%, vendar se kaže v množici števil in podatkov nova skrb: v kolektivih nastopajo presežki delovne sile, bolj stimulativne oblike delitve in sodobni proces proizvodnje zahtevajo industrijskega delavca. Med tistimi, ki so odveč, je bilo precej starejših delavcev, visokokvalificiranih, obrtnikov, kakor včasih pravimo.

»Če so presežki delovne sile, so prav gotovo tudi presežki v zmogljivosti,« so razmišljali v zboru proizvajalcev.

Spet so šli v kolektive, spet analizirali položaj podjetij in glej: skoraj povsod so našli neizkoriščene lali le s polovično zmogljivostjo.

stroje. In še več: cel obrat so de v industriji motorjev v Rakovici imajo oddelek za izdelavo zobatih koles. Če bi hotel za tovarno izdelovati te dele kdo drug, bi industrija motorjev prav rada zaprla ta obrat.

V tovarni trikotaje Zelengora stojijo skoraj novi stroji za izdelavo rokavic, ker tovarna nima niti delavcev niti prostorov zanje.

In tako po vrsti: odvečnih strojev so našli precej v tovarni »Jugostroj« in v »Rekordus«, pa tudi dru-

gali tudi nagrajevanje. Zbor proizvajalcev je želel, naj bi kolektivni proučili svoje možnosti za uvedbo bolj stimulativnih oblik nagrajevanja.

Najpreprosteje bi bilo, če bi priporočilo napisali na stroj in ga po pošti poslali delavskemu svetu. Člani zbora proizvajalcev pa niso rav-

nali tako: šli so v podjetja ter tam na sestankih z delavskimi sveti in vsi člani kolektivov razlagali pomen priporočila in analizirali razmere v podjetjih.

Dva meseca in pol je trajala ta akcija zbora proizvajalcev. Delo je bilo preveč resno, da bi ga bilo mogoče opraviti kar tako. Natančno je bilo treba proučiti življenje vsakega podjetja, spoznati njegov »obraz in pročelje« in — to je najvažnejše — pridobiti ljudi za novo prakso.

Šlo je za nekaj novega. Če rečemo, da je bilo tu in tam čutiti odtavljanje in odpor, je to povsem razumljivo. V zboru proizvajalcev zdaj pravijo, da to ni tako važno. Pomembnejše je vsekakor to, da je štirinajst podjetij, in sicer tistih največjih — industrija motorjev v Rakovici, tovarna »Ivo Lola Ribar«, kombinat sladkorja in vrenja »Dimitrije Tucović«, tovarna trikotaje Zelengora v Umki — reklo: »Uvajamo stimulativnejše oblike nagrajevanja!«

Akcija je uspela. To je očitno, ni pa še dovolj. Pregledati je treba tudi njene rezultate.

Letos aprila je zbor proizvajalcev zbral rezultate uvajanja novih oblik nagrajevanja. Prvi rezultati so zadovoljlivi: produktivnost se je povečala povprečno za 12%, zaslužki za 18%, vendar se kaže v množici števil in podatkov nova skrb: v kolektivih nastopajo presežki delovne sile, bolj stimulativne oblike delitve in sodobni proces proizvodnje zahtevajo industrijskega delavca. Med tistimi, ki so odveč, je bilo precej starejših delavcev, visokokvalificiranih, obrtnikov, kakor včasih pravimo.

»Če so presežki delovne sile, so prav gotovo tudi presežki v zmogljivosti,« so razmišljali v zboru proizvajalcev.

Spet so šli v kolektive, spet analizirali položaj podjetij in glej: skoraj povsod so našli neizkoriščene lali le s polovično zmogljivostjo.

stroje. In še več: cel obrat so de v industriji motorjev v Rakovici imajo oddelek za izdelavo zobatih koles. Če bi hotel za tovarno izdelovati te dele kdo drug, bi industrija motorjev prav rada zaprla ta obrat.

V tovarni trikotaje Zelengora stojijo skoraj novi stroji za izdelavo rokavic, ker tovarna nima niti delavcev niti prostorov zanje.

In tako po vrsti: odvečnih strojev so našli precej v tovarni »Jugostroj« in v »Rekordus«, pa tudi dru-

gali tudi nagrajevanje. Zbor proizvajalcev je želel, naj bi kolektivni proučili svoje možnosti za uvedbo bolj stimulativnih oblik nagrajevanja.

Najpreprosteje bi bilo, če bi priporočilo napisali na stroj in ga po pošti poslali delavskemu svetu. Člani zbora proizvajalcev pa niso rav-

nali tako: šli so v podjetja ter tam na sestankih z delavskimi sveti in vsi člani kolektivov razlagali pomen priporočila in analizirali razmere v podjetjih.

Dva meseca in pol je trajala ta akcija zbora proizvajalcev. Delo je bilo preveč resno, da bi ga bilo mogoče opraviti kar tako. Natančno je bilo treba proučiti življenje vsakega podjetja, spoznati njegov »obraz in pročelje« in — to je najvažnejše — pridobiti ljudi za novo prakso.

Šlo je za nekaj novega. Če rečemo, da je bilo tu in tam čutiti odtavljanje in odpor, je to povsem razumljivo. V zboru proizvajalcev zdaj pravijo, da to ni tako važno. Pomembnejše je vsekakor to, da je štirinajst podjetij, in sicer tistih največjih — industrija motorjev v Rakovici, tovarna »Ivo Lola Ribar«, kombinat sladkorja in vrenja »Dimitrije Tucović«, tovarna trikotaje Zelengora v Umki — reklo: »Uvajamo stimulativnejše oblike nagrajevanja!«

Akcija je uspela. To je očitno, ni pa še dovolj. Pregledati je treba tudi njene rezultate.

Letos aprila je zbor proizvajalcev zbral rezultate uvajanja novih oblik nagrajevanja. Prvi rezultati so zadovoljlivi: produktivnost se je povečala povprečno za 12%, zaslužki za 18%, vendar se kaže v množici števil in podatkov nova skrb: v kolektivih nastopajo presežki delovne sile, bolj stimulativne oblike delitve in sodobni proces proizvodnje zahtevajo industrijskega delavca. Med tistimi, ki so odveč, je bilo precej starejših delavcev, visokokvalificiranih, obrtnikov, kakor včasih pravimo.

»Če so presežki delovne sile, so prav gotovo tudi presežki v zmogljivosti,« so razmišljali v zboru proizvajalcev.

Spet so šli v kolektive, spet analizirali položaj podjetij in glej: skoraj povsod so našli neizkoriščene lali le s polovično zmogljivostjo.

stroje. In še več: cel obrat so de v industriji motorjev v Rakovici imajo oddelek za izdelavo zobatih koles. Če bi hotel za tovarno izdelovati te dele kdo drug, bi industrija motorjev prav rada zaprla ta obrat.

V tovarni trikotaje Zelengora stojijo skoraj novi stroji za izdelavo rokavic, ker tovarna nima niti delavcev niti prostorov zanje.

In tako po vrsti: odvečnih strojev so našli precej v tovarni »Jugostroj« in v »Rekordus«, pa tudi dru-

gali tudi nagrajevanje. Zbor proizvajalcev je želel, naj bi kolektivni proučili svoje možnosti za uvedbo bolj stimulativnih oblik nagrajevanja.

Najpreprosteje bi bilo, če bi priporočilo napisali na stroj in ga po pošti poslali delavskemu svetu. Člani zbora proizvajalcev pa niso rav-

nali tako: šli so v podjetja ter tam na sestankih z delavskimi sveti in vsi člani kolektivov razlagali pomen priporočila in analizirali razmere v podjetjih.

Dva meseca in pol je trajala ta akcija zbora proizvajalcev. Delo je bilo preveč resno, da bi ga bilo mogoče opraviti kar tako. Natančno je bilo treba proučiti življenje vsakega podjetja, spoznati njegov »obraz in pročelje« in — to je najvažnejše — pridobiti ljudi za novo prakso.

Šlo je za nekaj novega. Če rečemo, da je bilo tu in tam čutiti odtavljanje in odpor, je to povsem razumljivo. V zboru proizvajalcev zdaj pravijo, da to ni tako važno. Pomembnejše je vsekakor to, da je štirinajst podjetij, in sicer tistih največjih — industrija motorjev v Rakovici, tovarna »Ivo Lola Ribar«, kombinat sladkorja in vrenja »Dimitrije Tucović«, tovarna trikotaje Zelengora v Umki — reklo: »Uvajamo stimulativnejše oblike nagrajevanja!«

Akcija je uspela. To je očitno, ni pa še dovolj. Pregledati je treba tudi njene rezultate.

Ali bo »spaček« konkuriral »fiču«

Nekateri pravijo — ne! Drugi zatrjujejo — da!

Tisti, ki jim »spaček« ni kdo ve kako pri srcu, dokazujejo:

»Tovarni za proizvodnjo motorjev vozil imamo pri nas dovolj. Čez nekaj let bo »Zastava«, ki je zdaj pred rekonstrukcijo, za katero so investicije že odobrene, proizvajala letno 23.000 avtomobilov znamke »Fiat-600«. Več avtomobilov, za sedaj ne bomo potrebovali; nemara čez kakšno desetletje, takrat pa bo časa za pome-

nek na pretek! Razen tega pa, kakšen smisel ima, da »trgamo« tako dragocene strokovnjake, ki jih v naši avtomobilski industriji še vedno primanjkuje!

Ob rob te utemeljitve v škodo »Spačka« in v korist »Fiča«, so odgovorni že pritrdili:

»Sicer pa na koncu koncev, vsaka industrija naj se ukvarja s tisto proizvodnjo, za katero je bila ustanovljena. Kakšna gospodarnost pa je to, da »TOMOS« v Kopru, katerega osnovna naloga je proizvodnja motorjev in motorjev, začne s proizvodnjo avtomobilov?«

Združenju proizvajalcev motorjev in motornih vozil v Beogradu odgovarja, bralce pa informira z mnenjem delovnega kolektiva TOMOS, direktor Franc Pečar:

»Po mopedih, ki so naša osnovna proizvodnja, je iz meseca v mesec večje povpraševanje. Interes kupcev za motorje pa očitno upada. Zahteve našega potrošnika rastejo in vse več

jih je, ki se ozirajo za štirikolesnim vozilom. Tisti, ki bi si rad kupil motor za 300 ali celo za 400.000, prav rad še nekaj primakne in si kupi udobnejši avto, »spačka«, na katerega proizvodnjo že resno mislimo. »Zastava« za sedaj še ne more povsem zadovoljiti nestrpnosti tržišče, katerega kupna moč raste, torej, ne vidimo razloga, zakaj ne bi stopil »TOMOS« korak naprej k našim odjemalcem! Samo? — cena!

Carinske olajšave, ki jih ima »Zastava« pri uvozu sestavnih delov za »Fiat-600« so vsekakor občutne glede na licenco, ki jo posedujejo. »TOMOS« s »Cytroenom«, francosko tovarno avtomobilov (po njej se vozilo tudi imenuje, mi pa smo ga prekrstili v »Spaček«!) nima nikakršnega licenčnega dogovora. »TOMOS« je nekakšen kooperant tovarne »Cytroen« ter ji dobavlja nekatere sestavne dele; v zameno za njih pa bi lahko dobil kompletne »Spačkove«, ki bi jih sam montiral. Francozi so za to »koprodukcijo« navdušeni: s tem začnajo osvajati naše tržišče, kot ga je začela svoj čas osvajati italijanska tovarna avtomobilov FIAT. V kolikor bo seveda nov zakon, ki napoveduje proizvajalcem svobodnejši nakup raznih potrebnih predmetov v tujini, zgledil carinske obveznosti med podjetji, ki delajo po licenci, in onimi, ki licence nimajo, v toliko se bo laže formirala pri-

merna cena in bo v našem primeru »Spaček« lahko stvarneje ocenjen glede na vrednost Fiata-600. Pot preko te »carinske stopnice« bi pripeljala TOMOS v letno proizvodnjo 10.000 »Spačkov«! Drugače pa ostane tovarna le ob deviznem učinku dogovora med TOMOSOM in Cytroenom, ki znaša letno 200.000 milijonov francoskih frankov, to je 400.000 dolarjev.

Vse tako kaže, da se bo iz mnogih »ne« in iz mnogih »da« le izcimil konkurent Fiču!

V čem bo ta konkurenca?

S predpostavko, da avtomobil znamke »Fiat-600« poznamo, saj vozi dan za dnem po naših cestah, si podrobneje ogledimo »Spačka«, ali, kot ga še imenujejo »avtomobil za vsak dom«!

Reporter »VUS« takole opisuje svoje prvo srečanje s »Spačkom« na poskusni vožnji: »... Nismo drveli po asfaltu. Šofer je takoj zavil proti hriboviti vasi, proti kateri se vije nekakšen jarek, ki bi ga nikakor ne mogel imenovati vaška cesta. Vzponi so tu pa tam presegli 30 stopinj! Če bi mi kdo rekel, bi mu ne verjel, da lahko po tem terenu vozi avtomobil; vendar pa je kazalec hitrosti v našem »Spačku« vztrajno nihal med 30 in 40 kilometrov na uro, a razaznala sta so se komajda čutila.

Iskreno rečeno, ko smo prišli v dolino, sem se oddahnil. Lahko bi izgubil glavo pri tej poskusni vožnji!

(Po »VUS«)

MED LJUDMI OB RDEČEM MORJU

Naša prekoceanska ladja »Vojvodina«, ki je 21. junija letos dvignila sidra v reškem pristanišču, je priplula 5. julija v Suez. S seboj je pripeljala vrtni stolp — kompletno napravo za raziskovanje naftnih ležišč. Prvega julija popoldne pa je na beograjskem letališču usmerilo svoja krmila proti afriški obali letalo JAT; isti dan ob 23. uri zvečer je pristalo v Kairu. Na egiptovska tla je izstopila 21-članska vrtna ekipa podjetja »Nafta« iz Lendave; danes se že sklanja nad vrtnami v vročem puščavskem pesku...

Dogodek leta! Francoski časnik, ki izhaja v Kairu, je prinesel pred meseci na prvi strani vest:

Camp Bakr No. 14 — 3408 čevljev globoka vrtna s premerom 50 mm. Izbruh nafte! Dnevna proizvodnja — 520 ton...

Po časniku so segali Nemci, Angleži, Rusi. Vsebinsko rdeče obrobjenega prispevka so si razlagali domačini pred dogodki v Alžiru ali na Kubi. Novo naftno ležišče, nov dohodek, novo bogastvo...

Vrtni stolp No. 14 so kmalu podrl. Ostale so le bleščeče cevi, po katerih drvi hektolitri masne brozge v gobaste rezervoarje Ras Ghariba. Jugoslovanski vrtni stolci, strokovnjaki iz Lendave, so slednjič zamrmrali vajeni »kojs, kojs« (dobro, dobro!), segli v roke delovni družbi baze št. 14, zložili svoje stvari in odpotovali domov. Delo so opravili nad vsem pričakovanjem! Kot vodje vrtnega stolpa so spretno zavrtali v puščavski pesek in se prebili do nafte.

Blizu tega kraja so že preizkušali Nemci, Angleži, pa Rusi... Se vedno poizkušajo!

Štirje Jugoslovani so tako odprli vrata v svet lendavskim naftašem. Pred mesecem dni je odpotovala nova vrtna ekipa v Združene arabske republike. Iskarnja nafte se bo lotila z domačimi vrtnimi napravami. Lendavski vrtni stolci bodo odpotovali tudi v Indijo, vrtna Camp Bakr No. 14 je vzbudila zaupanje!

Casnik sicer ne imenuje jugoslovanske ekipe, vendar pa vsi

naftaši ob razbeljeni obali Rdečega morja vedo, da je uspeh baze št. 14 — uspeh Jugoslovancov.

Nihče jim ni nikoli pripisoval tradicije, zdaj pa so nenadoma začeli lendavskih 15 let množiti z 10!

»Kojs, kojs, dobro, dobro!«

»Nas, delavce na naftnih poljih, lahko prštejemo med sodobne nomade!« me je malce iznenadil ing. Gradišnik, tehnični pomočnik direktorja v podjetju »Nafta« v Lendavi. Moje čudenje je hitro pomiril:

»Tam smo pač, kjer je nafta! Naši so v Ras Gharibu navrtali ležišče, ki daje dnevno toliko nafte, kolikor jo priteče iz vseh naših vrtni v celotno tedno. Razumljivo, vsako ležišče se enkrat izčrpa. V Lendavi smo pričeli z izkoriščanjem nafte pred petnajstim leti...«

Od takrat pa do danes je zasidrala svoj kristalni zob vrtna gred v malone vsak pedenji širnega lendavskega polja. Mnoge vrtnine so dolgo časa polnile cisterne, ki so prevažale dragoceno blago v naše rafinerije; nekateri črpalke že leta in leta kot ura enakomerno zasajajo svoje vitke bate v ozka grla odprtih in dajejo hrano naftovodov. Geološka raziskovanja v zadnjem času vzbujajo nado v možnosti odkritja novih ležišč, vendar pa petletni načrt podjetja ne ostaja samo tesno ob domačem pragu, pač pa sloni na obširnih raziskovalnih delih, ki bodo zajela Slovensko Primorje, Kras, Krško polje in Haloze.

Seizmografske naprave so kot kazalec! V globino petnajstih

metrov polože vrtni dinamit. Eksplozija se širi na vse strani. Seizmograf natanko začrta smer zvoka eksplozije pod zemljo. Glede na prebijanje zvočnih valov skozi mehkejšo in skozi trdnjše zemeljske plasti geologi lahko s precejšnjo natančnostjo izračunajo morebitno nahajališče nafte.

Strokovnjak drzno odmeri vrtno in mnogokrat do metra natančno ukaže:

»Prav tule bomo vrtali!«

Takšnim ukazom, ki bodo slej ali prej zdrinili Trnovski gozd, okolico Sežane, zaledje Izole, bodo sledili v nebo segajoči vrtni stolpi. Še pozneje — nafta!

Lendavske naftaše torej čaka veliko popotovanje! Delovni kolektiv že danes šteje svojih 1000 članov po vrtnah okoli Zadra, Kikinde, v bližini Borla pri Ptuj (tu so našli manjše količine izredno kvalitetne nafte!) in na razmetanih naftnih poljih ob levem bregu Mure. Njegove delovne izkušnje postavljajo že počasi tradicija! Kjerkoli v Jugoslaviji zasledimo nafto, tja pokličejo lendavske vrtnice; zdaj jih kličejo že tudi v daljne dežele sončnega juga in Bližnjega vzhoda.

Doma ostajajo le ekipe, ki v nenehnem boju z globokimi zemeljskimi plastmi tipljejo za črnim zlatom in izpirajo nafto iz njenih tisočletnih ležišč do poslednje kaplje.

Drugi spet spreminjajo zemeljski plin v koristno energijo! Dnevno zapuša lendavsko gasolinazo na stotine kilogramov butana in propana, na katere se vse

bolj navaja naša industrija in naše gospodinjice. Da bi le bilo dovolj embalaže!

A tretje — srečamo na puščavskem pesku...

Od Kaira vodi proti Aswanu asfaltna cesta. Kot bi jo povlekel z ravnilom! Pripita ob obalo Rdečega morja in zlepljena z neizmernim dolgočasjem puščave je v tem delu Egipta edini znanič življenja. Po njej drve kolone avtomobilov! Proti Kairu se vrste zajetne rumene cisterne z nafto, proti Ras Gharibu se te kolone vračajo napolnjene z vodo.

Ras Gharib je zrasel na naftnih poljih. Kdaj že so angleški kolonialisti navrtali prva ležišča! Od tistega časa pa do danes je dvignilo svoje skelete na tisoče vrtnih stolpov, ki so pravzaprav edinstveni gozd v tej preletni puščavi.

Nikjer nobene bilke, nobene drevesa, palme, samo rumen, oranžni rumen pesek! Iz peska so gole gore še dlje proti jugu, ki podpirajo utrujeno modri horizont. Pesek prekriva asfaltno cesto, zasiplje ulice in dvorišča v Ras Gharibu. S peskom je nerazdružljiva sončna pripeka. 45 stopinj Celzija je normalna dnevna temperatura! Srebro pa se malone stali v lenobnem vetru, imenujejo ga sudan, ki je topel in zadušljiv. Vse to je za nevarnega tujca pravi pekel!

Ni čuda, da so gostoljubni domačini kratko malo prisilili lendavske vrtnice na tridnevno bivanje v Kairu. Zavoljo aklimatizacije! Sele potem, ko so se vsaj nekoliko privadili puščavskemu podnebju, so jim dovolili nadaljevati pot proti Ras Gharibu.

Tam jih je čakal nov dom.

Tam so šele začeli ocenjevati »človekoljubnost« moderne tehnike, ki jim je izročila v uporabo hladilnik in klimatske naprave! Po osemurnem delavniku ob vrtnem stolpu, kjer ne srečajo druge sence razen svoje, se jim hladna soba v Ras Gharibu več ko prileže.

Tisti, ki so že bili v Egiptu in so se že tudi vrnili, imajo polna usta besedi na račun podnebja, ki podaljšuje dan in razteza leto v neskončnost.

»Pomislite!« — mi je dejal Ivo Zadrovec, lendavski vrtnec, strokovnjak, pionir baze št. 14: »Vsem letu niti kapljice dežja! Nebo nad puščavo enostavno ne pozna oblaka, najmanjše meglice. Umazani oblaki so le dvigajoči se prah za cisternami, ki tvorijo nafto in vozijo vodo.«

Voda — problem številka ena! Ras Gharib živi od vode, ki jo dovažajo veliki kamioni-cisterne prav iz Kaira. Ta voda se poštešno zagreje na 450 km dolgi poti.

»Coca-cola in pivo, predvsem pa dobro čtivo v domačem jeziku nam je lahko preganjalo kot muhe nadležne prosti čas. Ob večerih smo radi posedeli v klubu. V imenitnejšem, pa tudi v onem drugem...« Zdelo se mi je, da mu beseda ni šla nič kaj rada z jezika, a naposled se je le razgovoril!

Tam imajo namreč dva kluba. Imenitnejši je za gospode v belih srajcah in z obveznim metuljčkom pod brado. Drugi, tako imenovani delavski klub, pa je za rajo. Mi smo zahajali v oba, a so nam zamerili! Zamerili so nam tudi, ker pri delu ob vrtnih stolpih nismo uporabljali pesti in nog za pouk navadnim delavcem, pač pa smo se posluževali tovarniškega prepričevanja. Če se jim je vse to zdelo ob našem nastopu nekoliko smešno, so se kasneje navadili na naš odnos do ljudi; ljudje pa, delavci iz vrst domačinov, so kar sijali od zadovoljstva, če jih je uprava dodelila naši ekipi. Rečem vam, hujše kazni za disciplinski prekršek ni bilo mogoče, da so delavca prestavili iz naše ekipe v katerokoli drugo!

Odnos do človeka in spoštovanje do zadnjega delavca-težaka sta ob strokovni sposobnosti v mnogočem pripomogla našim vrtnicem, da so se uvrstili med iskane naftaše v Ras Gharibu.

Ob tej človeški vrednosti, ki je ne gre zanikati, pa je vsekakor vzbudila pozornost med lastniki naftnih polj ob Rdečem morju poštna ponudba Jugoslovancov, ki v Združeni arabski republik ne iščejo nikakršnih koristi. Vse druge vrtnice ekipe se rade pulijo za kdo ve kakšen odstotek nafte, ki jim jo mora od-

stopiti združenje (Societe corporation du petrol), lendavski vrtni stolci pa so zahtevali samo poravnave tistih stroškov, ki so jih ocenili glede na meter vrtnine.

Računica ni tako enostavna! Dnevno vrtna ekipa toliko in toliko metrov; na mesec toliko in toliko kilometrov. Metre pomnozimo z dnevi in dobimo neobhodno potreben čas, ki ga bo potrebovala ekipa, da bo opravila svoje delo po dogovoru. Ta čas, ki ga predvideva delovni program, pa plača združenje.

Člani naše ekipe seveda računajo po svoje! Domače navade so jim ljube in — prav imajo. V Lendavi so vrtnice ekipe samostojne ekonomske enote. Vsaka zase dela po določenem proračunu, ki je omejen na določen čas. Kolikor ekipa kot ekonomska enota dobro gospodari, ne razmetava z materialom, navrta na dan kakšen meter več, kot pa ji narekuje plan, štedi z gorivom, prevoznimi sredstvi, toliko je njeno delo bolj ekonomsko in toliko več zasluži posamezni član ekipe. Podjetje in skupnost pa imata od tega koristi.

Enak način smotrnega gospodarjenja so prenesli vrtni stolci v Egipt. Tudi tam so tako rekli na proračunu, so samostojna ekonomska enota. Zdaj je v njihovi pridnosti in v njihovi prizadevnosti, koliko bodo napravili in koliko bodo zaslužili — oni sami in njihovo matično podjetje v Lendavi. Mimogrede, norme, ki jih postavlja združenje in na osnovi katerih tudi izračunava svoje izdatke, niso tako trd oreh, da bi ga lendavski naftaši nestrli; vrtati v pesek je povsem nekaj drugega kot pa se gristi skozi kraški kamen!

»Vojvodina« je že izkrcala svoj tovor. Težki Federali so pripeljali vrtnice naprave v Ras Gharib in jih iztovorili na mestu, kjer bo jeklena os utonila v neznano puščavsko dno. Lendava pričakuje prva sporočila svojih nomadov; prve vesti o začetku pomembnega dela vrtnice ekipe podjetja »Nafta«, ki je nekje daleč na jugu razobesila našo zastavo.

DUSAN KRALJ

NA VOLJO POTROŠNIKU

Organizatorja obeh sejmov sta si edina: sejma sta uspela, kar je vsekakor zasluga posrečene domislice, ki je to pot omogočila slehernemu obiskovalcu sejmov, da je lahko kupil, kar si je pozelel in za kar je seveda imel denar!

Ljudje so segali po vsem! Posamezne prodajne mize na Gorenjskem sejmu so že prvi dan zavrtle registrirane blagajne do številke 500 tisoč! Gruče, ki so kot nalezljiva bolezen utrjuje množico, da se je stiskala in prerivala, ocenjevala ceno. Pisarnosti razstavljenega blaga je doprinesla živobarvna množica, ki se res ni utegnila dolgočasiti ob zgodovinski, kulinarčni, filatelistični, vinarški in kdo ve še ob kakšni paši za oči.

Tesnost in natlačenost razstavnih prostorov so še omejevali številni »štanti«, ki so kričali z vsem mogočim blagom, med katerim si našel lepe spominkčke na Gorenjsko, pa tudi razno drobnjav, ki ji je dajala potrebno veljavo napihnjena ceno. Pisarnosti razstavljenega blaga je doprinesla živobarvna množica, ki se res ni utegnila dolgočasiti ob zgodovinski, kulinarčni, filatelistični, vinarški in kdo ve še ob kakšni paši za oči.

Iz zvočnikov so v svež gorenjski zrak sipali svoj »amore« italijanski pevci, spretni gostinci so vrteli različne in nastavliali sode. Na odru, ki je ob večerih ječal pod nogami plešalcev, so se čez dan preizkušali v judu in v podobnih veščinah.

»Le kje so požiralci mečev?«

Tisti, ki je to zavzdihnil, se je zaman oziral okoli sebe. Požiralcev mečev na sejmu ni bilo, bilo pa je — vse ostalo!

Tudi na Mariborskem sejmu so ljudje kupovali. Skopo odmerjene prodajne mize so marsikaterega bradiko opeharile za tisto udobnost izbire, ki si jo vsak kupec želi. Vendar pa so bile te gneče znosnejše. Prostranost razstavišča ob Dravi je nudila lep ogled razstavljenih predmetov, pred paviljoni obiskovalcem ni bilo treba stegovati glav drug preko drugega.

Razstavni prostor je bil ločen od zabavnega. Avstrijske poskočnice niso motile radovednežev, ki so postajali pred razstavljenim blagom. Motile pa so organizatorje Mariborskega tedna! Cirkus, ki je razpel svoje šotore, si je provosčil nemške napise in nemške pesmi (???). Sele odvzem električnega toka (kar je bila odlična rešitev direktije Mariborskega tedna!) je preprečil cirkusko vodstvo, da je naš jezik primernejši in da so naše domače viže prijetnejše!

Ob večerih so zasijale luči v paviljonu A. Modna revija! Prednost je imela konfekcija. Brhke manekenke in postavni manekeni so vzbujali pozornost, pa tudi solidni izdelki naše industrije konfekcije, katerih ceno je napovedovalec iz kdo ve kakšnih ozirov do potrošnika — previdno zamolčal!

»Kakšne slepe miši pa so to?«

Proti koncu tedna je dobil ljubitelj modnih revij odgovor. Napovedovalec je le imenoval tudi ceno ob hvalnici blagu in modelu.

POTROŠNIK NA KRIŽIŠČU

Namen sejma je na dlani! Sodobni ljudje, obiskovalci, je in mora biti dragocen nasvet proizvajalcem, kaj naj proizvajajo, in pa trgovcem, kaj naj posredujejo potrošniku.

Oba sejma — Gorenjski in Mariborski — sta se temu namenu bolj ali manj približala. Vsak po svoje! Dobra namera Kranja je v tej nameri sicer prešla mejo dopustnega in je dala večji poudarek »trgovini na drobno« in pa zabavnim vabljenostim. Razstavnimi prostori so zveneli kot samoumeven boter vsemu ostalemu. Razstavljavci, ki so si obetali od sejma malo ali celo nič, so se spretno skrili za vlijudnostne pro-

Geslu — ČLOVEK, DRUŽINA, KOMUNA — se Mariborski teden s svojim razstavnim prostorom sicer ni približal v tolikšni meri, kot bi pričakovali, vendar pa je ostal zvest že malone tradicionalni težnji, da bi obiskovalca dobera seznanil z gospodarskimi uspehi svojega področja

spekte in za manj pomembne proizvode. Tako je na primer »Iskra« tešila obiskovalca z nekaj vijaki in s skromnim (za »Iskro« preskromnim!) primerom lastnih proizvodov. Kranjska »Tiskarica«, ki je uvrstila nove, vabljive vzorce med razstavljenega blaga, pa je že vnaprej napovedovala jalo vo žetev. Trgovci se naslanjajo na »klasičen« okus kupcev in jim je malo mar mnenje potrošnikov. V »Tiskarini« bodo radi naročevali kilometre in kilometre starih rožnatih vzorcev, za nove, na sejmu razstavljenega, pa se bodo ogrevali le zaradi komercialnega nasmeška, nikakor pa se ne bodo potrudili in jih posredovali potrošniku.

Grosist torej ostaja pri starem in ga sejma nič kaj ne vznemirja, še manj pa ga spodbuja k premišljevanju, kaj potrošnik pravzaprav želi!

Detajlist spoštuje mnenje grosista; potrošnika rad »osreči« s tistim, kar ima, in manj s tistim, kar bi lahko imel!

Te beležke nam predstavljajo sejem nekoliko drugače, predvsem pa nam njegovo perspektivo spreminjajo v značaj »ljudskega veselja«, ki si ga zadovoljni Kranjci lahko privoščijo enkrat na leto!

Pomanjkanje prostorov, ki je v Kranju očitno, Mariboru ne dela preglavic. Nemara lahko prav zaradi te dobrine pomaknemo uspeh razstavišča v Mariboru pod mejo dopustnega in bi lahko obiskovalec še več videl, ne da bi se moral pri tem izgubljati v gneči. Če pa že namestimo ostali Mariborski sejem v teh mejah in ne bo povečeval števila razstavljavcev, pa v toliko večji meri bogati obiskovalca z novostmi, ki vsekakor terjajo svoj razvoj. To so: cvetličarstvo, semena, agrotehnika in pa tribuna jugoslovanske konfekcije. Te manifestacije na sejmu lahko uvrstimo v značilnost, do katere se je Mariborski teden dokopal in je vrednota zase.

Maribor je že na sledi svoji specifičnosti, ki ni, kar bi lahko mimogrede pomislili, v tolikšni meri v okoliški industriji, kot je v večji meri v gospodarstvu zaledja. Prav zaledje drzno oblikuje vsebino bodočih sejmov, ki bo v uvedbi kmečke borze, simbolične trgatve, martinovanja ...

Druga, prav tako omembe vredna značilnost pa je — tekstilna konfekcija, ki že postaja manifestacija v mnogo veljavnejšem področju, kot pa je samo Maribor. Modna revija Mariborskega tedna lahko postane tribuna jugoslovanske konfekcije!

Podobno značilnost, specifičnost, je iskal potrošnik tudi v Kranju! Dejali bi — turizem! Organizatorji so obetali turistično borzo! Lahko, da je ta »novost« Gorenjskega sejma zbledela ob vsem mogočem, lahko pa tudi, da je sejem nanjo pozabil! Turizem je zastopan le s slikami in pa s stojnicami, ki prodajajo razen spominkov (čolnicov z Bleda!) še naglavne rute, ki so vse enake — z

rdečimi ali pa z modrimi pikami!

Namen Kranja verjetno le ni bil samo v takšni drobnjarski prodaji? Mogoče se krije v tesnosti prostorov? Kdo bo kaj razvozal, je vprašanje! Nemara bosta oba skupaj premerila razdaljo od potrošnikovega pričakovanja in do tistega, kar je sejem potrošniku nudil!

Potrošnik je priča svojevrstni tekmi, dejali bi — sejemski tekmi! Maribor se naslanja na tradicijo Mariborskega tedna, Kranj pa zato nič manj vneto ne zagovarja upravičenosti in gospodarsko smotnosti svojega sejma. Vsak sega po svojem, prvi po manj, drugi po bolj dognani in pretehtani značilnosti, oba pa sta si letos edina v posrednosti uvedbe prodajnih prostorov.

Blago, ki sicer ne gre rado izpod rok, je na sejnih mamilo kupca z bleščočim napisom — popusti! Med blagom so bili najvabljivejši mopedi, po katerih so Gorenjci radi segali, Stajerci pa so si jih le bolj ogledovali, pa seveda fikcioti, ki so bili v Kranju kot tudi v Mariboru razprodani, še preden so se odprla sejemstva vrata. Vso ostalo prodajo pa so pestrili vzorci, po katerih so segali živahni kupci zaradi navade in ob katerih prodaji so si trgovci zadovoljno meli roke.

»Ta« velika razprodaja bi lahko ostala samo — razprodaja! Če smo že imenovali sejem, razstavo, ki tudi prodaja in razprodaja, bi bilo bolj primerno reči, razprodaja, ki tudi razstavlja! Tako bi potrošnik manj pričakoval! Vsaj v Kranju!

Maribor — resnejša manifestacija naših uspehov v gospodarstvu in korist široke potrošnje — si je v tej tekmi osvojil zavidljivejši položaj!

D. K.

V murskosoboškem okraju je zaposlenih 16.000 ljudi. Prekmurje se sicer ne odlikuje z velikimi podjetji, saj je le malo takšnih tovarn, ki štejejo 1000 ali več delavcev; ima pa vrsto manjših podjetij po 100 ali celo manj zaposlenih. Zlasti manjša podjetja, ki ne razpolagajo z kdo ve kakšnimi denarnimi sredstvi, so se leta in leta zaman ubijala z mislijo, kako bi omogočila svojim delavcem in članom njihovih družin ceneni letni oddih kje ob naši obali. Dober namen pa ni rodil sadu vse do lanskoletnega Okrajnega zbora proizvajalcev, ki je z zadovoljstvom sprejel ponudbo Okrajnega sindikalnega sveta, da bo le-ta organiziral počitniško skupnost v Piranu. Pomoč k tej akciji bi naj bila skromna denarna sredstva, ki bi jih prispevala posamezna podjetja. Računica ni opozarjala na večjo potrebo kot po 1000 din na zaposlenega.

Ta denar bi bila nekakšna delniška last podjetja. Tako bi podjetje omogočilo svojim delavcem, da bi lahko vsako leto v dogovorjenem času odhajali v Piran, kjer bi ob zmerni penzijski ceni preživeli svoj letni odmor. Ob tem pa bi si denarnejša (tudi gospodarnejša podjetja!) obdržala pravico regresiranja svojim delavcem, ki bi na ta način lahko kar najceneje prišli do zaslužnega oddiha.

POČITNIŠKA SKUPNOST V LABIRINTU NEGOTOVOSTI

Sklep Zbora proizvajalcev ni ostal na papirju. Okrajni sindikalni svet se je takoj lotil naloge. Predvsem je začel preurejati primerno zgradbo ob morju, v kateri je namestil 45 ležišč, zgradil kuhinjo in dnevno sobo. Predvidel je sicer 100, celo 120 ležišč (v načrtu je imel tudi šotore!), vendar pa je zadel ob neljubo oviro, še preden se je začela letošnja sezona letovanja. Ovira je bila — denar!

Računica, ki je izluščila iz 16.000 zaposlenih v okraju 16 milijonov dinarjev, se je nepriakovno obrnila: Zbor proizvajalcev je namreč pristel med zaposlene tudi sezonske delavce in priložitnostne poklice, uslužbenec ustanov, ki kot delovna enota nimajo razpoložljivih sredstev, kot posamezniki pa niso bili za akcijo sindikalnega sveta dovolj zainteresirani. Tako je nastalo iz predvidenih 16, le 8 milijonov!

S tem denarjem bi počitniška skupnost lahko zaživela! Toda, tudi ta denar je zašel v čudne labirinte: nekatera podjetja enostavno niso dodelila skupnosti obljubljenega sredstva. »Nafta« v Lendavi se izgovarja na svoj dom, ki ga je najela za dve leti in je plačala najemninno vnaprej; najemninna je znašala toliko, kolikor bi morali sicer dodeliti svoji domači skupnosti za usa nadaljnja leta! Podjetja v Gornji Radgoni pa so prislunhila občinskimi možem, ki so kratkotalno izjavili, da ne odstopijo denarja zaradi »resne« skrbi, kaj bo s pravico do počitniške skupnosti v primeru, če se okraj spremeni v občino in občina, v kdo ve kakšno brezpravno enoto. Tako so zamodrovali in zaklenili svojo blagajno.

Podobno premišljevanje in obotavljanje je skrčilo število 246 podjetij, ki naj bi bila člani počitniške skupnosti, na borih 100! S tem je okrajni sindikalni svet kot organizator počitniške skupnosti ostal s praznim žepom — nabralo se je le kakšnih 3 in pol milijona; ker pa je moral poravnati dolgove, ki mu jih je prinesla akcija organizacije, je moral pospeševati še lastnih 2,6 milijona, ki si jih je tako rekoč »izposodil« od samega sebe.

Počitniška skupnost murskosoboškega okraja živi, kot ve in zna. V Fijesi so odkupili od papirnice Vevče dom in ga preuredili. Delavci, ki v njem preživljajo svoj dopust, zadovoljni pretevaajo kratko odmerjene dneve. Podjetja, ki so se odzvala sklepu zbora proizvajalcev, z veseljem in z mirno vestjo razporejajo v dogovoru s skupnostjo svoje delavce na odmor, delavci drugih podjetij pa se začudeni vprašujejo, zakaj tudi njim ne enaka pravica in enaka priložnost.

S tem, kar je in kakor je, pa počitniška skupnost še ni iz labirinta negotovosti. Njena gospodarnost je bila preračunana na sodelovanje vseh in ne samo na sodelovanje nekaterih. Pomanjkljiva denarna sredstva zdaj onemogočajo realizacijo prvotnega načrta skupnosti, prav tako pa tudi ne opravičujejo skupnosti, da bi zdaj, ob že vloženi sredstvih, umaknila svoj dober namen v korist nezainteresiranih.

Korist takšne počitniške skupnosti, zlasti za manjša podjetja, je očitna. Te koristi se je zbor proizvajalcev zavedal in ni dosti premišljeval, ko je odločil o ustanovitvi skupnosti; posamezniki v nekaterih podjetjih, tudi v občinskih uradih, pa v škodo članov delovnih kolektivov in v škodo skupnosti nalašč beže od takšnih koristi in pri tem celo obežajo »skrb za človeka« na veliki zvon!

DUŠAN KRALJ

OB VELIKI RAZPRODAJI: roke so komajda sproti stregle z blagom in preštevale denar; obiskovalci sejma so v naglici segali po vsem (da ne bi zmanikal), kar so jim nudile bogato založene prodajne mize

IZ PODJETIJ IN OBČIN

NA TRGU VSEKOZI SVEŽE MORSKE RIBE

Končno hladilnica v Izoli

Letošnje nestanovitno vreme in tudi to, da letos ni kaj dosti rib, terjata od izolskih ribičev nemalo naporov, da lahko zadovoljijo tržišče s svežimi ribami. 17 ribičskih ladij podjetja »Riba«, ki križarijo neprestano ob obali vzhodne in zahodne Istre, nalovi v eni noči tudi do 5 ton rib. Cesto pa se hitre in sodobno opremljene ladje vračajo v matično pristanišče brez plena.

Podjetje »Riba« iz Izole ima za svoje tržišče sedaj že vso Slovenijo, odjemalce pa imajo tudi v Beogradu, Zagrebu, na Reki in na področju hrvatske Istre. Razen tega oskrbujejo izolski ribiči tudi dobrih del domače predelovalne industrije. Trenutno največ lovijo plave ribe — skuše, sardele in šnjure, po katerih je tudi največ povpraševanja. Mnogo manj odjemalcev pa imajo inčuni, odlične plave ribe, ki jih prav sedaj največ nalovijo. Odjemalci in potrošniki žal ne poznajo dovolj prednosti te vrste rib, ki so izredno

dobre, najlaže prebavljive in hkrati najcenejše.

Zaradi neenakomernega ulova rib si je kolektiv podjetja »Riba« že dlje prizadeval, da bi zgradil lastno hladilnico ter tako zagotovil tržišču kontinuirano preskrbo s svežimi ribami. Zaradi objektivnih težav so ta načrt začeli uresničevati šele pred dnevi, ko so postavili temelje za večjo hladilnico. Ta bo lahko shranila 330 ton ali 33 vagonov rib, stroški gradnje pa bodo znašali okoli 90 milijonov dinarjev. Zaradi pomanjkanja gradbenih delavcev, pomagajo pri gradbenih delih prostovoljno tudi člani kolektiva, zato predvidevajo, da bo hladilnica dograjena že do konca tega leta. Hladilne naprave — domače in uvožene — pa bo podjetje dobavila mariborska »Metalna«.

Železarji se izpopolnjujejo

V prvem polletju letos je Center za izobraževanje pri jeseniški železarni priredil 11 tečajev po obratih, ki se jih je udeležilo 184 tečajnikov. Tečajji so bili predvsem za pridobitev pokvalifikacije, kvalifikacije in visoke kvalifikacije na delovnih mestih. Razen tega so organizirali šestnajst seminarjev za uslužbence in 23 polurnih seminarjev za člane kolektivov, kjer so se le-ti seznanili s problematiko proizvodnje in kvaliteto dela v posameznih obratih.

S. T.

Mokrc povezan z ostalimi kraji

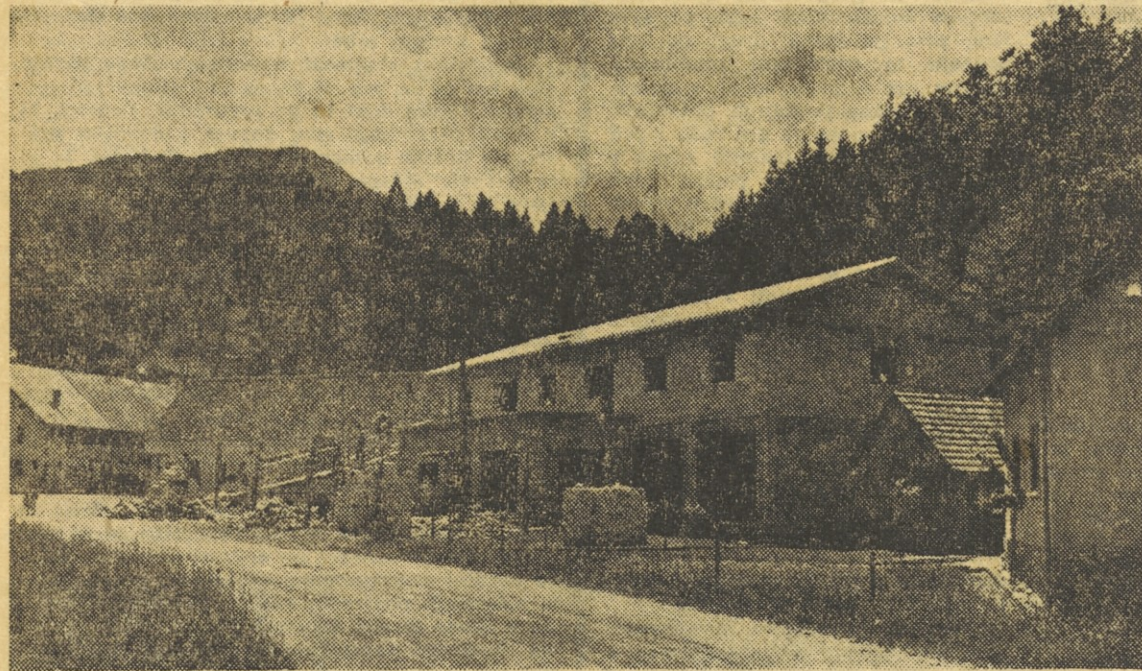
Te dni so izročili svojemu namenu novozgrajeno 6 km dolgo gozdno cesto, ki so jo gradili delavci Gozdnega gospodarstva Ljubljana. Nova cesta bo omogočila boljše izkoriščanje lesnih zalog na področju Mokra in okolice. Ta les bo predeloval predvsem lesni kombinat v Skofljici. Razen tega pa je ta cesta pomembna tudi zaradi turistične povezave Mokra in ostalih predelov. Po njej bo možen dostop tudi v novo zgrajeno turistično postojanko Kurešček, ki jo bodo predvidoma odprli v prihodnjih dneh.

D. V.

Jeseniški topilci in valjavci najboljše delali

V Železarni Jesenice so polletni družbeni plan izpolnili z 51,1%. V tem času pa so ustvarili 52,5% blagovne proizvodnje. V primerjavi z istim obdobjem lanskega leta je Železarna Jesenice dosegla letos za skoraj 36.000 ton proizvodnje več, kar je vsekakor lep uspeh. Največ so plan prekoračili topilci in valjavci, medtem ko so predelovalni obrati ustvarili znatno manj. Vzrok je predvsem zaradi pomanjkanja vložka za posamezne srtje.

S. T.

V Libojah gradijo novo delavsko restavracijo

V Libojah gradijo delavsko restavracijo

Keramična industrija Liboje in Rudnik Liboje sta v stalni stiski zaradi pomanjkanja moških delavcev. V njuni bližnji okolici namreč primanjkuje delavcev in zato sta obe podjetji odvisni od delavcev iz drugih oddaljenih krajev. Ti delavci pa zahtevajo ob

zaposlitvi stanovanje in urejeno prehrano, kar pa jim podjetji ne moreta nuditi v dovoljni meri. Zato se že nekaj let ukvarjajo s tem, da bi zgradili obrat družbene prehrane, ki bi nudil zaposlenim za ustrežno ceno tople obroke. S tem bi lahko povečali tudi delovno storilnost, saj je sedaj mnogo delavcev odvisnih od okoliških kmetov, katerim morajo poleg plačila za hrano pomagati v prostem času pri obdelovanju zemlje. Mnogo bi pridobile z novo menzo tudi zaposlene žene in matere, ki morajo sedaj kuhati kosilo po službi.

Lani je uspelo Libojčanom postaviti temelje delavski restavraciji. Objekt bo stal 6,5 milijona dinarjev. K temu je občinski ljudski odbor prispeval nekaj več kot 4 milijone dinarjev, razen tega pa bodo prispevali tudi s prostovoljnim delom delavci Keramične industrije milijon dinarjev. Rud-

nik pa bo dal stavbo, ki je prej služila za garažo. Za ostalo bodo najeli kredit. Restavracija bo imela 68 sedežev v jedilnici, 24 v klubski sobi, 8 v točilnici ter 4 sobe za prehodne goste. Nudila bo lahko 100 zajtrkov, 120 kosil in 100 večerj ter 350 toplih obrokov za delavce Keramične industrije v Libojah. Predvidevajo, da bo restavracija gotova v mesecu septembru.

Prodaja sadja v jeseniški železarni

Komunalni oddelek železarne Jesenice ima razen samskih domov na skrbi tudi tovarniške kantine, v katerih je bilo doslej moč kupiti le suhe malice, kruh, cigarete in osvežujoče brezalkoholne pijače. Sedaj so začeli v teh kantinah prodajati tudi sveže sadje po zelo zmernih cenah.

TOVARNA »KONUS« GRADI

NOV OBRAT UMETNEGA USNJA

Pri usnjarskem kombinatu »KONUS« v Slovenskih Konjicah so se začeli pripravljati na začetek gradnje novega obrata umetnega usnja. O tej gradnji

razpravljajo že več let, izdelali so tudi že načrte in predračune, vendar z gradnjo vse doslej niso pričeli. Tako bo potrebno sedaj načrte, predvsem pa še predračune, delno spremeniti. Vse pa kaže, da se je stvar le premaknila z mrtve točke. Gradbeno podjetje »Ingrad« iz Celja je pred dnevi začelo izravnavati zemljišče in izkopavati temelje za novo stavbo. Novo poslopje bo vzporedno ob usnjarni. Dela pri izkopavanju in odvozu zemlje hitro napredujejo, ker delajo s sodobno mehanizacijo. Če bo šlo tako naprej, bo zgradba do zime dograjena. Večino potrebnih strojev za nov obrat bodo uvozili iz inozemstva, za kar bodo dali nekaj sto milijonov dinarjev. Nekaj teh sredstev bo podjetje prispevalo iz lastnih skladov, za ostalo pa bodo najeli posojilo. Predvidevajo, da bodo lahko najeto posojilo izplačali že v nekaj letih. Z novim prostorom bodo precej povečali dohodek tovarne in tudi gospodarsko moč občine, medtem ko se bo lahko zaposlilo v tovarni več kot sto novih delavcev.

L. V.

Izobraževanje v Loški dolini

Letos so se v občini Loška dolina lotili bolj načrtnega in sistematičnega izobraževanja zaposlenih delavcev. V ta namen so ustanovili pri občinskem sindikalnem svetu strokovni svet izobraževalnega centra. Ta je kljub težavam zaradi pomanjkanja kadra in pomanjkanja finančnih sredstev organiziral več tečajev. Skupno s Kovinskim podjetjem je organiziral tečaje, ki jih je obiskovalo več kvalifikiranih delavcev. Tudi krajani, priključeni tej občini v mesecu februarju, so posvetili precej skrbi. Tako so v lesnem predelovalnem podjetju »Smreka« ustanovili posebno izobraževalno komisijo. Zaradi izrednega zanimanja za te tečaje, kjer delavci dobivajo potrebne kvalifikacije, bodo v prihodnje izdelali temeljit program izobraževanja za vse kraje občine. V ta namen so določili milijon dinarjev.

V. S.

Ob 10-letnici delavskega upravljanja v Tiskalnici

V počastitev 10-letnice delavskega samoupravljanja v kranjski Tiskalnici je imel delavski svet podjetja slavnostno sejo.

Predsednik delavskega sveta je navzočim prebral poslanico, ki jo je namenil delavskemu razredu in vsem narodom Jugoslavije ob tej važni in pomembni obletnici predsednik republike Josip Broz Tito. Nato pa je prikazal uspehe kolektiva v tem obdobju. Organi delavskega samoupravljanja so imeli vseskozi težko in odgovorno nalogo, ki pa so jo uspešno in dobro izpolnili in tako upravičili zaupanje, ki jim ga je ob njihovih izložitvah izkazal kolektiv.

Na proslavi so bili za svoje vestno in požrtvovalno 30-letno delo nagrajeni tudi naslednji tovarši: Avguštin Baželj, Janez Tepina, Leopold Drolc, Jože Čuš, Rudi Hilčar, Franc Novak, Francka Verbolec, Jože Bernik, Peter Bevč, Anton Ambrož in Karel Zavrl.

V imenu nagrajenih se je zahvalil tov. Zavrl, ki je med drugim dejal: »Tovariši! Povem vam, da je bilo delo v stari Jugoslaviji težko, pod okupatorjem še težje. V prvih poobojnih letih dokaj naporno, v teh zadnjih desetih letih, ko v podjetju ne le delamo, temveč tudi samoupravljam, pa je postalo lepo in zanimivo.

P. G.

Poslovili so se

Pred dnevi se je zbral kolektiv lesno industrijskega obrata Mislina, da se poslovijo od svojega direktorja Mirolava Ferberja, ki odhaja v službeni pokoj. Od leta 1948 do 1950 je bil zagovodja ter pozneje obratovodja lesno industrijskega obrata Mislina. Leta 1950 pa je postal direktor LIP Slovenj Gradec in operativni vodja šestih obratov: Mušenik, Dravograd, Vuhred, Pameče, Mislina in Dovže.

Cepprav strokovnjak v lesni stroki, se je moral večkrat boriti — včasih tudi v zelo težkih okoliščinah — za doseglo planskih nalog in za reden razvoj podjetja. Posebne zasluge ima pri razširitvi obrata Pameče, kjer izdelujejo danes zelo iskane panel plošče. V Pamečah je bila nekoč mala kmečka žaga, danes pa je tam dobro opremljen obrat z modernimi stroji in z 200 delavci.

Direktor Ferber se je posebno prizadeval pri uvajanju kompleksnega nagrajevanja v njihovem podjetju. S svojimi sodelavci je dosegel pri tem lepe uspehe. LIP Slovenj Gradec je danes med prvimi v občini, ki ima dobro urejen ta sistem nagrajevanja. Uspehi so že vidni, saj se je proizvodnja bistveno povečala.

K. R.

PISMA NA NAŠ NASLOV

Kaj bo z denarjem za brzoperilnik v Kopru?

Tovariš urednik!

»Sem delavka, stara sem 46 let. Stanujem v Kopru v 4. mestni četrti. Tudi naša četrt le počasi napreduje. Menim, da je temu vzrok predvsem to, da sta stanovanjska skupnost in SZDL na tem terenu premalo aktivni. Prejšnji odbor se je potrudil, da so postavili otroško igrišče, pomagal je, da smo žene dobile pralnico in šivalnico. Obljubili so nam tudi otroški vrtec oziroma prostor, kjer bi lahko zaposlene matere brez skrbi puščale svoje otroke v času, ko so na delu. Toda ostalo je vse pri besedah. Otroci se še naprej zbirajo po ulicah, brez pravega nadzorstva.

Odbor Zveze ženskih društev nam je za 8. marec dal nekaj denarja za nakup brzoperilnika. Toda odbor stanovanjske skupnosti je sklenil, da je treba brzoperilnik vrniti, ker je po njihovem mnenju prha bolj potrebna. Tako so nam vzeli bojler in sedaj imamo samo mrzlo vodo. Denar, ki je bil namenjen nam, pa so sklenili porabiti za brivnico. Zdi pa mi niti enega niti drugega. Menim, kot tudi ostale žene našega terena, da tako ravnanje ni pravilno, saj nam je pralnica nedvomno bolj potrebna. Imeli smo sicer sestanke, kjer smo se o tem pogovarjali. Toda žene nismo uspele prodati z našo zahtevno. Kritizirali so nas, zakaj smo nabavili brzoperilnik. Sprašujem se, čemu ne bi denar porabile za to, za kar je bil prvotno namenjen?»

ANA LJUBIČ KOPER

Delo stanovanjskih skupnosti, ki se ga dotikate v Vašem pismu, je povsod v središču obravnave družbeno-političnih organizacij. Mnogo predlogov in kritičnih pripomb je bilo že izrečenih na njihov naslov.

Ugotavljate, da je prejšnji odbor stanovanjske skupnosti uspešno delal, saj ste z njegovo pomočjo dobili otroško igrišče, pralnico in šivalnico. Le otroškega vrtca še nimate, čeprav so vam ga »že obljubili«. Menimo, da bi morali to

razčistiti v vaši organizaciji SZDL na terenu ali pa v sindikalni organizaciji. Neupravičeno bi se hudovali na neizpolnjeno obljubo, če je bila obljuba nerealna in če prebivalci sami niso ničesar prispevali k njeni uresničitvi. Zato morate razčistiti več vprašanj, zlasti pa: ali so bili sploh storjeni še kakšni ukrepi za ustanovitev vrtca; ali obstoje že kakšni načrti o tem, kje bi bil vrtec, kakšen značaj bi imel (celodnevni s hrano, brez hrane itd.), koliko otrok bi lahko sprejel itd.; ali so bile v ta namen že zbrana kakšna sredstva; kako bi pri tem pomagali sami prebivalci itd. Vsekakor mora tisti, ki je obljubil ustanovitev vrtca tudi dati prebivalcem potreben odgovor oziroma pojasnilo.

Primer, ki ga navajate v drugem delu pisma glede denarja za brzoperilnik, je tudi po našem mnenju vreden vse graje. Iz dveh razlogov teh sredstev ne bi smeli porabiti v druge namene kot za pralnico: prvič zaradi tega, ker vam je odbor Zveze ženskih društev dal denar prav z namenom, da kupite brzoperilnik, drugič pa zato, ker večina žena vašega terena — tako pišete v pismu — meni, da jim je pralnica najbolj potrebna. Zaradi tega se nam zdi sklep odbora stanovanjske skupnosti naravnost nerazumljiv. Če se drugače ne boste sporazumeli, lahko Zveza ženskih društev zahteva, da se uresniči namen, za katerega je prispevala denar.

UREDNIK

Zakaj v Zagorju ni dovolj kruha?

Tovariš urednik!

Osrednja točka kritik in razprav v Zagorju v zadnjem času je bila slaba preskrba s kruhom. Dokler ni bila v Zagorju zgrajena nova pekarna, smo se potrošniki tolažili, da bomo lahko dobili dovolj kruha, ko bodo zgradili novo pekarno, ker stari peči ne zmoreta — sta stari, zastareli in ena, ona v Zgornjih Toplicah, sploh ne bi smela več peči. Zato smo morali biti pač zadovoljni s kruhom, kakršnega in kolikor smo ga dobili. Večkrat so bile v kruhu smeti in druga nesnaga, pa smo tudi potrpežljivo živeli v dobri veri, da bo problem urejen, brž ko bo zgrajena nova pekarna.

Slednjič smo le dočakali. Pred kratkim so odprli novo pekarno, ki bo lahko spekla 9000 kg kruha dnevno. Toda naše zadovoljstvo je trajalo le nekaj dni in potrošniki smo se razočarani in nezadovoljni spet začeli spraševati, zakaj v Zagorju ni kruha?

V vodstvu nove pekarne pravijo, da v pekarni spečejo dovolj kruha, da pa ga trgovine ne kupijo dovolj. Pravijo, da jim kruh tudi ostaja in

ga morajo posušiti in zmleti za drobtine. V trgovinah pa trdijo spet drugače, da namreč kruha zmanjka le včasih, kadar potrošniki posebno »pritisnejo«, in da oni pač ne vedo, kdaj bo kruha premalo. Tako se izgovarjajo drug na drugega, potrošniki pa ostajajo brez kruha in ga morajo gospodinje še vedno peči doma. Razen tega kruh tudi ni najboljše. Pred dograditvijo pekarnice so tudi obljubljali, da bo nova pekarna začela peči rogljičke, žemlje in podobno, sedaj pa je vsega tega zelo malo.

Vprašujem se, kje je vzrok tako slabe preskrbe s kruhom v Zagorju? Če je v slabem sodelovanju med trgovino in pekarno — ali naj potem ta nesoglasja »plačujejo« potrošniki?

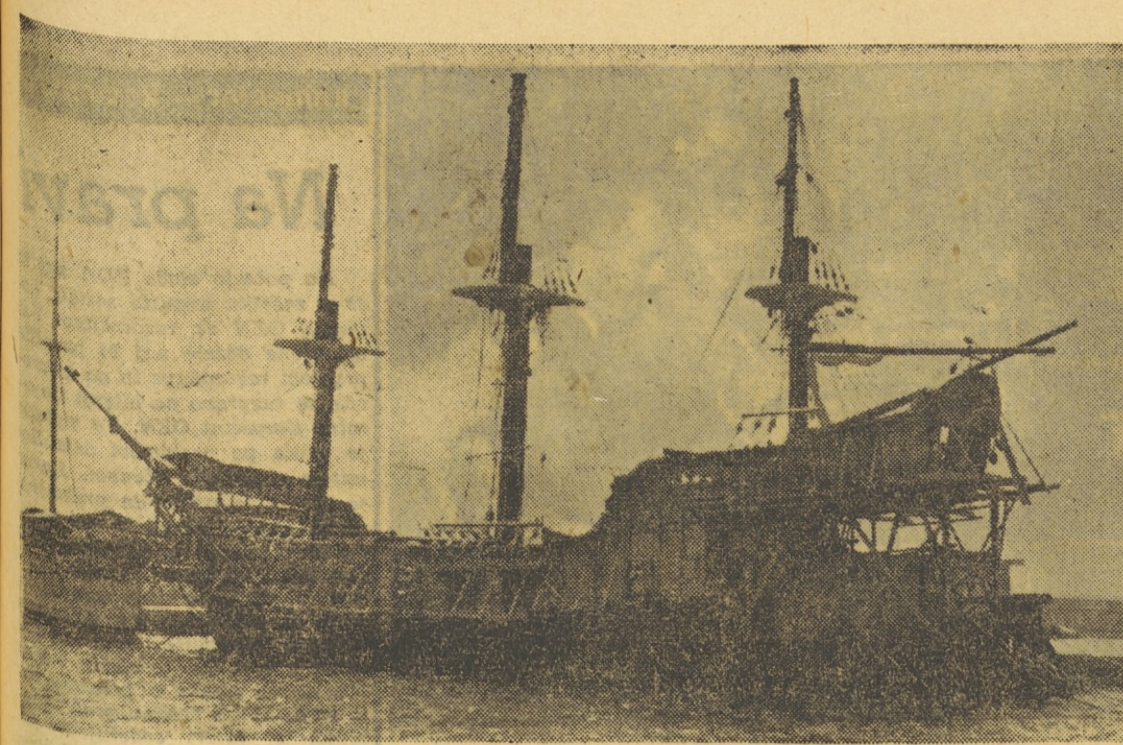
N. C.

potrošnik iz Zagorja

Upamo, da bomo potrošniku N. C. kakor tudi drugim potrošnikom iz Zagorja lahko posredovali odgovor odgovornih organov o nezadovoljvi preskrbi s kruhom v prihodnji številki.

UREDNIK

Ob piranski obali snema Avala-film iz Beograda »Karolino Reško«. Za ta film so morali zgraditi posebno ladjo — galejo. To galejo je zgradilo podjetje Film-servis iz Ljubljane. Je zelo lepa, velika in tudi precej draga. Računajo, da bo stala okoli 11 milijonov dinarjev

V lendavski občini tisoč novih delavcev

Lendavska občina spada med zastarele kmetijske občine v Sloveniji, vendar si nenehno prizadeva, da bi ustvarila trdnjše temelje za bodočo gospodarsko razvoj. Sedaj je v občini enajst večjih, šest srednjih in sedem manjših podjetij, ki zaposlujejo nad 2500 delavcev. Letos bodo investirali v nekatera podjetja — Mehanka, Mizarstvo, Plinarna, Opekarna itd. brez podjetja Nafta — okrog 150 milijonov dinarjev. Težave pri investiranju imajo v Dežnikarni, kjer so z rekonstrukcijo že začeli, nimajo pa še odobrenega investicijskega posojila. Ta investicija bo občanom zelo koristila, saj bodo lahko v tem podjetju zaposlili 150 novih delavcev, predvsem žena. Z letošnjimi investicijami bodo ustvarili takšno gospodarsko osnovo, da bi se podjetja lahko pozneje samostojno razvijala z lastnimi sredstvi. Predvidevajo, da bodo lahko v naslednjih petih letih z novimi industrijskimi zmogljivostmi zaposlili še tisoč do tisoč dve sto delavcev. To je komaj polovica odvisne delovne sile na tem območju, drugo polovico pa bo treba usmeriti v druge predele.

Približevanje gospodarsko razvitejšim občinam skušajo v lendavski občini doseči tudi tako, da bi večja gospodarska podjetja iz razvitih predelov — po zgradbi Planika iz Kranja — ustanovila svoje obrate v tem okolišju in tako prispevala k izboljšanju življenjskih pogojev temkajšnjih prebivalcev. S. K.

Poletje

V pekarni na vogalu delata dva: Janko prodaja, Stole pa peče. Odkar je Janko na dopustu, Stole tudi prodaja...

Danes se je Stole v prostem času od poldneva do dveh odpravil v ustanovo. Oprave je imel.

Najprej je pogledal v zavod za socialno zavarovanje: »Prosim, zakaj moja mama že dva meseca ni prejela pokojnine?»

Uradnik je nazadnje le dvignil glavo:

»Pridite 15. avgusta!»

»Kaj? Kako?!«

»Tovariš, ki ima vašo zadevo, je na dopustu...«

Potem je Stole pohitel na občino:

»Kako je z mojo prošnjo?»

»S kakšno prošnjo?»

»Veste, 15. avgusta sem se hotel peljati v Italijo!»

»Pridite 1. septembra!»

»Glej no, česa ne poveste!»

»Tovariš, ki ima vašo zadevo, je na dopustu...«

In je Stole stopil na pošto:

»Nekje se je zataknila pošiljka s pokvarljivo vsebino!»

»Pridite 20. avgusta!»

»Saj se bo vse pokvarilo!»

»Tovariš, ki se s tem ukvarja, je na dopustu...«

Ob petih popoldne je Stole odprl pekarno, polno toplega, prijetno v nos ščegetajočega kruha.

Vstopila je žena občinskega predsednika. Stole jo je osato pogledal in si rekel: »Ravno prav si prišla!»

»Prosim kilogram kruha!» je rekla predsednikovka.

»Pridite 15. avgusta!» ji je vrnil Stole.

»Kaj? Kako?!«

»Tovariš, ki se s tem ukvarja, je na dopustu...«

Predsednikovka je povedala predsedniku.

Predsednik kot najvišja glava v občini je pokazal razumevanje.

»V tej zadevi... Tako mora biti poleti v mestu!» je ugovarjal in se pri priči odpeljal na dopust.

DRAGUTIN RAKANOVIC

Znebili so se je...

Znašla se je na cesti. Se enkrat se je ozrla, kot da bi si hotela vtisniti v spomin hišo, v kateri niso hoteli sprejeti njene delavske knjižice in njenega dela.

Pa bi rada delala in ve, da je dela več kot dovolj... Zakaj ga nima, pripoveduje njena izpoved. Preprosta, toda grenka, neoprostljiva.

Delala je v tovarni klobukov, slamnikov in konfekcije Universale v Domžalah. Posel ji je šel dobro od rok in je presegala normo. Zdelo se ji je, da je napravila več kot so ji plačali.

Nekaj ni bilo v redu. Prepričana je bila v svoj prav, hotela ga je le dokazati.

Delala je kot dotlej, le zapisovala si je.

»Danes sem naredila toliko in toliko čez normo.«

Svoje zapise je prinesla na dan — ob plačilnem dnevu. Primerjala jih je z obračunom. Premišljevala je, ali naj pove, da se obračun ne ujema z njenimi zapiski, ali ne.

Zakaj ne! Morda pa gre le za pomoto.

V pisarni je pokazala svoje zapise. Od takrat je bil obračun dohodkov enak njenemu delu (obračunani so bili tudi vsi odstotki preseganja norme).

Vse je bilo v redu. Toda nekdo je mislil drugače: njen (upravičen) dvom bi lahko spodbudil tudi druge. Ljudje bi podvomili v pravilnost vseh obračunov. Četudi (morda) neupravičeno, vendar to pomeni madež za podjetje. Zato podjetju še zdaleč ni bilo pogodu njeno početje.

»In kdo se spušča v take stvari?« so sodili. »Delavka, ki je nekdaj ni bilo na delo!»

Pobrskali so namreč po njeni preteklosti in ugotovili, da je včasih bila bolna, včasih so bili bolni njeni otroci...

Očitki, številne pripombe na njen račun, so ji govorile, da bi bilo najbolje, če si poišče drugo službo. Povprašala je v Združenih kemičnih tovarnah. Rekli so ji, naj kar pride in naj prinese s seboj delavsko knjižico.

Pred kratkim (bila je v bolnišnem staležu zaradi bolnega otroka) je odšla v pisarno starega podjetja, odgovorila, zaprosila za delavsko knjižico in odšla v novo podjetje.

Medtem pa so se v Združenih kemičnih tovarnah pozanimali zanjo. Telefonske žice posredujejo vse, dobro in slabo. Kakšne informacije so posredovale tokrat, pripoveduje naša zgodba.

Rekli so ji, da je ne potrebujejo! Naj pride vprašat kdaj drugič. »Tu imate delavsko knjižico. Hvala. Vemo vse o vas. Tako, zdaj pa, oprostite, ne utegnemo več...«

»Sama je vzela delavsko knjižico in nas potemtako samovoljno zapustila.«

Sama je vzela delavsko knjižico in tako omogočila, da so jo lahko odslovili.

Zdaj je doma — toda prepričana, da se bo znova zaposlila. Občinski sindikalni svet je s tem primerom že seznanil občinski ljudski odbor oziroma inšpekcijo dela, ki bo zaščitila njene pravice.

D. D.

V mariborski »MAJOLIKI« še vedno škriplje

V »Majoliki« sta uprava podjetja in sindikalna organizacija vse do nedavnega lepo sodelovali. Sindikat je dal vrsto pomembnih predlogov za izboljšanje gospodarjenja. Te predloge je tudi delavski svet sprejel. Pred kratkim pa sta predsednica in tajnica sindikalne organizacije dale pisмено ostavko na te položaje.

V ostavki in ustni obrazložitvi pred komisijo sta obe tovarišici očitali upravnemu vodstvu več nedopustnih stvari. Naštetimo samo nekatere: uslužbenci v upravi delajo samo 7 ur, namesto 8, kot določa pravilnik podjetja in zakoniti predpisi. Sindikat je opozarjal na to nepravilnost, za kar se v upravi niso zmenili. Na drugi strani pa so v upravi nekateri uslužbenci za nadurno delo prejemali posebne nagrade. Če bi delali osem ur, nadurno delo ne

bi bilo potrebno. V kolektivu je nastalo veliko godrnjanje, ko je uprava po sklepu delavskega sveta brez notranjega in javnega razpisa in z neverjetno naglico ustoličila pomočnika upravnika, sklicujoč se pri tem na priporočilo Gostinske zbornice. Za to novo delovno mesto niso prosili občino za soglasje. V kolektivu menijo, da je pomočnik, ki so ga zaposlili, neprimeren za to delovno mesto. Mnogi se sprašujejo, če je sploh potreben pomočnik direktorja v podjetju, kjer je zaposlenih 78 ljudi in ki ima samostojne poslovne enote, kjer je povsod upravnik obrata in povrh še šef strežbe, da ne govorimo o šefu kuhinje. Čemu potem uvajati nepotrebna delovna mesta in razmetavati z denarjem? Mnogo nemira v podjetju je povzročilo tudi občutno povečanje tarifnih postavk

nekaterim uslužbencem v upravi, česar gostinski delavci niso bili deležni. Tudi investicijska sredstva so nesmotno trošili. Med drugim je v ostavkah napisano, da sindikat ne more več delati, ker ga zavira uprava.

Trenja so se začela pri kritiki investicijske politike, ki jo je načel sindikat. V upravi so bili druga mnenja, namreč, da se sindikat ne sme vmešavati v investicije. Vprašujejo se, ali je investicijska politika osebna stvar direktorja in računovodje ali pa stvar slehernega člana kolektiva.

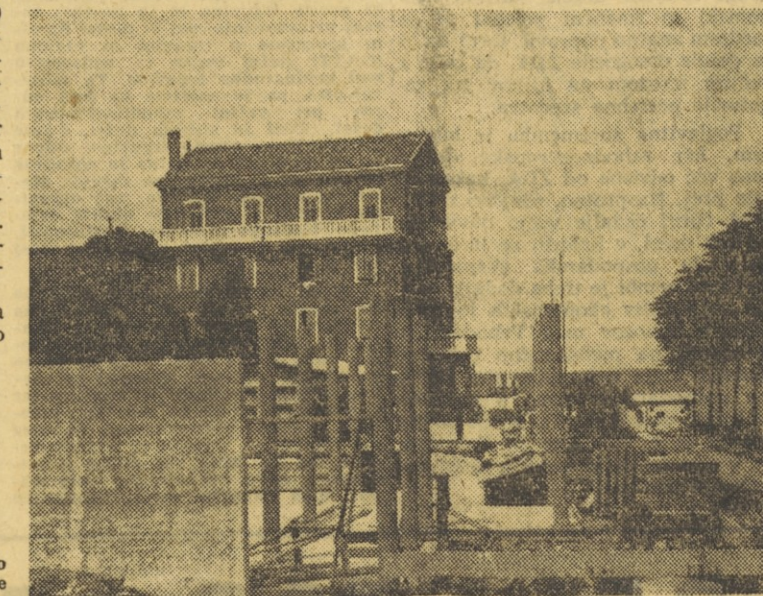
Takoj, ko so dobili na občinskem sindikalnem svetu ostavko, je občinsko politično vodstvo poslalo v podjetje posebno komisijo. Upravo podjetja so prosili, naj ne izvaja nobenih ukrepov in represalij, dokler komisija ne bo končala delo. Za to pa se v upravi

niso zmenili. Ni preteklo niti pol ure, že je tajnica sindikata dobila pisмено odpoved, ki je bila povrhu še protizakonita in kasneje razveljavljena. Naslednji dan, ko je tajnica prišla na delo, v njeni pisarni ni bilo niti delovne mize niti stola.

V upravi so storili vse, da bi se rešili osebe, ki dela »zdrabo« v podjetju, kajti taka oseba, ki se drzne kritizirati, mora takoj iz podjetja. Takoj naslednji dan je uprava sklicala sestanek kolektiva s pretvezo, da bodo razpravljali o polletni bilanci, pa čeprav računovodkinja ni zaključila tega dela. Namen sestanka je bil, da bi obsodili ravnanje predsednice in tajnice sindikata. Iz celotnega poteka tega sestanka je bila očitna namera uprave, bolj rečeno, direktorja, da se izsilijo odločitev o odpustu tajnice. To ugotovitev potrjujejo besede direktorja na tem sestanku, podkrepljene z udarcem s pestjo po mizi: »Ali grem jaz, ali pa tovarišica tajnica iz podjetja!»

Vsega tega ne bi bilo, če bi bilo malo več demokracije v upravljanju podjetja, če bi uprava pred vsakim zasедanjem delavskega sveta in nameravanim ukrepom razpravljala s kolektivom in ga obveščala.

Upamo, da bo znal kolektiv mariborske »Majolike« tudi sedaj prebresti te težave. V prihodnje pa bo treba bolj spoštovati demokracijo, zakonitost in oceniti konstruktivno kritiko. K. A.

Podjetje »Delikatesa« iz Pirana gradi na plaži v Fiesi bife. Postavili so že temelje, stene in »poslopje« tudi že prekrili. Pred tednom dni pa so streho ponovno »sneli« z zidov. Zakaj? Sezona je vendar na višku! Če bo šlo tako dalje, bo novi bife zgrajen ravno do zime

Kaj menijo v Novi Gorici o delavskem upravljanju

V dvajsetih podjetjih goriškega okraja je Okrajni zavod za organizacijo dela Nova Gorica razpisal anketo o delavskem upravljanju. Na anketo je odgovorilo okoli 4000 zaposlenih. Anketo so izvedli v treh stopnjah. Najprej so odgovarjali vodilni uslužbenci, potem predstavniki samoupravnih organov in slednji delavci. Rezultati pa nam pokažejo naslednje:

O tem, kako se delavci zanimajo za upravljanje v gospodarskih organizacijah, je 5% anketirancev odgovorilo, da jih delavsko upravljanje ne zanima, ker vse probleme urejujejo vodilni uslužbenci. Večina ostalih pa odgovarja, da želijo sodelovati pri upravljanju, ker ti organi razpravljajo o temeljnih gospodar-

skih in drugih problemih. Med tistimi, ki so v anketi odgovorili, da jih delavsko upravljanje ne zanima, je večina takih, ki imajo doma zemljo in jim zaposlitev ni osnova za preživljanje. Ti so bolj navezani na svojo zemljo kot na delo in življenje v kolektivu.

Eden glavnih vzrokov, da vpliv delavcev in tudi samoupravnih organov še ni zadovoljiv, je neobveščenost. Le 11% anketirancev je namreč dejalo, da so vnaprej seznanjeni z dnevnim redom sej delavskih svetov. O sklepih samoupravnih organov pa je seznanjenih le 16% anketirancev.

Ko študija dalje analizira probleme samoupravljanja, ugotavlja, da čutiljo zaposleni, da jim delavci seznanjati z organizacijo dela v podjetjih, proizvodnim procesom ter vlogi in pravicami samoupravnih organov. Delavce je treba tudi bolj obveščati o važnejših dogodkih v podjetju. Nekatera podjetja so napravila že prve korake k temu. Pri splošnem gradbenem podjetju Primorje v Ajdovščini in Tovarni Igel v Kobaridu so na primer začeli izdajati informativni glasili, medtem ko drugod še vedno obveščajo prek stenskih časopisov, kar pa običajno ni posebno uspešno.

Udeleženci posvetovanja so tudi sklenili, da bodo morali izobraževalni centri v podjetjih posvečati še večjo skrb izobraževanju delavcev, medtem ko bo šola za delavsko upravljanje skrbela za poglobljanje znanja tistih, ki že delajo v organih upravljanja.

OBČINSKI SINDIKALNI SVET KRANJ UREDIL

POČITNIŠKO NASELJE ZA MANJŠE KOLEKTIVE

Večja kranjska industrijska podjetja imajo v krajih ob Jadranu že svoje počitniške domove ali pa naselja weekend hišic. Tu najdejo delavci med letnim dopustom dovolj razvedrila, počitka in zabave. Tako na primer letujejo delavci iz Iskre v Verudi pri Puli, iz Tiskanine v Fiesi, iz Planike v Portorožu, iz Inteksa v Novem gradu in iz Save v Crikvenici. Teže pa je za člane manjših podjetij in gospodarskih organizacij, ki za sedaj še nimajo lastnih domov.

Da bi vsaj delno uredili letovanje delavcev teh manjših podjetij, so že predlanskim pri občinskem sindikalnem svetu v Kranju sklenili, da bodo ustanovili lastno naselje v Istri. Odločili so se za Moščenjsko Drago in od Tovarne športnega orodja Elan iz

Beginj odkupili nekaj hišic, šotorov ter kuhinjo z jedilnico.

Zmogljivosti odkupljenega naselja so bile premajhne, zato so pri sindikalnem svetu naročili za leto nekaj novih hišic, tako da jih je sedaj štirideset. Ker denarja niso imeli, so pred sezono razpisali za vse hišice natečaj za odkup. Cena ni bila visoka — 600.000 dinarjev za hišico z dvema posteljnima in eno prenosljivo za otroke. Tako je dobila Iskra deset hišic, Planika štiri, Oljaria in Gorenjska oblačilnica po dve, ter Žimopreja, Vrtinarija in Zadruga mlekarna, Alka, Kovinar, Agroservis, Zadruga hranilnica, Pekarna in Elektro-Kranj po eno. Za ostale manjše kranjske kolektive pa je ostalo prostih še pet hišic.

Počitniško naselje kranjskega sindikalnega sveta je lepo urejeno

MOŽNOSTI ZA POVEČANJE DOHODKOV NA KOPRSKEM

Našli so notranje rezerve

Komisije okrajnega in občinskih komitejev ZK so zaključile analizo o notranjih rezervah v sedemdesetih

Zagorjani ob občinskem prazniku

Prebivalci občine Zagorje ob Savi bodo 9. avgusta letos že osmič praznovali občinski praznik. Praznovanje bodo združili s proslavo 15-letnice osvoboditve in 10-letnice delavskega upravljanja.

Praznovanje so pričeli že v petek s športnimi prireditvami. Na programu so tekmovalna v šahu, košarki, streljanju, štafetnem teku po ulicah Zagorja, odbojki, nogometu in kegljanju. Na sam občinski praznik bo v Zagorju popoldne na letnem telovadišču Partizana medmestni dvoboj v vajah na orodju, na Kisovcu pa bodo izročili namenu novo igrišče za odbojko. 6. avgusta zvečer bo na prostoru pred novim Delavskim domom v Zagorju promenade koncert godbe na pihala delavsko prosvetnega društva Svoboda Zagorje, zvečer pa bo gostoval priznani ansambel narodnih plesov »Lado« iz Zagreba. (k)

podjetjih koprškega okraja ter so pri tem ugotovile, da domača vse gospodarske organizacije lahko občutno povečajo dohodek brez posebnih novih investicij ali povečanja števila zaposlenih. Pokazalo se je namreč, da so notranje rezerve predvsem v boljši organizaciji dela, višji produktivnosti, boljšem izkoriščanju mehanizacije in podobno. Razen tega so ugotovili, da bi lahko v številnih podjetjih z malo dobre volje izkoristili vrsto notranjih rezerv in s tem občutno povečali dohodek podjetij.

V Piranskih solinah so na primer notranje rezerve v izkoriščanju stranskih proizvodov, v lesnem podjetju Topol v Ilirski Bistrici predlagajo, da bi izkoriščali odpadke za galanterijske izdelke, medtem ko so v sorodnem podjetju Lesonit ugotovili pomanjkljivo vzdrževalno in nadzorno službo in so zaradi tega stroji pogosto pokvarjeni. Med neuporabljenimi osnovnimi sredstvi podjetja Delamaris so na primer našli dva transporterja iz nejavčevega jekla, pri podjetju Transport v Ilirski Bistrici pa bodo ustvarili pogoje za priključevanje prikolic manjše nosilnosti k vozilom ter tako zmanjšali število praznih voženj. Podoben ukrep bo nedvomno izboljšal tudi gospodarski položaj avtoprevozniškega podjetja v Postojni. Komisije so marsikje ugotovile tudi previsoko število zaposlenih, celo v vrstah tehniškega kadra. Podobne ugotovitve, predvsem boljše izkoriščanje strojnih naprav in plovnih objektov ter štednje materiala bodo morali uvesti v številnih gospodarskih organizacijah in ribištvu, kjer so prav tako očitne neizčrpane gospodarske rezerve. Bb

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

LONDON — To sta novi zunanji minister Velike Britanije Lord Hume in njegova soproga pred hišo predsednika vlade Macmillana potem, ko predsednikova odločitev za javnost ni bila več skrivnost.

MOSKVA — Kljub ostremu nasprotovanju predsednika ameriškega sindikalnega gibanja Georgesa Minija so nekatere sindikalne zveze v ZDA sklenile, da pošljejo svoje predstavnike v Sovjetsko zvezo. Minuli mesec se je mudilo v SZ deset znanih ameriških delavskih predstavnikov iz sindikalnih zvez: avtomobilskih delavcev, železničarjev, mesarjev, delavcev tekstilne industrije in transportnih delavcev. Na fotografiji: ameriški sindikalni predstavniki v razgovoru s predsednikom Hruščevom v Moskvi.

SEDEM LET KUBANSKE REVOLUCIJE

Na najvišji kubanski planini Sierra Maestre je bila prejšnjo sredo slovesna proslava sedemletnice kubanskega revolucionarnega gibanja. Velikih slovesnosti se je udeležilo milijon Kubancev ter številni tuji gostje, med njimi tudi predsednik CK Ljudske mladine Mika Tripalo in jugoslovanski veleposlanik v Havani Zvonko Grahek.

Predsednik kubanske vlade Fidel Castro, ustanovitelj gibanja »26. julija«, je izjavil na proslavi, da ima kubansko ljudstvo prav tako kot vsi drugi narodi po svetu pravico do svobode, neodvisnosti in razcveta ter da nima nihče od zunaj, pa naj je še tako močan, pravice nasprotovati tem zakonitim težnjam. Castro je tudi to pot odločno nastopil proti poskusom tujih imperialističnih krogov, da bi razbili revolucionarni razvoj Kube.

KUBANSKA GOSPODARSKA DELEGACIJA V JUGOSLAVIJI

Minuli teden je prispela v Beograd kubanska gospodarska delegacija, ki jo vodi minister za trgovino dr. Raul Sepero Bonjilla. Delegacija se je pogajala z jugoslovanskimi predstavniki o sklenitvi prvega trgovinskega in plačilnega sporazuma ter pogodbe o tehničnem sodelovanju med Kubo in Jugoslavijo.

SPREMEMBE V BRITANSKI VLADI

Predsednik britanske vlade Harold McMillan je minuli teden objavil napovedane spremembe v svojem kabinetu. Dosedanji minister za zunanje zadeve Selwyn Lloyd je postal finančni minister, novi šef Foreign Officea pa lord Hume, dosedanji minister za zadeve Commonwealtha. Prvič po dvajsetih letih se je zgodilo, da je postal zunanji minister član Zgornje zbornice. Za ministra v Foreign Officeu, ki bo odgovarjal na zunanje-politična vprašanja poslancev Spodnje zbornice, je bil imenovan Edward White, ki je hkrati tudi varuh državnega pečata.

Premier MacMillan je vztrajal pri izvolitvi lorda Huma za zunanjega ministra kljub ugovorom večjega števila poslancev konservativne stranke in laburistične opozicije.

Spremembe so posegle tudi na druga področja. Ministrstvo Commonwealtha je prevzel dosedanji minister za letalstvo Duncan Sandys, njegov naslednik pa je nekdanji finančni minister Peter Thorneycroft.

NOVA ITALIJSKA VLADA

Prvak demokrsčanskega levega centra Amintore Fanfani je sestavil novo vlado, v katero so prišle mnoge osebnosti iz prejšnjega Tambronijevega kabineta ter nekateri bivši predsedniki vlade in sekretarji Demokrsčanske stranke.

Edino podpredsedniško mesto v vladi so zaupali Attiliu Piccioniju, predsedniku Demokrsčanske stranke, zunanje ministrstvo dosedanjemu ministru Antoniu Segniju, ministrstvo za notranje zadeve Mariu Scelbi, ministrstvo za proračun bivšemu predsedniku vlade Giuseppeu Pelli, medtem ko je Andreotti ostal obambni minister.

RAZPRAVA V VARNOSTNEM SVETU

Varnostni svet je zaključil štiridnevno razpravo o pritožbi sovjetske vlade zaradi najnovejše kršitve zračnega prostora ZSSR po ameriškem letalu »RB-47«. Sovjetsko zahtevo, naj obsodijo akcije ameriškega letalstva, jih ocenijo kot agresivna dejanja in naj Varnostni svet ukrene vse potrebno, da ZDA v prihodnje ne bodo več ponavljale takih akcij, so zavrnili z devetimi glasovi proti dvema. Sovjetsko resolucijo je podprl le poljski predstavnik. Ameriška resolucija, ki je nalagala Varnostnemu svetu, naj priporoči vladam ZDA in ZSSR, da bi problem rešili z nepristransko preiskavo in ga predložili Mednarodnemu sodišču, je dobila devet glasov, sovjetski in poljski predstavnik pa sta glasovala proti njej.

Glasovanje ZSSR kot stalne članice Varnostnega sveta pomeni hkrati veto na ameriško resolucijo. Varnostni svet torej ni sprejel nobene izmed predloženih resolucij.

RAZGOVORI LUMUMBA—HAMMARSKJOELD

Medtem ko se položaj v Kongu bolj in bolj normalizira po zaslugi enot OZN, katerih število se je ob koncu tedna zvišalo na 12.000 mož, je kongoški premier Lumumba prispel v nedeljo v New York, kjer se je sestal z generalnim sekretarjem OZN Dagom Hammarskjöldom, s predstavniki afriških dežel in s šefi delegacij članic Varnostnega sveta.

Na tiskovni konferenci v palači ZN je Lumumba izjavil, da v Kongu ni mogoče zagotoviti miru, vse dokler ne bodo odšle belgijske vojske enote. Poskus odepitve Katange je Lumumba označil kot »zločinsko dejanje« in kot akcijo, ki jo je belgijska vlada pripravljala več mesecev.

Po razgovorih na sedežu OZN je Lumumba odpotoval v Washington, kjer ga je sprejel ameriški zunanji minister Herter. Pričakujejo, da se bo sestal z Lumumbo tudi predsednik Eisenhower.

Generalni sekretar ZN Hammarskjöld je prek Bruslja odpotoval v Leopoldville, kongoško glavno mesto, da bi se seznanil s položajem.

Jugoslovansko-indonezijski politični razgovori v Beogradu, 30. julija 1960. Na sliki: podpredsednik ZIS Edvard Kardelj in prvi minister vlade Indonezije Džuanda Kartavidjaja med razgovori

Vzroki za reformo OEEC

Spremembe v razmerju sil, ki nastajajo sorazmerno naglo in zelo dinamično, povzročajo razne prilagoditve tudi v organizacijski in gospodarski strukturi sodobnega sveta. Te spremembe so značilne zlasti za industrijsko razvite kapitalistične dežele spriču novih ekonomskih in političnih sil po svetu ter ekonomskega napredka Vzhoda in sprememb v kolonialnih, neodvisnih in samostojnih gospodarstvih. Spremembe druge vrste v okviru razvitih kapitalističnih dežel stopnjujejo njihovo medsebojno odvisnost. V tej zvezi je bila posebnega pomena tudi uvedba zunanje konvertibilnosti (medsebojne menjalnosti) valut v dvanajstih zahodnoevropskih industrijskih deželah v začetku leta 1959. To je upostavilo tesnejše odnose medsebojne odvisnosti na mednarodnem plačilnem področju, na mednarodnem trgu kapitala in denarja med ameriškimi dolarjem in zahodnoevropskimi valutami, zaradi česar so začele spremembe v ameriškem gospodarstvu znatneje vplivati na zahodnoevropsko gospodarstvo in obratno.

Medtem so nastale v ZDA velike spremembe. Njihova plačilna bilanca je postala zelo pasivna, spriču česar je začelo odtekati zlato. Nazadovaje aktivne trgovinske bilance in aktivne transportnih storitev — prve zaradi manjšega izvoza, druge zaradi znižanih tarif v pomorskem prevozu — je stopnjevalo breme enostranskih dajatev tujini v obliki vojaške in gospodarske pomoči. Nadaljevanje teh dajatev v dosedanjih zneskih je zajelo rezerve. Druga rešitev je bila v tem, da bi se te dajatve zmanjšale in deloma prešle na druge zahodne dežele, katerih ekonomski in finančni položaj se je medtem znatno popravil, torej da bi te dežele omogočile ZDA, da bi si z večjim izvozom na njihov trg zagotovile potrebna sredstva.

Poglavitna sprememba je bila v tem, ker zahodnoevropske dežele niso več odvisne od ZDA, kakor so bile prej. Nasprotno, zdaj so začele ZDA čutiti čedalje večjo odvisnost od teh dežel, v katerih se je še nadaljevala gospodarska ekspanzija. Tej spremembi je treba dodati čedalje večji vpliv ekonomskih in trgovinskih odnosov med Vzhodom in Zahodom na mednarodno politiko, čedalje večje pripravljenosti ZSSR na gospodarsko tekmo s kapitalističnimi deželami. Ta gospodarska tekma med Vzhodom in Zahodom je v odnosu do nerazvitih dežel posebnega pomena.

V takšnem položaju in v tako spremenjenih odnosih je treba iskati razloge, zaradi katerih so ZDA dale pobudo za določene organizacijske spremembe v mednarodnih gospodarskih odnosih. Najvažnejša sprememba se nanaša na Organizacijo za evropsko ekonomsko sodelovanje (OEEC). V tej organizaciji sodeluje osemnajst evropskih dežel in dve deželi kot priključeni članici — ZDA in Kanada. Poglavitne naloge te organizacije so posegale na trgovinsko-politično področje, vendar se je organizacija dejansko spuščala v vse gospodarske probleme, pomembne za mednarodno, oziroma za evropsko gospodarsko sodelovanje.

TRGOVINSKO-POLITIČNE NALOGE

Predlog ZDA za reorganizacijo OEEC so sprejele tudi zahodnoevropske dežele. Nedavno sprejeta načela nove Organizacije za mednarodno sodelovanje in ekonomski razvoj OEEC, ki bo prihodnje leto nadomestila OEEC, vnašajo nove elemente v gospodarske odnose med zahodnimi deželami. ZDA in Kanada predvsem nista več priključeni, temveč po-nopravni članici nove organizacije. Ta organizacija je izgubila svoj prejšnji, izključno zahodnoevropski značaj, mnogo pomembnejše pa so spremembe na področju funkcij in nalog nove organizacije.

Zapisali smo, da je OEEC posegla s svojimi osnovnimi funkcijami na področje trgovine in politike. Kodeks liberalizacije izmenjave blaga in Evropska plačilna unija oziroma zdaj valutni sporazum so bili najpomembnejši instrumenti te organizacije. ZDA, ki so se zavzemale za ustanovitev nove organizacije, so menile, da se ta organizacija sploh ne bi ukvarjala s trgovinsko-političnimi vprašanji. Bile so mnenja, da so te naloge zastarele zaradi ustanovitve Evropske gospodarske skupnosti (skupnega trga), zaradi Združenja za prosto trgovino in še posebej zaradi prizadevanja, naj bi postal Splošni sporazum o trgovini in carinah (GATT) stalni organ za nadzorstvo nad mednarodno trgovino. Ta zahteva ZDA pa je naletela na hud odpor pri večini zahodnoevropskih dežel, zlasti še sedmih dežel, člane Združenja za prosto trgovino. Odpor je bil tako močan, da so se nazadnje odločili za kompromisno rešitev. Morali so sprejeti zahtevo, naj organizacija tudi v prihodnje obdrži določene trgovsko-politične pristojnosti, čeprav ne v takšni obliki kot prej OEEC.

Nova organizacija glede tega ne bo mogla odločilneje vplivati na vsklajevanje trgovinske politike vseh dežel, vendar bo imela določen vpliv v tem smislu, ker bo redno spremljala njihove ukrepe, proučevala pogoje in težave pri menjavi ter pripravevala, da bo menjava potekala v duhu vztrajnosti in brez diskriminacije. Čeprav ni izrecno rečeno, pa je jasno, da sodijo v pristojnost nove organizacije tudi odnosi med Skupnim trgovim (šestih) in

Združenjem za prosto trgovino (sedmih). Kakšne bodo naloge te organizacije, bo bolj jasno šele potem, ko bodo določili delovni postopek trgovinskega komiteja nove organizacije. Prav gotovo pa tega postopka ne bo lahko določiti, ker bo dejansko vseboval funkcije komiteja glede intervencije v odnosih med »šestimi« in »sedmimi«.

Trgovinsko-politične naloge so v novi organizaciji potisnili na stranski tir. Namesto teh pa ima nova organizacija dve osnovni nalogi: vsklajevati konjunkturno politiko in pomagati nerazvitim deželam. Prva naloga izhaja iz stopnjevanje medsebojne odvisnosti zahodnih gospodarstev, ki smo jo omenili, druga pa iz mednarodnega tekmovalstva na področju nerazvitih dežel, predvsem v tem smislu, da bi Zahod nasprotoval akcijam SZ.

KAJ PRAVIJO DRUGI

Nezadovoljstvo na Grönlandu

Bilten danske časopisne agencije »Ritzhaus Bureau« je objavil 15. julija redakcijski komentar o Grönlandiji. Med drugim je zapisano tudi tole:

»Velika danska kolonija Grönlandija bo morala kmalu opu-

Stockholmski kongres

Na kongresu Mednarodne federacije rudarjev (MFR) od 1. do 6. avgusta v Stockholmu so razpravljali o zagotovitvi boljših delovnih pogojev v rudarski industriji. Kakor je sporočil dopisnik Tanjuga, je govoril jugoslovanski delegat Stevo Bevandić, predsednik CO Sindikata rudarstva, metalurgije in kemične industrije, o jugoslovanskih ukrepih za lažji položaj delavcev, zaposlenih v tej gospodarski panogi. Prav tako je poudaril potrebo, naj sindikati, včlanjeni v mednarodno federacijo rudarjev, ne glede na ideološke in druge razlike v stališčih vskladijo napore za zagotovitev boljših delovnih pogojev svojih 2,5 milijona članov.

stili lov na mrože in pa sani s pasjo vprego ter razvijati industrijo in oblikovati moderno

Komentar — Komentar

Na pravi

Na pobudo vlade ZDA naj bi se v začetku avgusta sestala komisija OZN za razorožitev. Vse včlanjene dežele naj bi proučile problem razorožitve in ga pripravile za razpravo na bližnji Generalni skupščini OZN. Ta pobuda je prišla po prekinitvi dela Komiteja desetih v Zenevi. Kakor je znano, je prišlo do prekinitve zaradi sklepa vzhodnih delegacij, da bodo prenehale razpravljati o tem komiteju in se obrnile neposredno na Generalno skupščino, kjer bi bilo delo po njihovem mnenju plodnejše, rezultati pa zanesljivejši. Na ta način sta se obe strani znašli v položaju, ko je treba iskati rešitev pred skupščino, v kateri sodelujejo vse včlanjene dežele, ki pričakujejo od skupščine pobudo in navodila za nadaljnje prizadevanje na področju razorožitve.

Ko se je snoval Komite desetih, je bilo precej dežel, ki so sprejele napoved razprave na tako ozkem, izključno blokovskem tiru skeptično in s pridržki, ker niso bile prepričane, da so s tem sklepom našli dobro, učinkovito pot. Vendar so pred OZN podprle to formulo kot začasni izhod v sili, kot poskus, ki se je vsiljeval v takratnih razmerah, da bi se izognili tistemu najhujšemu, se pravi popolnemu nastopu prizadevanju za razorožitev. Vendar so se tako te kakor vse druge dežele pri tem zavedale, da se bo problem razorožitve ne glede na izid razprave v Komiteju desetih moral vrniti pred OZN, pred Generalno skupščino, ki se zaradi široke sestave včasih sicer ne zdi najprimernejša za učinkovito dejavnost v zvezi s tako zapleteno

skupnost. Z namenom, da bi se zasnovane spremembe razvijale kolikor mogoče brez bolečin, je sestavila danska vlada komite, ki naj bi sprejel sklepe v tej zvezi in pospešil razvoj.

Po tritedenskem potovanju po Grönlandiji so se člani tega komiteja nedavno vrnili na Dansko s polnimi torbami podatkov in s še več vtisi z ledenega otoka, ki po uradni danski zakonodaji nima položaja kolonije, temveč danske grofije.

Grönlandci niso zadovoljni s sedanjimi pogoji, pa naj je njihova dežela uradno pojmovana kot kolonija ali kot del Danske. V nekem kraju, kjer so se ustavili člani komisije na svojem krožnem potovanju, je nezadovoljno prebivalstvo organiziralo demonstracije. Ljudje so zahtevali višje meze, več dela in ukinitve desetletnega pravilnika o bivanju, po katerem nastaja diskriminacija med Danci in Grönlandci, kar se kaže v različnih prejemkih ljudi, ki opravljajo enako delo.

Resnejše pritožbe vsebuje poročilo, ki ga je 9. julija sestavil zdravnik medicinske službe na Grönlandiji dr. Preben Smith v sodelovanju s strokovnjakom za prehrano na Grönlandiji Gerdo Christensen. Poročilo poudarja nujnost proučevanja grönlandskega problema. Potem ko je dr. Smith natančno proučil navade Grönlandcev v prehrani, je predložil poročilo, v katerem trdi, da se spriču sedanjih mezd vsi Grönlandci praktično nezadostno hranijo, zato so manj odporni proti nalezljivim boleznim. Plače ne zadoščajo za vzdrževanje delavca in njegovih družinskih članov, ker jim ne zagotavljajo zadostne množine hrane. In kar je še slabše: ker hočejo prihraniti denar, kupujejo Grönlandci velike količine slabe hrane, hkrati pa je velika tudi poročna alkohola in tobaka.

Zaradi pomanjkljive prehrane ni dala odločne kampanja — po mnenju dr. Smitha — proti tuberkulozi na Grönlandiji v minulih šestih letih tistih rezultatov, ki bi jih lahko pričakovali od nje. Ob zaključku svojega poročila je zdravnik zahteval višje plače, ki bi Grönlandcem na splošno izboljšale zdravstveno stanje.

Funkcionarji danskega ministrstva za Grönlandijo so zavrnili Smithovo poročilo, podobno pa je ravnal tudi član vladnega komiteja, ki se je pravkar vrnil inšpekcijskega potovanja.

Čeprav ni dal vladni komite kakršne uradne izjave, so nekateri njegovi člani imeli pogosto zelo kritične pripombe.

KAKO DELA TOP SECRET

Predsednik ZDA prejme vsako jutro ovolo, na katerem z rdečim svrnilnikom piše: »Top secret« (strogo zaupno). V tem ovolu je v telegrafskem stilu napisano dnevno poročilo Centralne obveščevalne agencije (Central Intelligence Agency — ali skrajšano CIA), tajne obveščevalne službe ZDA. Razen predsednika ima pravico pogledati v ta ovolo samo še nekaj najvišjih državnih funkcionarjev.

Temelje za ustanovitev CIA so položili julija 1947, ko je ameriški Kongres sprejel zakon o nacionalni varnosti. Dve leti kasneje je parlament sprejel zakon, ki je tej organizaciji dal popolno avtonomijo. V tem zakonu je bila tudi odredba, da CIA ni nikomur odgovorna glede potrebnih proračunskih sredstev ter da lahko vsako leto vstavi v ZDA 100 svojih tujih agentov. Uslužbenci in delo CIA niso kontrolirani. Nihče jim ne more nič.

Pod zaščito te edinstvene imunitete se je CIA v zadnjih desetih letih razvila v posebne vrste organizacije, za katerega je moč reči, da kot nekakšno ogromno krzno pokriva vse ostali upravni aparat v Washingtonu.

CIA je organizacija hladne vojne. Tudi sama nije boj na poseben način. Njeno osnovno delo je: tehnična in gospodarska spijlonža.

politični nemiri, sabotaža, ideološki vplivi, psihološki vplivi, različni diverzantski manevri in boj proti podobnim postopkom drugih dežel proti ZDA.

»TU STANUJEJO NAŠI SPIJONI!«

Kar o CIA ni skrivnost, to je njen sedež. Kogar zanese pot v mirni del Washingtona, v bližino reke Potomac, bo zagledal neobičajno poslopje, sezidano v kolonialnem slogu. Nad vhodom zelo enostavno in »pošteno« piše: Centralna obveščevalna agencija 2430 — E. St. N. W.

Turistični vodji v ameriškem glavnem mestu povedo turistom, ko presenečeni gledajo to čudno poslopje: »Tod stanujejo naši spijoni.« Pravzaprav je vse to prevara, ker na št. 2430 East Streeta je sedaj samo oddelke za sprejem pošte, knjižnica in neki manj važni uradi CIA.

Najvažnejši oddelki te ustanove so že več let po drugih krajih, v 30 različnih poslopih v Washingtonu in v 25 drugih ameriških mestih. Ta decentralizacija je posledica ogromne razširitve aparata CIA. Junija 1956 so objavili, da bodo zgradili centralo CIA v bližini mesta Maclyn in Elmpetona, v državi Virginija. Stroški gradnje: 56 milijonov dolarjev in 8 milijonov dolarjev za posebno cesto do Washingtona. Tako bi bila centrala CIA za Penta-

gonom največje državno poslopje v ZDA. S povezavo vseh njenih oddelkov pod isto streho bi prihranili letno, kakor piše »Newyork Times«, okoli 3 milijone dolarjev za telefonske razgovore, službena potovanja, okrepitev nadzorne službe itd. Proračun CIA je skrivnost. Koliko ta organizacija vsako leto potroši, ne ve nihče, razen njenega direktorja Allena Dullesa in mogoče predsednika ZDA. Po približni oceni gre za vsoto najmanj milijardo dolarjev.

Razen CIA, ki ima v prvi vrsti nalogo na političnem, gospodarskem, tehničnem in psihološkem področju, je še cela vrsta vojaških obveščevalnih služb.

- Obveščevalna služba armade je znana pod oznako: G-2.
- Obveščevalna služba mornarice — NIO (Naval Intelligence Office).
- Obveščevalna služba letalstva — IDAC (Intelligence Division of the Air Staff).
- Protibveščevalni korpus — CIC (Counter Intelligence Corps), ki se ukvarja s protispijonažo v vsej armadi.
- Oddelke za protispijonažo pri federalni policiji — FBI (Federal Bureau of Investigation).
- Urad za nacionalno varnost — NCA (National Security Agency). Ki se ukvarja s šifriranjem.

(Se nadaljuje)

Allen W. Dulles

PROTIIMPERIALISTIČNA OSNOVA

Socialistične stranke Latinske Amerike vsestransko podpirajo osvobodilna gibanja

Boj proti imperializmu je eno izmed načel, ki sestavljajo osnovo Posvetovalnega komiteja socialističnih strank Latinske Amerike. To načelo je prihajalo do izraza na vseh konferencah te organizacije od ustanovitve maja 1956. Prav na tem je zasnovano sodelovanje med latinskoameriški socialističnimi strankami, čeprav so v njihovi notranji politiki določene razlike. Vendar te razlike ne ovirajo izmenjave mnenj, informacij in skupnega obravnavanja problemov, ki so zdaj v središču pozornosti narodov v latinskoameriških deželah.

Posvetovalni komitej združuje socialistične stranke Čila, Argentine, Urugvaja, Brazilije, Kolumbije in Ekvadorja. Komitej prav tako sodeluje z Demokratično akcijo Venezuele, s kubanskim gibanjem »26. julij«, z nacionalno-revolucionarnim gibanjem Bolivije in s številnimi organizacijami. Čeprav je bil Posvetovalni komitej ustanovljen ob podpori Socialistične internacionale, je zdaj njena članica le Socialistična stranka Argentine. Druge socialistične stranke razen urugvajske sploh niso bile članice Socialistične internacionale. Vendar pa je tudi Socialistična stranka Urugvaja na kongresu februarja letos sprejela sklep o izstopu iz Internacionale zaradi njene politike do demokratičnih in osvobodilnih gibanj v odvisnih in kolonialnih deželah, zaradi stališča Socialistične stranke Francije do alžirskega vprašanja, ki ga Internacionala tolerira, in sploh zaradi njene nedoslednega stališča glede pravice narodov do samoodločbe.

V svojem stališču, ki ga podpirajo socialistične stranke Latinske Amerike, poudarja Posvetovalni komitej, da smatra »za imperialistično sleherni težnjo, katere cilj je priključitev ali podreditev enega naroda drugemu, sleherni napad na pravico naroda do samoodločbe«. Komitej »obsoja ne le fizično pri-

Batisti, so socialistične stranke Latinske Amerike sprejele resolucijo, v kateri so izrekle »priznanje in poslane bratske pozdrave ter izraze simpatij in solidarnosti gibanju »26. julij« in njegovemu voditelju Fidelu Castru na Kubi, ki se bori za popolno zagotovitev svobode v svoji deželi, in pozvale demokratične vlade na vsej celine, naj prekinajo diplomatske stike z Batistovim diktatorskim režimom.« To je bilo še posebej pomembno zaradi tega, ker se je takrat le malokatera druga organizacija na latinskoameriški celine tako jasno izrekla za podporo gibanju »26. julij«.

Na četrti konferenci letos februarja — bila je v La Pazu (Bolivija), sodeloval pa je kot opazovalec tudi predstavnik stike z Batistovim diktatorskim režimom.« To je bilo še posebej pomembno zaradi tega, ker se je takrat le malokatera druga organizacija na latinskoameriški celine tako jasno izrekla za podporo gibanju »26. julij«.

Na peti konferenci, ki je bila konec prejšnjega meseca v Montevideu, je Posvetovalni komitej socialističnih strank Latinske Amerike ne le ponovno potrdil podporo kubanski revoluciji, temveč je razpravljal

tudi o ukrepih, ki bi bili potrebni za zaščito Kube pred intervencijo od zunaj, in za pomoč Kubi, da bi lažje premagala posledice gospodarskega pritiska ZDA. Zato so na konferenci pozvali vlade latinskoameriških dežel, še posebej mehiško, venezuelsko in bolivijsko, naj se vzamejo za obrambo kubanske revolucije v mednarodnih organizacijah, zlasti v Organizaciji ameriških držav, ter se upro slehernemu poskusu, preprečevati svobodno odločitev kubanskega ljudstva.

V resoluciji o solidarnosti s Kubo je rečeno med drugim: »V primeru vojaške agresije proti Kubi bodo socialistične in ljudske stranke Latinske Amerike pokazale učinkovitost in solidarnost na ta način, da bodo njihovi aktivisti sodelovali v oboroženi obrambi kubanske revolucije in da bodo organizirale mednarodne brigade, kakor je bilo v španski vojni, v boju za špansko republiko.«

S tem svojim stališčem se je Posvetovalni komitej latinskoameriških socialističnih strank nedvoumno pridružil splošnemu razpoloženju naprednih sil Latinske Amerike, ki so pripravljene storiti vse, kar je v njihovih močeh, da se bo mogla Kuba svobodno in nemoteno razvijati.

SULEJMAN REDZEPAGIĆ

Prvi minister Indonezije

Džunda Kartavidjaja

Minutni četrtletni smo se poslovali od prijatelja, ki se je teden dni mudil v naši deželi, se pogovarjal o našem razvoju in z našimi najvišjimi predstavniki o nadaljnjem razvoju odnosov med Jugoslavijo

in Indonezijo. Prvi minister Indonezije Džunda Kartavidjaja je tokrat izrazil željo, da se gospodarski odnosi med obema deželama še bolj obogatijo z novimi oblikami sodelovanja. Vsa srečanja med njim in našimi predstavniki so minevala v prijetnem vzdušju.

Džunda Kartavidjaja je bil rojen 1911. leta na Zahodni Javi. Diplomiral je na visoki tehniški šoli v Bandungu. Kmalu se je jel zanimali za politiko. Januarja 1946 je bil imenovan za direktorja železnice na Javi, pozneje pa je bil minister za promet v dveh vladah socialista Sjahrira. Hkrati je bil tudi član komiteja za razseljevanje Zahodne Jave. Ta položaj je Džunda zadržal tudi v Hatinovi vladi leta 1948. Naslednje leto je postal minister brez listnice. Prav tako je bil član indonezijske delegacije na konferenci okroglo mize v Haagu, kjer je bil na čelu komisije za finančna in ekonomska vprašanja.

Po proglatitvi popolne neodvisnosti republike Indonezije decembra 1949. leta je v Hatinovi federalni vladi postal minister za socialno politiko, v naslednji vladi pa minister za promet. To dolžnost je opravljal tudi v vladah dr. Sukimana, Virjosandjoja in dr. Villopoa. Na začetku junija 1953 se je pridružil opoziciji. Ljudski poslanec v indonezijskem parlamentu je Džunda postal 1950. leta. Na prvih parlamentarnih volitvah pa so ga izvolili za člana parlamenta.

Nove volitve na Japonskem?

Japonski parlament je zbran, čeprav ga bojkotirata obe socialistični stranki že od ratifikacije vojaške pogodbe z Združenimi državami Amerike. Dajet, kakor Japonci pravijo svojemu parlamentu, celo normalno deluje, kar potrjuje med drugim nedavna izvolitev Ikeda za novega premiera. Vendar pa v Tokiu na veliko govorijo o volitvah, kakor da je Dajet že razpuščen. Pravkar sestavljena Ikedova vlada uveljavlja nekatere nujne akcije, o katerih vsi trdijo, da so pravzaprav priprave na nove parlamentarne volitve.

Po poročilih iz Tokia so govorice o skorajšnjih volitvah še neuredne, vendar vse izhajajo iz krugov vladne Liberalno-demokratske stranke premiera Ikeda. Pravijo, da bo parlament razpuščen sredi oktobra in da bodo volitve mesec dni kasneje. To prepričanje je zasnovano predvsem na namenu premiera Ikeda, njegovega kabineta in vodstva njegove stranke, da bodo kmalu objavili za volivce »privlačen« politični program. Razen tega se vladajoči politični krogi pripravljajo na široko kampanjo, katere cilj je, kakor pravijo, zbrisati vtis, da je Ikedova vlada le nadaljevanje Kišijevega režima. Vztrajajo pri tej razlagi, premier sam pa se ne izogiba priznanja, da bo nadaljeval politiko svojega prednika. Nastaja vtis, da so izjave o kontinuiteti namenjene prijateljem na oni strani Pacifika, izražena želja, odvrniti se od tistega, kar je storil Kiši, pa ljudem na Japonskem, volivcem, katerih glasove bodo — tako kaže — japonski konservativci kmalu zelo potrebovali.

V potrditev tega, da se zares pripravljajo volitve, omenjajo tudi zahtevo, ki jo je premier Ikeda naslovil na skupino ljudi iz svojega kabineta in na vodstvo stranke, češ da mora biti novi politični program pripravljen do 20. avgusta. Nekateri japonski konservativci bi želeli, da bi bil Dajet razpuščen že avgusta,

da bi potem mogle biti volitve prej, »kot bi Ikedova vlada izgubila svežino«, in seveda prej, kot bi se socialisti utegnili pripraviti nanje. Ta želja pa se zelo verjetno ne bo izpolnila, ker je treba politični program predvsem dobro sestaviti, da bi bil »privlačen«, potreben pa je tudi čas, da se volivci seznanijo z njim.

Razen tega meni Ikedova vlada še iz drugega razloga, da bi bilo bolje, če bi Japonci volili novembra. Vladi namreč pripisujejo željo, da bi se izognila sovpadu volilne kampanje zasedanja Generalne skupščine Medparlamentarne unije, ki naj bi bilo v Tokiu od 29. septembra do 7. oktobra. »Zlobni jeziki« pravijo, da bi bilo zares neprijetno, če bi na Japonskem med tako uglednim mednarodnim zborovanjem storili karkoli, kar bi spominjalo na to, da so se japonski konservativci med ratifikacijo vojaške pogodbe z ZDA hudo pregrešili nad parlamentarnimi običaji demokracije zahodnega tipa, na katero so tako ponosni in ob sleherni priložnosti poudarjajo njene vrednote. Socialisti so označili Kišijevo uvedbo policije v parlament kot miniranje Dajeta in

parlamentarnega sistema na sploh.

Mnenje, da se Japonska zares pripravlja na volitve letošnje jeseni, po svoje potrjuje tudi izredna konferenca Demokratske socialistične stranke (desna frakcija), ki je bila v začetku julija. Na konferenci so razpravljali predvsem o volitvah. Vodstvo stranke je takrat objavilo tudi program svoje politike pred parlamentarnimi volitvami, o katerih je bilo rečeno, da bodo prihodnje jeseni. Planirali so celo, da bo izvoljenih v novi parlament ske socialistične stranke. Voditelj vsaj sto kandidatov Demokratske stranke Nišio je opozoril, da bodo bližnje volitve za desne socialiste najboljša priložnost, da si utrdijo vpliv.

Vsekakor se japonskim konservativcem mudi, ko že zdaj, komaj po dveh letih, pripravljajo nove volitve. Kljub političnemu porazu, ki jim ga je zadala levica med kampanjo proti ratifikaciji, konservativci vsekakor računajo z zmago. Spodbuja jih okoliščina, da so se socialisti kot njihovi poglavitni nasprotniki v začetku letošnjega leta ponovno razdelili in ustanovili dve socialistični stranki.

Stopnjevana dejavnost sindikatov

Voditelji delavskih sindikatov so se pred dnevi ponovno sestali z ministrom za delo v turški vladi in mu razložili delavske zahteve.

Bojkot južnoafriškega blaga

Iz protesta proti politiki Apartheida v Južnoafriški uniji so začeli v Gani in na Malajskem 1. avgusta bojkotirati južnoafriško blago. Bojkot, ki ga izvajajo v Gani, prepoveduje ne le uvoz južnoafriškega blaga, temveč tudi prihod južnoafriških državljanov razen v primerih, če se izrečejo proti rasistični politiki svoje vlade.

Vodja opozicije v Južnoafriški uniji Graaf je izjavil, da je Gana s svojim bojkotom povzročila v Južnoafriški uniji resno zaskrbljenost. Po enem izmed poročil iz Capetowna je ganski bojkot prizadel Južnoafriško unijo bolj kot kakršno koli drugo negotovanje proti rasistični politiki te dežele. Čeprav so skušali uradni krogi prvi trenutek podcenjevati pomen bojkota, so poslovni ljudje resno zaskrbljeni. Nekateri gospodarske panoge, med njimi tudi ribištvo in industrijo konserv, je omejeval trg že prizadela.

V imenu desetih velikih delavskih sindikatov je predsednik sindikata tekstilnih delavcev Bakir Ersoj ponovno zahteval, naj jim zagotovijo pravico do stavke. Podpredsednik federacije turških delavskih sindikatov Sejfi Demirsoj je poudaril osnovne zahteve sindikalnega gibanja: pravico do stavke, uvedbo kolektivnih pogodb ter neodvisnost in svobodno organiziranje in delovanje sindikatov.

Pričakujejo, da se bodo v prihodnjih dneh še druge delegacije voditeljev delavskih sindikatov pogajale z ministrom za delo. Podpredsednik federacije turških delavskih sindikatov Sejfi Demirsoj je poudaril osnovne zahteve sindikalnega gibanja: pravico do stavke, uvedbo kolektivnih pogodb ter neodvisnost in svobodno organiziranje in delovanje sindikatov.

ŠTRAJKI

MALTA

1300 DELAVCEV STAVKA

Okoli 1300 delavcev, zaposlenih v podjetjih na Malti, je napovedalo stavko z zahtevo po zvišanju mezd za 15 %. Višje mezde naj bi veljale od lanskega aprila. Zaradi stavke je zastalo delo v rafinerijah nafte in v pristaniščih, občutno pa je zmanjšala tudi gradbeno dejavnost.

JAPONSKA

DEMONSTRACIJE PROTI VLADI

Okoli sedem tisoč članov sindikatov je skupno s stavkajočimi rudarji, zaposlenimi v premogovnikih, organiziralo v Tokiu demonstracije prvič, odkar je bila sestavljena nova vlada po Kišijevem odstopu. Demonstranti so vzklicali gesla proti japonsko-ameriški pogodbi o medsebojni varnosti ter zahtevali, naj novi premier Ikeda takoj odstopi. Zahtevali so tudi nove volitve in višje mezde.

KOLUMBIJA

PODPORA KUBI

V Bogoti, glavnem mestu Kolumbije, so bile protiameriške demonstracije. Demonstranti so vzklicali protiameriška gesla in sežgali ameriško zastavo zraven spomenika Simona Bolivarja, osvoboditelja Kolumbije. V navzočnosti kakih 5000 demonstrantov je nekaj govornikov podprlo revolucionarni režim kubanskega premiera Fidela Castra.

JUŽNA KOREJA

NOVI INCIDENTI

Čeprav so v Južni Koreji volitve zaključene, se nadaljujejo nemiri, ki se jih spremljajo v dveh južnokorejskih mestih so demonstranti uničili 46 hiš pristave bivšega predsednika Sing-Man Rija. V Hongconu je sodelovalo pri teh akcijah, ki so se začele po splošnih volitvah, okoli 7000 demonstrantov, v glavnem študentov, v Kesanu pa okoli tisoč.

Južnokorejski minister za notranje zadeve je zagrozil z intervencijo vojske, če bi se incidenti ponovili.

AVSTRALIJA

DVODNEVNA STAVKA MORNARJEV

Okoli 3500 avstralskih mornarjev in obalnih delavcev je napovedalo dvodnevno stavko v trenutku, ko so izvedeli, da je zavrnjena njihova zahteva po višjih mezdah za delo čez oro. Zaradi stavke so čakale številne ladje v avstralskih pristaniščih.

MEHIKA

PROTIAMERIŠKE DEMONSTRACIJE

V Mexico Cityju je sodelovalo pri protiameriških demonstracijah nad 5000 študentov, ki so v sprevidu korakali mimo ameriškega veleposlanstva in vzklicali »Kuba da yankee nee«. Pred poslopje veleposlanstva so prišli demonstranti po pohodu mimo rezidenca predsednika republike Mateosa, kjer so demonstrirali pol ure in zahtevali, naj predsednik obsodi ameriško vmešavanje v mehiške notranje zadeve.

V hotelu, kjer je preceel ameriških turistov, so razbili šipe in vrata.

NEW YORK — Nekateri Kubanci, ki živijo v ZDA, so z rekli demonstriali pred palačo OZN proti nekaterim ukrepom vlade ZDA in politiki, ki jo vodi ta dežela proti kubanski revoluciji

ključitev, temveč tudi sleherni drugo dejanje v smislu vojaške, ekonomske, politične in verske podreditve ljudstva tuji oblasti. Razen tega ta vseameriška organizacija »obsoja vse agresivne vojne ne glede na njihov izvor, kakor tudi vse zarote proti interesom miru«.

Takšno stališče Posvetovalnega komiteja socialističnih strank Latinske Amerike se je konkretno pokazalo v primeru Kube, pred časom pa tudi v zvezi z Bolivijo. Že na tretji konferenci aprila 1958, torej takrat, ko se je z vsa silo razmahnil boj Fidel Castrovega gibanja proti

Afriški ples

TA TEDEN SMO IZBRALI

Tone Seliškar: »Nasedli brod«

Dogodki iz prve svetovne vojne so v tridesetih letih našega stoletja zamikali marsikatero domačega literarnega ustvarjalca; vendar jih je bilo malo, ki bi to obdobje v naši zgodovini zajeli tako kompleksno kot Tone Seliškar v svoji povesti »Nasedli brod«, ki jo je pred kratkim izdala Cankarjeva založba v Ljubljani kot skromno oddolžitev pesnikovemu šestdesetemu rojstnemu dnevu.

Avtor je razdelil povest na tri velika poglavja: nadutost nemškutarskega gospostva in dramljenje narodne zavesti; grozote vojne z brezbrzičnim tavanjem v negotovost med zamolkim grmenjem granat in smrtonosnimi streli; mir, ki napenja jadra lakotnim verižnikom in streže pohlepu po denarju in bogastvu. Skozi vsa ta poglavja spremljamo življenjsko pot glavnega junaka, na katerega nas pisatelj že v prvih vrsticah opozori, češ da nam ne bo simpatičen. Justin — junak povesti — resnično ne vzbuja nikakršnih simpatij! Njegova nezadržana sla po imetju in imenu nič kolikokrat opravičuje njegov nečloveški odnos do družine in do družbe. Pisatelj ga na koncu kaznuje. Dobro zmagala nad zlim! Ta kazen, izrečena v časi, ko je bil kaznovan tisti, ki jo je izrekel, pa je žugajoči prst buržujskim oblastnikom, ki se v oblačilih trgovcev, oderuhov in verižnikov pehajo za zlato na račun tisočev, ki medtem spoznavajo glad in pomanjkanje. Nosilec vere v lepše in boljše pa je v povesti izstopajoča epizodna vloga Jošta, v zemljo in v pošteno delo zaverovane revolucionarja; Jošt je predstavnik množice neimenovanih, ki s srčnostjo in z razumom vrednotijo delo in delavca.

Povest je polna drobnih dogodkov, ki pritegnejo pozornost bralca. Domač, pripovedni jezik odpira knjigi vrata na stečaj med širok krog bralcev, saj bo prav gotovo vsak rad segel po njej, najsibodi star ali mlad.

kid

Zakladi antike

Učenjaka in znanstvenika, ki se ukvarja z zbiranjem in proučevanjem predmetov, ki po svoji starosti segajo tja v rimsko dobo in še naprej, si najlaže predstavljamo z lopato v roki, kako nekje na divjih in danes zapuščenih krajih odkopava stare grobove, kraljevske palače, skrite pod plastmi zemlje in peska, svetišča starih bogov. Njegova nagrada so — vsaj v predstavah večine manj poučenih ljudi — zlati okraski, z biseri okrašene ovratnice in dragoceno posodje — poleg neizogibnih okostnjakov ljudi, lastnikov teh predmetov, ki so živeli tod pred tisoletji.

Res je, da se tudi modernega arheologa še vedno drži nekaj tiste romantike in avanturizma velikih raziskovalcev prejšnjih stoletij, ki so izkopali staro Trojo, kraljevske palače v Babiloniji in Mezopotamiji in še vedno so arheologi raziskovalci na delu po vsej zemeljski obli, čeprav se zdi, da je zlata doba velikih odkritij že minila. Manj razveseljivo poglavje teh, na vsak način velikih odkritij, je predstavljal nadaljnja usoda teh umetnin po muzejih, ki so s svojim muzejskim vzdušjem, vskladiščanjem in dolgotrajnim načinom razstavljanja pomenili smrt za večino teh lepih in dragocenih predmetov. Zato moramo prav pozdraviti vsak poizkus, da se te dragocenosti na sodoben in poučen način prikažejo današnjemu človeku, a ne samo strokovnjaku, ampak povsem povprečnemu obiskovalcu. Narodni muzej v Ljubljani je priredil tako razstavo preko poletnih mesecev: arheologa zakonca Petru sta zbrala in pripravila predmete, posodo, okrasje, denar, dele mozaikov in plastiko iz časa, ko so živeli pri nas Rimljani. Razstava je po svoji zanimivosti vsebini in prijetnem načinu razstavljanja vredna ogleda. Veliko zanimanje za arheologijo je po svetu danes že skoraj moda, vsekakor pa je razveseljivo, da so časi, ko so menili, da sodobnemu človeku poznavanje starin ni potrebno in važno, tako rekoč že mimo.

F. Z.

Poletni dnevi

Poletna vročina že nekaj časa vlada tudi v kinematografskih sporedih: gledamo »lažje« filme. Če je film »lahek«, to še ne pomeni, da je tudi slab — vendar nam distributerji za poletje prihranijo poleg lahkih tudi vse v letu dni odkupljene slabe filme. Kaj hočemo!

Slab film najdeš torej v teh poletnih dneh kar mimogrede — vendar bo le malokateri tako bedast, neumno zanič, kot je »Moderna devica«, francosko-italijanska koprodukcija. Če bi kaj pomagalo, bi tvegali tožbo po tiskovnem zakonu in napisal nekaj krepkih žaljkov na račun tistih, ki so ta film odkupili za nas — pa saj nič ne zaleže, ne prošnje, ne zmerjanje.

Precej boljše je ameriški črnbeli western »Osamljeni človek«. V svoji vrsti je precej nadpovprečen, v poletnem sporedu prijetna osvežitev.

Za te poletne dni kar predober pa je italijanski, tudi črnbeli, »Prekleta sleparija«; avtor tega filma je naš znanec Pietro Germi — nazadnje smo videli njegovega »Zeleznarja«. Kriminalna zgodba z vsemi značilnostmi dobre kriminalke, hkrati pa v tem filmu ne igrajo zgolj pesti in pištole, ampak živi ljudje, ki jim po Germijevi zaslugi vidimo globoko v duševnost. Ko človek vidi ta film, si toliko opomore, da bo spet lahko prenesel mesec dni poletnega sporeda — seveda, če ne bo vmes kake sestre ali sestrične »Moderne device«, ki človeka spravi ob živce, ob dober tek in ob veselje do obiskovanja kinematografov.

-šn

Vrsti festivalov po jugoslovanskih mestih se je letošnje poletje pridružil še eden. V Kopru se je 2. avgusta začel prvi festival jugoslovanske folklorne v okviru Primorskih prirediteljev. Vsak dan so se nato v Kopru, Ankaranu, Portorožu, Izoli in Piranu vršili nastopi najboljših jugoslovanskih folklornih skupin, danes zvečer pa bo zaključna prireditev. Na festivalskih prireditvah, ki so vzbudile med prebivalci in turisti veliko zanimanje, so nastopili Zbor narodnih plesov in pesmi Hrvaške »Lado« iz Zagreba, Jugoslovanski ansambel narodnih plesov »Kolo« iz Beograda, Folklorna skupina Bosne in Hercegovine »Slobodan Princip-Seljo« iz Sarajeva, vojvodinska skupina narodnih plesov in pesmi »Bratstvo-jedinstvo« iz Subotice in Makedonski državni ansambel narodnih plesov »Tanec« iz Skopja.

UTRINKI NEKEGA VEČERA

Dne 30. julija je Osrednja knjižnica občine Kranj priredila v Klubu proizvajalcev v Delavskem domu klubski večer z naslovom »Umetniki iz Kranja pripovedujejo o svojem delu«. Večer je v celoti uspel, hkrati pa tudi razkril, da Kranj v prihodnje ne bo mogel biti brez načrtnega klubskega življenja in da je klub danes najbolj privlačna oblika kulturne vzgoje in estetskega izobraževanja.

Pravijo, da bo nocoj tudi uradna otvoritev prostorov Kluba proizvajalcev. Delavski dom bo s temi novimi klubskimi prostori tudi v resnici postal osrednje žarišče kulturno-prosvetne dejavnosti v Kranju.

Nekdo je pripomnil: »Dolgo dolgo smo morali čakati na ta dogodek in ko smo že skoraj obupali nad vsem, smo vendarle dobili prostor, kjer se bomo poslej lahko shajali.« Magnetofon je skušal prevzeti klepet, ki ga je bil poln že ves prostor, a se mu to ni prav posrežilo. Povrhu vsega pa se je kdaj pa kdaj prithotapilo skozi okna še nemirno sopenje avtobusov, ki so prihajali in odhajali s sosednje postaje.

»Začenjamo s prvim kulturnim večerom, ki jih je v tednu knjige, ob devetstoti obletnici mesta in deseti obletnici Studijske knjižnice pripravila Osrednja knjižnica občine Kranj.«

»Z nocojšnjim večerom se začne tudi delo Kluba kulturnih delavcev. Umetniki iz Kranja pripovedujejo o sebi in svojem delu. Pianist Engelman, slikarja Batista in Ravnikar, pesniki Pibernik, Bidovecva in Klančar, igralce in režiser Kovačič, scenarist Kump, skladatelj in dirigent Pribošič.«

Dvorana se počasi umirja. Zelja po klepetu se je morala umakniti

občutju pričakovanja. Sodeč po poslušalcih, so si nocoj vzeli v zakup klubske prostore tisti, ki sta jim kultura in prosveta že poklic.

»Čitalnica« je nekdo na pol ironično, na pol zlobno pripomnil.

Čitalnica? Mar res samo čitalnica? Ne vem, nisem povsem prepričan, da je ironija umestna. Pa vendar je nekoliko resnice v tej pripombi »čitalnica«. Samo da je ta resnica nekoliko drugačna, kot bi se lahko zdelo v prvem trenutku.

Zakaj se je vendar v dvorani zbral samo tako imenovani »kulturni vrh«? Ne morem verjeti, da sta nocojšnji večer in njegova tematika zanimiva samo zanj.

Ne vem, ali jih niso povabili ali pa jih je zbežal naslov. Da, prav ta »klub kulturnih delavcev«. S tem vendar še ni rečeno, če njihov poklic ni v znamenju kulture in prosvete, da potem tudi oni še niso kulturni delavci. Nekdo se s to problematiko ukvarja poklicno, drugemu pa je spet to le konjiček, zabava, njegov odnos do kulture in prosvete je ljubiteljski. In prav teh slednjih ni nocoj v dvorani. Mi vsi pa smo si tako zelo edini v tem, da je treba življenje prosvetnih društev prenesti v klube, da je klub najpri-

mernejša oblika kulturne vzgoje in estetskega izobraževanja!

Čitalnica? Ne. Se ne. Če pa se ta krog poslušalcev v prihodnje ne bo razširil, to prav gotovo lahko postane.

Vsak s svojimi besedami pripoveduje zgodbo o sebi in svojem ustvarjanju. Govorijo o tem, kar so že tolikokrat pripovedovali in kar je še vedno zanimivo za poslušalce v dvorani.

Recitator je prebral pesmi Ozka ulica in Moja pokrajina.

»Povejte kaj več o teh pesmih. Kdo so avtorji, ki vas najbolj privlačijo, kdo najbolj vpliva na vašo poezijo?«

Klubski večer se približuje koncu prvega dela. In čeprav se urni kazalci vztrajno pomikajo proti enajsti, zanimanje ne plahni. Magnetofonski frak obuja spomin na celjsko revijo mladinskih pevskih zborov.

»Takega dogodka, kot je bila celjska revija, doslej pri nas še ni bilo...«

Pa naj bo avtor te simpatične zamisli o klubskih večerih kdor koli, o nečem sem prepričan: postati bodo morali tradicija, kajti težko si je zamisliti bolj popolno obliko kulturne vzgoje ali bolj privlačne načine estetskega izobraževanja. Pravzaprav je vseeno, kdo bo te večere pripravljali, ali osrednja knjižnica ali klub kulturnih delavcev ali kranjska Svoboda ali druge kulturno-prosvetne institucije. Dejstvo je, da jih bo poslej nekdo moral pripravljati. In če je program za nocojšnji večer in še ostale tri nastali bolj priložnostno, potem sem prepričan, da bodo morali programi nastajati v prihodnje veliko bolj načrtno, tematika se bo morala še poglobiti, razširiti. Prepričan sem tudi, da bi

lahko bili taki in podobni večeri vsaj enkrat v tednu, da bi lahko postal prav ta Klub proizvajalcev druga delavska univerza.

Zdi se mi, da bo moral o tem razmišljati tudi Svet Svobode in prosvetnih društev.

Zdaj je na vrsti svoboden razgovor, najmikavnejši del večera. Vprašaj lahko, kar hočeš. Kdor pa se hoče skriti za anonimnost, lahko ne piše vprašanja.

Vprašanja se ponujajo. »Ali se vam zdi potrebno sodelovanje med ustvarjalcem-profesionalcem in ustvarjalcem-amaterjem?«

»Tako amater kot umetnik ustvarjata iz notranje nuje, le da prvi ustvarja po svojem lepotnem občutju, drugi pa zavestno podreja svoje občutje vplivom dobe. In ne gre za to, da bi vsiljevali amaterju estetske norme, učiti pa ga moramo spoznavati vrednote, razširiti mi moramo obzorje, naučiti ga abecedne neke umetnosti, saj umetniško raste sam iz sebe in svoje okolice. Amaterizem bo rasel in se razvijal tudi v prihodnje, mi vsi pa ga lahko vsak po svojih močeh oplemenitimo in obogatimo. Kulturo naroda ne ustvarja samo pešiča umetnikov, to kulturo ustvarja ves narod.«

Oprostite mi, ker sem s tem vprašanjem spjel debato na drugo področje, a hotel sem, da bi mi vsi sami potrdili mojo misel, da se bodo morala vrata v ta klub na stečaj odpreti. Po mojem mnenju je in mora biti globljí smisel kluba v tem, da se v njem kulturno vzgaja in estetsko izobražuje kar najširši krog prebivalstva. To pa je tudi moja edina pripomba, pravzaprav bolj opozorilo ob prvem večeru v kranjskem Klubu proizvajalcev.

BOJAN SAMARIN

PRED NOVO SEZONO

V mestih, po vaseh, trgih, po podjetjih, organizacijah in ustanovah po vsej Sloveniji se v teh poletnih dneh na oglasnih deskah, na delovnih mizah, v rokah delavcev in nameščencev nič več ne pojavljajo lepaki in vabila, ki so vse leto spremljali in dopolnjevali življenje kakega kraja in posameznika: Delavska univerza... prireja predavanje (seminar, tečaj) za... Besede predavateljev so zamrle. Do jeseni, ko se bodo majhne in velike, primerne in neprimerne predavalnice in dvorane spet odprle za vse tiste, ki si želijo izpolniti svoje splošno, politično in družbeno-ekonomsko znanje.

Prvo leto delovanja delavskih in ljudskih univerz je tako končano. Čeprav je bila večina delavskih univerz — danes jih imamo v Sloveniji že skoraj osemdeset — ustanovljenih šele lanske jeseni ali zimo, so se že v tem, razmeroma kratkem obdobju, uveljavile kot nepogrešljiv spremljevalec našega gospodarskega in družbenega življenja ter s svojimi uspehi postavile trdne temelje izvenšolskemu izobraževanju delavcev in nameščencev. Ker zajema tako delovanje delavskih in ljudskih univerz vedno več ljudi, postaja vse širše in s tem tudi odgovornejše, je zdaj naloga vseh, ki neposredno ali posredno odločajo in sodelujejo pri programih in načrtih za prihodnjo sezono, da temu delu posvetijo še večjo skrb ter odpravijo pomanjkljivosti in napake, ki se bodisi zaradi pomanjkanja izkušenj in potrebnih kadrov ali nenačrtnega, površnega in shematskega dela še pojavljajo.

Da bi pregledali in ocenili vse dosežene uspehe in neuspehe, se pogovorili o bodočem delu, je Zveza delavskih in ljudskih univerz Slovenije pripravila od 8. do 15. in od 15. do 22. avgusta dva seminarja za upravne in predsednike upravnih odborov delavskih in ljudskih univerz. Na obeh seminarjih, ki bodo v Kopru, bo sodelovalo okoli 120 predstavnikov delavskih in ljudskih univerz iz vse Slovenije, obravnavali pa bodo vrsto problemov, ki se nanašajo na njihovo delo.

Tovarišica Tilka Blaha, tajnica Zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije, nam je na kratko obrazložila namen in potek seminarja.

»Želim si, da bi na teh seminarjih slišali čim več mnenj in

predlogov vseh tistih, ki so si že pridobili nekaj izkušenj, kot tudi vzroke, zakaj pri posameznih univerzah še ni vse tako, kot bi moralo biti. Predavanja, kjer bodo predavatelji analizirali lanske programe, govorili o metodah izobraževanja, o programih za posamezna področja, uporabi avdiovizualnih sredstev ter o organizacijskih in materialnih problemih, naj bi bila samo okvir za široke pogo-vore in debate vseh sodelujočih, da bi tako prišli do nekih skupnih rezultatov in predlogov, ki se nanašajo prav na vse probleme dela delavskih in ljudskih univerz, in ki bodo lahko resnično koristili vsem. Na seminarjih bo lahko vsakdo razložil svoja mnenja in jih tudi branil. Menimo, da morajo koncepti izobraževalnih programov delavskih univerz kot celota sicer izhajati iz nekih enotnih smernic, ki jih zahteva naš gospodarski in družbeni razvoj, vendar pa bi morale posamezne delavske in ljudske univerze odločneje in samostojneje prilagajati svoje delo specifičnim potrebam in razmeram nekega kraja, uvajati nove oblike, spremljati vsa aktualna dogajanja v ožji in širši okolici ter v samem izobraževanju doseči stalnost in povezanost med posameznimi predavanji, ciklusi predavanj in seminarji, tako da bi odpadel večkrat še preveč zgolj bolj ali manj informativni značaj nekaterih predavanj in seminarjev. Nedvomno je, da bo za to potrebno tudi še večje sodelovanje med delavskimi univerzami in drugimi političnimi in družbenimi organizacijami. Ker so za celotno delo delavskih univerz osnova dobro in skrbno pripravljene programi, bo letos na seminarjih poseben poudarek na programih za družbeno-ekonomsko in ideološko-politično izobraževanje. Nič manj važno ni, da se podrobno pogovorimo o metodah dela, za katere so še doslej marsikje še premalo zanimali, o vzgoji predavateljev, uporabi avdiovizualnih sredstev, katere so delavske univerze doslej vse premalo uporabljale, o nekaterih organizacijskih vprašanjih, seznanili pa bomo vse sodelujoče tudi z izdajateljsko dejavnostjo in dokumentacijo naše Zveze. Osnovni namen letošnjih seminarjev je torej, izboljšati delo delavskih ljudskih univerz v vseh pogledih, tako da bodo resnično kos zahtevam sodobnega izvenšolskega izobraževanja, ki ima v našem družbenem sistemu še prav posebno in izredno pomembno vlogo.«

-ms

PABERKI IZ PULJA

VII. filmski festival je zaključen, podeljene so bile nagrade, reflektorji so ugasnili in osem večerov do zadnjega kotička napolnjena Arena je postala spet samo tiha zanimivost za turiste. Da, festival se je končal, toda ostali so vtisi. Ostalo je nešteto lepih trenutkov, ki sem jih doživela v teh osmih večerih, ko se je pred menoj odvijala vsa ustvarjalna moč našega filma. Osem večerov sem samo sprejemala in šele sedaj, ko se je vse umirilo, lahko mirno svoja doživetja osvežim in obnovim.

Poizkusila bom povedati tako, kakor sem doživljala. Na svečani otvoritvi festivala je nastopil s svojim prvcem — Akcij — Jane Kavčič, v proizvodnji Triglav filma.

Sedem partizanov, ki so odrezani od svoje enote, se je zateklo v neko klet v mestu. Da se rešijo od tu, je le en izhod — napad na zapor, kjer so njihovi tovariši in nato skupen proboj nemškega obročja.

Vsi smo pričakovali akcijski film, toda akcija je le končni cilj. Film je v bistvu psihološka analiza teh sedmih ljudi, ki se morajo opredeliti in akcijo izvesti. Zgodba sama je zanimiva in daje realizatorjem lepe možnosti. Korak naprej v obravnavanju tem iz NOB je tudi v tem, da je akcija le okvir in da film obravnava partizane ne le kot junake z brezhibnim obleko in brzo-strelko, junake brez problemov in teženj, ampak da jih obravnava kot ljudi. Toda žal teh ljudi ne morem sprejeti, ker taki, kot živijo pred nami v filmu, že nimajo več pravih kvalifikacij, da bi bili lahko partizani. Poglejmo malo sedmorico v kleti: dvom, sumničanja, ujedljivost, apatičnost, cinizem, očitjanja in podobno. Niti kot poedinci, še manj kot celota me ne morejo prepričati, da imajo moralno moč, napraviti nekaj velikega — osvoboditi svoje tovariše.

Ce sem bila prvi večer razočarana, sem bila drugi večer prijetno presenečena. Film Zorža Skrigina *Tovariš predsednik centerfor* je humoreska iz sodobnega življenja. Pet zgodbic, ki se med seboj prepletajo, oživljajo pred nami težnje neke vasi ali bolje trga, ki si želi napredka, in če ne gre drugače, vsaj z nogometom. Solidno delo, brez velikih pretenzij, ki ga je treba pozdraviti predvsem zaradi pozitivne jugoslovanskega filma s tako pri ljubljenim žanrom, kot je komedija.

Tudi film *Kota 905* v proizvodnji Jadran filma režiserja Mate Reljina ni razočaral. Soliden zapis o eni izmed neštetihih akcij, ki so jih izvršili organi narodne zaščite takoj po vojni. Dobro narejeni filmi tega žanra bodo vedno imeli dovolj hvaležnih gledalcev.

Lepo doživetje mi je bil tudi film

Tri Ane v proizvodnji Vardar filma režiserja Branka Bauerja. Ta film so nekateri kritiki slabo ocenili. Res, snov, ki jo obravnava, v filmu ni v celoti izkoriščena, ostala je neke pri vrhu, toda kljub temu je to film, ki še vedno znova postavlja človeku vprašanje in ga sili k razmišljanju.

Svoj vrhunec je festival po kvaliteti gotovo dosegel s filmom *Deveti krog* — Jadran film, režiser France Stiglic. Že prej sem mnogo

režiserja filma »Pop Cira in pop Spira« je solidno in zanimivo delo. Zgodba je pomaknjena v obdobje kočij in širokih krinolin, v majhno mesto, kjer živijo lenobno življenje sanjarjenja in drobnih intrig, vse dokler ne pripelje kočija »pesnika«, ki v ta svet vnese nemir. Vsi ga sprejmejo z upanjem, vsi pričakujejo od njega oživitve svojih teženj in sanj. Toda on ni pesnik, je le več let iskani lopov in tudi v tem mestu opravi le svoje posle in se spet odpelje. Vse je otcigan, nekoga za denar, nekoga za ljubezen, toda v malem mestecu je bilo ta čas življenje le živahno. Film je bil v areni lepo sprejet in mislim, da to tudi zasluži.

Partizanske zgodbe v proizvodnji UFUS so sestavljene iz dveh zgodb. Film je režiral Stojilko Janković. Prva zgodba nosi naslov *Rdeči šal*. Zadržala bi se le pri tem — dolga kolona se pomika vsa premražena na področje gorske vasi, kjer so sami četniki. Sprejem je mrzel, so vražen, poln očitkov. Partizani so

Nagrade letošnjega puljskega festivala

Žirija festivala jugoslovanskega igranega filma je proglasila za najboljši igrani film leta »DEVETI KROG« in mu kot najboljšemu dodelila »Zlato areno«. Za drugi najboljši film leta je žirija proglasila »VOJNO«. — Tretji najboljši letošnji film je film »TRI ANE«. Nagrado za režijo in »Zlato areno« je žirija dodelila Veljku Bulajiću za režijo filma »Vojna«. Nagrado za scenarij in »Zlato areno« je dobila Zora Dirnbach za scenarij filma »Deveti krog«. Nagrado za najboljšo glavno moško vlogo in »Zlato areno« je prejel Tonči Vrdoljak za vlogo v filmu »Vojna«. Nagrado za najboljšo glavno žensko vlogo in »Zlato areno« je festivala žirija podelila Dušici Zegarac za vlogo Ruth v filmu »Deveti krog«. Nagrado za fotografijo je dobil Ivan Marinkić za film »Deveti krog«. Nagrado za glasbo je dobil Branimir Sakac za glasbo v filmu »Deveti krog«. Nagrado za scenografijo je žirija podelila Dušku Jerićeviću za sceno v filmu »Vojna«. Nagrado za ozvočenje je dobila Franja Jurjeć za ozvočenje filma »Akcija«. Za najboljšo moško epizodno vlogo je dobil nagrado Branko Tatić za vlogo Vojnovića v filmu »Deveti krog«. Nagrado za vlogo Nešića v filmu »Tri Ane«. Za najboljšo žensko epizodno vlogo je dobila nagrado Svetlana Mišković za vlogo Ane v filmu »Tri Ane«. Da bi podprla prizadevanje za dobro filmsko komedijo je žirija podelila nagrado Miju Aleksiću za vlogo fotografa v filmu »Tovariš predsednik centerfor«. Posebno nagrado za mladinski film je žirija podelila Bošku Gaševiću za vlogo v filmu »Izgubljeni svinčnik«. Žirija je podelila tudi posebno diplomu italijanskemu scenaristu Cezaru Zavattiniju za scenarij filma »Vojna«. Posebno diplomu je dobila tudi poljska igralka Eva Krzyzewska za vlogo v filmu »Vojna«.

slušala o filmu, končno je bil tudi na festivalu v Cannesu. Napisano je bilo mnogo pohval in priznanj, toda šele ko film vidiš, občutiš vso njegovo vrednost. Majhen drobec iz poslastnih dni druge svetovne vojne, toda drobec, ki pove mnogo in da občutiš še več. Kako čudoviti in obenem kako pretresljivi so trenutki mladega dekleta — Zidinke, ko si silo svojega mladega življenja pribori trenutek svobode, ki pa ga mora plačati s smrtjo. Režiser Stiglic nam je s tem filmom dal umetniško stvaritev, ki je dolgo ne bomo pozabili.

Kočija sanj — Avala film v režiji Soje Jovanović, ki jo poznamo kot

premražen in lačni. Vzamejo si mo, da si skuhamo močnik, in potem spet naprej. Mladega borca zebe, stiska se v kot, pri tem pa opazi na tleh volnen šal. Premaga ga strah pred mrazom, pobere šal in ga stlačijo za obleko. Še preden so vsi postrojeni za odhod, plane žena iz hiše: »Kje je moj šal?« Komandant še dvomi, toda žena vztraja. »Kdo je ukradel šal?« Iz vrste stopi mladi borec in spusti šal na tla. Nastane smrtna tišina. Vsi vedo, kakšna je kazn za krajo. Sedaj se v tej ženi, ki je tako strahotno sovražila, nekaj premakne. Pred njo stoji vsa resnično. Toda sedaj je prepozno. Odjeknil je strel in kolona tiho in

Tonči Vrdoljak je za svojo igro v filmu »Vojna« prejel nagrado za najboljšo moško vlogo

nemo stopa naprej. Mimo četniške žene, ki vsa trepeta v občutku krivde, stopajo partizani. Vlogo mladega borca je odigral Milan Milošević. Vlogo komandanta pa Janez Vrhovec. Obema lahko le iskreno čestitam.

X 25 sporoča v režiji Františka Capa, proizvodnja Triglav film, je bil v areni težko pričakovan. Scenarij je narejen po romanu Milana Nikolića. Knjiga je precej znana, zato o vsebini ne bom govorila. Film je solidno delo, prav gotovo pa bi bil še bolj, če bi tako ne motili dia logi in predvsem komentarji. Z nji mi namreč hromi igrance in razbija vdušje. Igralsko je nemška ekipa v premoči, razen Angele Hlebcetove, ki igra mamo in ki je kljub nemogoči maski polno zaživela pred nami.

Kapetan Leš je bil že v začetku sprejet z aplavzom, ki se je nadaljeval praktično do konca filma. Zikla »Mitrović, režiser tega filma«, je namreč tudi to post stal zvest svoji zvrsti. Film teče gladko, s filmsko dinamiko, ki jo večkrat pogrešamo. Držal se je akcije in jo tudi dosledno izpeljal. Prav tako kot v filmu »Miss Stone« je tudi v tem filmu doživetje Pričko, ki bi mu po mojem mnenju pripadalo priznanje tudi od uradnih krogov festivala. Arena mu je svoje priznanje izpovedala dovolj glasno.

Zal ne morem nič povedati o filmih *Vojna* in *Izgubljeni svinčnik*. *Vojno* sem indirektno doživela le zadnji dan pri podelitvi nagrad. Takrat je namreč poleg uradne žirije spregovorilo tudi občinstvo. Kakor so z navdušenjem pozdravili prvo nagrado za film *Deveti krog*, tako enodušno so izžvižgali drugo, ki je bila dodeljena filmu *Vojna*. Vsa leta že obiskujem festival, toda takega protesta Pulja še ni doživela. Kljub temu, da filma nisem videla, iskreno verjamem tej spontani oceni občinstva. Nemogoče je namreč, da bi občinstvo, ki je znalo pravilno oceniti film *Deveti krog*, postalo že čez pet minut nesposobno in nekritično za ocenjevanje filma *Vojna*.

Mislim, da bodo morali tudi uradni organi festivala vso stvar malo razmisliti in napraviti svoje zaključke ter morebitne krivice preteklosti popravljati drugače. Povsem upravičena bi bila tudi drugo leto zahteva, da se popravi krivica. In kam to pelje?...

To je le nekaj vtisov in mnenj enega izmed deset tisočev obiskovalcev arene. M.F.

»Kam pa greš?«
»Eh, na občino me kličejo. Vrag vedi, kaj bi spet radi.« je opankarski mojster Jovo Čutura ves nejevoljen odgovoril sedlarju Simu Kurgu.

»Na občino ga kličejo!« je pomislil Kurga. »Stotak bi dal, samo da bi izvedel, kaj je spet napletel ta stari pijanec. Pravi, da ne ve, čemu ga kličejo, pa je ves sključen od strahu in še ne govori ne, kakor se za človeka spodobi. No, pogledimo, kaj je!«

Počasi se je Simo odpravil za Čuturo. In se je zgodilo: ko je Jovo že stal v pisarni uradnika Janka Santala, je Simo kot po naključju odprl vrata in pogledal noter. »Rekli so, da kličete Čuturo, pa sem prišel, če bo potrebna priča. Moj prijatelj Jovo je poštenjak, dušo bi dal zanj.«

»Priče niso potrebne,« mu je nosljaje odgovoril Janko Santalo. »Jova moram nekaj vprašati. Ostani, če si že tu.«

Uradnik je odprl predal in vzel v roke nekakšen spis. »Angleški konzulat v Z. se zanima za sorodnike pokojnega Maksima Šaše. Jovo, kaj veš o tem?«

»Glej si ga no, Maksim je umrl,« je vzkliknil Čutura. »Vem samo to, da je bil nepridiprav in potepuh, bog naj mu bo milostljiv! Za njegove sorodnike pa ne vem.«

»Slišal sem,« je nadaljeval Santalo, »da sta si bila nekaj v so-

rodu.«

»Kaj še, blede voda,« se je namrdnil Jovo. »Kaj bi reva z revo! Moj stric je imel ženo, ki je imela strica, ta stric pa je bil svak tete druge žene pokojnega Maksimovega očeta.«

»Vrag naj vzame takšno sorodstvo!« je rekel uradnik. »Torej ni tvoj sorodnik. In ti, Kurga, ali kaj veš o tem?«

»Ne vem, ničesar ne vem, bog mi je priča.«

»Prav si povedal,« je rekel Čutura Kurgu, ko sta odhajala z občine. »Se najbolje bo, če ničesar ne vemo o tem Maksimu, sicer bi nas vlačili po sodiščih tja do sodnega dne.«

»Tudi jaz mislim tako,« je imel Kurga zadnjo besedo.

Pri tem bi najbrž tudi ostalo, če bi ne bilo stare gospodične Fanike. Nemške liste je brala, naročeno je bila tudi na pratiko, pa je o vsem vedela več kot kdo drug v vsej soseski. Se tistega dne je Fanka potrkala na okno pri teti Juci.

»Ste že slišali, draga? Čuturo so klicali na občino zaradi Maksima, ki je umrl v Angliji. Pa veste, zakaj? Njegove sorodnike iščejo. Veliko bogastvo je zapustil.«

»Od kod mu neki bogastvo?« se je čudila Juca.

»Eh, draga moja, saj veste, da je bil Maksim ključavničar in je znal delati ivjake vseh vrst. Za take reči pa se tam v Angliji zelo zanimajo. Ko sem slišala, da so Čuturo poklicali na občino, sem se spomnila, da sem brala v nemškem listu, da je neki Maksim iznašel stroj. Mislim, da se mu reče tank.«

»Tank? Kaj je to?«

»Draga moja, to je stroj, ki vozi po zemlji in po vodi, pa v zrak se lahko dvigne. Zdaj nameravajo Angleži s tem strojem na Mesec. Mislim, da je Maksim zaslužil pri tem milijardo. Čutura bo podedoval.«

»Milijardo? Koliko denarja je to?«

»To je toliko denarja, da ga nihče ne prešteje.«

»Kako pa potem to izplačajo?«

»Draga moja, milijarda... To sploh ni denar. Papir dobiš, na ta papir ti dajo, kolikor hočeš. V banki ga pokažeš, pa ti priči prinesejo denarja, kolikor ga zahtevaš.«

»Mar se ti je zares zmešalo?« je žena nadrla Jova Čuturo, ko se je vrnil. »Trdit, da ni sorodnik... Odkle se je najbližji sorodnik, tako rekoč brata. Zdaj pa bodo drugi dobili milijardo!«

»Le kaj ti je? Kakšno milijardo?«

»Maksim je zapustil milijardo! Angleži zdaj iščejo njegove sorodnike, ki bodo podedovali. Toliko denarja sploh ni mogoče izplačati. Potrdilo dobiš, pa ti dajo denar, kjer hočeš in kolikor hočeš.«

Ze je Jovo držal v roki klobuk, že je tekel na občino. V tisti pisarni pa je bilo pravcaro zborovanje. Zbrali so se ključavničar Stevo Kubura, čevljar Pantelija Čolić, cerkovnik Jerko Jeremija, trgovec Trifun Podrekar in mesar Ivan Ocvirek. Vsevprek so vpili in dokazovali, da je Maksim njihov najbližji sorodnik.

Brez sape je pritekel Kurga.

»Janko, oprost, pozabil sem! Maksim je sin moje sestre!«

»Kako bi mogel biti sin tvoje sestre, ko pa je sin moje sestre!« je planil Čutura. »Potem bi morala biti midva prava brata! Maram za takega brata!«

»Ali nisi rekel, da je bil Maksim nepridiprav in potepuh?«

»Ceprav je bil... Da veš, moj sorodnik je, zato ti prepovedujem tako govoriti o njem. Pa si rekel, da ga sploh ne poznaš!«

»Pozabil sem... Nisem pa rekel, da je nepridiprav...«

»Torej si ti nepridiprav...« Jovo je nevarno zvišal glas.

»Gospod, mene zapišite, jaz sem edini sorodnik.«

»Si slišal? Prekliči!« je skočil Kubura. »Sicer bo joj! Hudo bo bilo, če bi ne posegel vmes uradnik, ki je rekel: Nič ne morem. Kdor misli, da je Maksimov sorodnik, naj se oglasi na angleškem konzulatu v Z.«

Val nemira je vzburkal nekoč mirni trg. Maksimovi sorodniki so se sprli, včasih je kdo koga mahnil. Na vseh koncih so pritiskali na kljuge pri advokatih, pred obema župnima uradoma se je gnetlo dedičev, ki so zahtevali potrdila, krstne in poročne liste. Se bolj se je vznemiril trg, ko je neki list objavil dopis iz njihovega kraja. V članku je pisalo o bajni dediščini.

»S pametjo si se sprl, ko si rekel, da Maksim ni tvoj sorodnik je rekla Čuturova žena.«

Kmalu potem se je oglašil dopisnik nekega lista. Vse dediče je obiskal in zbiral podatke.

»Napišite,« je rekel Čutura časopisnemu poročevalcu, »da je tisti jermernar Kurga največji nepridiprav. Le kakšen sorodnik neki, za božjo voljo! Navaden slepar je in lažnivec. Zapreti bi ga bilo treba! Jaz pa sem bil vedno dober za Maksima, prav kot oče sem skrbel zanj. Na moje stroške se je tudi odpeljal v Anglijo.«

»Kaj boste zdaj s kopico denarja?« ga je vprašal novinar.

»Najprej bom dal sezidati nebotičnik. Vsaj sto petdeset nadstropij mora imeti.«

»Kdo pa bo stanoval v njem? V vsem trgu ni toliko ljudi!«

»Vseeno, dragi moj gospod! Najprej nebotičnik, potem se bodo stanovalci že našli. Sicer pa — kaj, če je prazen!«

Kurga je izjavil, da je Čutura slepar, ki ni Maksim niti poznal.

»Jaz sem mu dal denar za pot v Anglijo,« je Kurga prepričeval novinarja. »In ne le to! Jaz sem ga prvi učil, kako je treba delati takšne stroje. Maksimu bi sicer nikoli ne prišlo na misel.«

Maksimovi sorodniki so najeli vse trške kočije in vozeve. V soboto so se odpeljali v Z. na angleški konzulat. Devet voz je bilo polnih, prava svatba.

Dolgo so čakali in se vmes pričkali na konzulat. Nazadnje so se le zrinili pred uradnika, ki je vzel spis iz predala.

»Maksim Šaša,« je začel uradnik. »Maksim Šaša je umrl v angleški bolnišnici. Ležal je nad leto dni. Zdaj iščemo njegove sorodnike, da bodo poravnali bolniške stroške.«

Vse tiho, da bi slišal miško. Prvi si je opomogel Simo Kurga.

»Pripeljali smo se... Izjavljamo, da v našem kraju nihče ne pozna Maksima Šaše. Pri nas ni treba iskati sorodnikov.«

»Prišli smo, da bi pričali, da bi potrdili njegovo izjavo,« so se kot en mož oglašili vsi drugi.

»Eh, tako je pač, če zlobni ljudje trdijo, da imaš za sorodnika nepridiprava in potepuha,« je rekel Kurga med težnimi vrati in grdo pogledal Jova Čuturo.

Razen z »Akcijo« smo se Slovenci na letošnjem puljskem festivalu predstavili tudi z vohunskim filmom »X-25 poroča«, ki ga je po romanu Milana Nikolića priredil in režiral František Čap

Ljubljanski okraj: Več pozornosti mladim

Pred poletnim počitnicami je Svet svobod in prosvetnih društev ljubljanskega okraja uvrstil na dnevni red razširjenega plenuma razpravo o problemih gledališke dejavnosti v prosvetnih društvih. Debatna in povzetki, sprejeti na plenumu, kažejo, da bo treba v bodoče posvetiti izredno skrb mlademu igralskemu naraščanju, saj predstavlja nad petdeset odstotkov vseh amaterjev na tem področju.

Prva ugotovitev: v dejavnosti prosvetnih društev ljubljanskega okraja zavzemajo še vedno prvo mesto dramske skupine. To je po vsem razumljivo, sprito tradicije, ki jo ima gledališka dejavnost v mladosti vseh prosvetnih društev. Lani je 166 gledaliških skupin — toliko jih je v društvih ljubljanskega okraja — uprizarilo kar 850 predstav, kar je znatno več, kot prejšnja leta. Vsega je bilo pasivnih in 16 dramskih družin, ki iz teh ali onih vzrokov niso uprizarile niti enega samega gledališkega dela.

Podrobnejša analiza stanja in razmer v gledaliških skupinah prosvetnih društev ljubljanskega okra-

ja pa je med drugim dala tudi sledeče podatke: od nekaj nad 4200 aktivnih amaterjev na tem področju jih je več kot polovica iz vrst mladine. Dobra tretjina mladih amaterjev je iz delavskih vrst, medtem ko je študentov in dijakov 18%. Med aktivnimi amaterji je tudi 551 kmetov in kmetice. Posebno vprašanje je, kakšen vpliv je imela mladina pri izbiri repertoarja. Podatki kažejo, da je bil ta vpliv minimalen. Še vedno se namreč ponavljala stara pesem: mladi ljudje postanejo navdušeni amaterji, žal pa jim uprava vodstva društev in režiserji ne posvečajo dovolj skrbi, kaj šele, da bi jih začeli sistematično vzgajati in pripravljati za vsemmer zahtevnejše naloge. Navadno odločajo o programski politiki še vedno režiserji sami, ki pač po svojih nagibih izbirajo dela, ne da bi se vsaj posvetovali bodisi z upravnimi vodstvi društev bodisi z amaterji. Še vedno je le peščica igralskih družin, kjer pred začetkom študija tega ali onega dramskega dela podrobneje spoznajo avtorja, vsebino dela in podobno. Pri večini takoj po izbiri dela začnejo z vajenci. Ponekod upravni odbo-

ri kaj radi prepuščajo izbiro repertoarja izključno režiserjem, ker se tako po njihovih sodbah najlaže odtegnejo eventualni kritiki, če delo ne uspe ali pa če ni primerno. Od tod tudi ugotovitev, da celo nekatero znane in večje gledališke skupine uprizarjajo osladna dramska dela, ki že zdavnaj sodijo v repertoarnico.

Zato ni nič čudnega, če so ponekod dramske družine tesno zaprte v svoje lokalne razmere in da so sleherni poskusi mladih amaterjev, ki bi radi igrali sodobnejša, zahtevnejša dela, obsojeni na klavir. Konec, ki se navadno konča z izstopom iz vrst aktivnih amaterjev. Tam, kjer pa so društva zainteresirala za programsko politiko občinstvo in celo politične in druge organizacije, pa je podoba povsem drugačna in so dramske družine dejansko nosilci napredka. Idejno-vsebinsko usmerjanje gledaliških skupin v naših društvih je nedvomno zelo pomembno. Zategadelj so na plenumu Sveta Svobod opozorili na potrebo ustanavljanja dramskih klubov, ki naj bi začeli sistematično vzgajati igralski naraščanj. Komisija za gledališko dejavnost pri Svetu Svobod bo pomagala dramskim

klubom sestavljati programe dela, društva pa naj bi klubom vsestransko pomagala. Ker bodo na jesen v vseh društvih ljubljanskega okraja začeli vključevati tudi šolsko mladino — to že uspešno delajo v nekaterih večjih industrijskih središčih — bo takšna usmerjenost še posebno važna. Vsekakor pa bo treba igralskim družinam pomagati pri izbiri repertoarja.

Na plenumu so opozorili na po manjkaje sodobnih gledaliških del. Še vedno niso kategorizirana vsa domaća in tuja dramska dela, zato ni nič čudnega, če so včasih manjše družine prisiljene posegati po že zdavnaj preživelih delih. V jeseni bodo začela malone vsa prosvetna društva ustanavljati tudi pionirske dramske družine. Delo z najmlajšimi amaterji pa bo zahtevalo posebne metode. Svet Svobod bo skušal voditi pionirskih igralskih skupin po magati pri njihovem delu predvsem z organizacijo občasnih posvetovanj, seminarjev in tečajev. Občinski sveti Svobod pa bodo morali društvom svetovati in jih usmerjati. Le tako bodo izginila z odrov neprimerna dela.

ŽEJA - OH, TA ŽEJA!

Poletni čas prinese razen mnogih prijetnih reči tudi nevšečnost, ki nas nenehno zasleduje: žejo. Napačno ravnamo, če menimo, da se bomo ubranili vročine in utešili žejo le z velikimi količinami tekočine.

Če bi naštevati snovi, ki jih človeški organizem nujno potrebuje, bi omenili na prvem mestu kisik, na drugem pa vodo. Brez hrane vzdrži človek v skrajnem primeru tudi dlje kot mesec dni, brez vode pa usahne že po nekaj dneh. Če tehtamo sedemdeset kilogramov, je v našem telesu 50 litrov vode, ki sestavlja štiri petine naših mišic. Kost vsebuje nekaj nad 30% vode. Do 14 litrov vode je v našem telesu proste, preostala pa sestavlja skupno s tkivom želatinasto snov. Voda, ki jo izgubimo pri potenju ali z izločanjem, je vzeta le iz tistih štirinajstih litrov, torej iz rezervoarja našega organizma.

Če sredi toplega poletnega dne aktivno sodelujemo pri lahki nogometni tekmi, izgubimo v obliki potu štiri do pet litrov vode. Telo reagira na ta pojav: žejni smo. V takšnem položaju se s težavo upiramo izkušnjam in pijemo brez pravega čuta za mero. Ne menimo se za možnost, da bi pretirano uživanje tekočin lahko škodovalo našemu zdravju ali delovanju posameznih organov.

Velika množina vode sili srce in ledvice, da delajo mnogo napornejše kot sicer. Pretiranega uživanja vode se je treba izogibati, čeprav drži, da moramo poleti piti več kot pozimi. Ni najbolje, če nadomeščamo izgubljeno množino vode, raje zmanjšujemo količino, ki odhaja iz našega organizma. To ne zahteva posebne spretnosti. Tisti del dneva, ko je najbolj vroče, skušajmo prebiti v hiši, v prostorih, kjer nas žeja ne bo tako mučila. Uživali bomo hrano, ki vsebuje mnogo vode, na primer lubenice, melone, paradižnike, kumare, buče in sočno sadje. Razen tega se bomo čim pogostejše kopali v

hladni vodi, kar nas bo osvežilo bolj kot najboljša pijača.

Občutek žeje je posledica suhe sluznice, tanke kožice na sluznih žlezah v ustih. Če vsebuje organizem dovolj vode, žleze nenehno navlažujejo te opne. Brž ko se odstotek potrebne vode v našem organizmu zniža, usihajo tudi sluzne žleze. Tkivo sluznice se začne sušiti, postopno postajamo žejni.

Razen te prave pa poznamo še tako imenovano dozdevno žejo, ki se pojavi v trenutkih strahu, hudega razburjenja ali pretirane živčne napetosti. Tudi takrat imamo suha usta in se oziramo po pijači. Ta žeja je posledice tega, ker občutek strahu ali hud nemir stopnjujeta delovanje nadledvičnih žlez, ki izločajo hormon adrenalin v večjih množinah kot sicer. Ta hormon ovira delovanje žlez, ki izločajo slino, in tako se nam zdi, da smo žejni.

Če hočemo premagati pravo in dozdevno žejo, se lahko odločimo razen že opisanega še za nekaj: žvečimo. Vsako žvečenje spodbuja delovanje žlez, ki izločajo slino, in tako premagujemo občutek žeje. Ustrezni bonboni, žvečilni gumi in slaščice z določeno množino kisline premagujejo žejo kot posledico vročine ali vznemirjenosti.

Ta domislica se je razširila verjetno iz Južne Amerike, kjer domačini žvečijo med dolgim potovanjem po sušnih področjih listje rastline, imenovane koka. Njen sok vsebuje novokain, preparat, ki zavira delovanje živcev v sluznicah. Čeprav so taki popotniki v resnici žejni, nimajo tega občutka.

Avstralski prebivalci poznajo način, po katerem izdatno zmanjšujejo izgubljanje vode iz organizma. Preden se odpravijo na pot, popijejo štiri ali

celo pet litrov vode. Ta voda v organizmu jim bolj koristi, kot pa če bi jo nosili na plečih in se potili pod njeno težo. Potujejo samo ponoči, ko je znatno hladnejše kot podnevi, čez dan pa se zakoplijejo v pesek pod senčnatim grmom ali drevesom.

S tremi litri vode, ki jih odda naš organizem v vročem poletnem dnevu, izgubimo tudi precej soli. Pomanjkanje soli je pravi vzrok naše poletne lenivosti, utrujenosti in neprijetnega občutka, ki ga pripisujemo vročini in žeji. L.

Univerzalni elektro-motorji iz Valjeva

V valjevskem podjetju »Krušik« so začeli izdelovati univerzalne elektromotorje za večstransko rabo. Proizvajajo motorje treh tipov: zaprti tip za pogon šivalnih, pisalnih in računalniških strojev ter naprav za gospodinjstvo, dalje odprti tip, namenjen sesalcem za prah, raznim sve-drom, mlinom in številnim industrijskim napravam, ter tretji tip z 19.000 obrati v minuti. Te motorje bodo uporabljali v letalstvu in v drugih gospodarskih panogah.

Poglavitna odlika novih motorjev je njihova univerzalnost, ker jih je mogoče priključiti na istosmerni in na izmenični tok. Število obratov pa uravnava po potrebi.

Indija je naročila 4000 takih motorjev, Libanon tisoč, Egipt pa kakih 600. Za valjevske motorje se zanimajo tudi druge dežele. Indijska podjetja menijo, da bi bilo mogoče prodati v njihovi deželi okoli 15.000 takih motorjev na leto. V. Dj.

Milijon ostrig v Limskem fjordu

Blizu Vrsara med Rovnjem in Porečem na zahodni istrski obali je Limski kanal, eden naših najlepših fjordov. Dolg je kakih 11 km, širok od 50 do 200 metrov, globok pa 18.30 metra. Kanal je zelo primeren za gojitve ostrig.

V tem kanalu so začeli gojiti ostrige že pred 30 leti, vendar je bila ta »proizvodnja« zelo primitivna in zato neznatna. Zdaj že nekaj let goji ostrige podjetje »Skoljka« iz Poreča, ki ima v tem fjordu gojišča s 3500 plovc. Leta 1958 so pridobili milijon ostrig, lani nekaj več, po perspektivnem planu pa naj bi jih letos pridobili dva in prihodnje leto pet milijonov. Leta 1958 so jih prodali doma okoli 300.000, preostale pa so izvozili v Italijo in v Zahodno Nemčijo.

Ostrige gojijo po znanstvenih načelih, uporabljajo nylonška vlakna s premerom 6 mm, gojišča pa gnojijo s superfosfatom in z žvepleno kislino ter jih imajo pod stalnim zdravstvenim nadzorstvom. Dj. B.

Kam pa danes?

Zgodi se, da pričakujemo več, kot pa nam določena zabava lahko da, in sicer po navadi tiste dni, ko hočemo biti veseli za vsako ceno. Kakor vse drugo, k čemur se prisilimo, nam tudi takšna zabava ne zagotovi zaželenega uspeha. Kljub vsemu je to le eden izmed redkejših razlogov.

Prvi razlog za svoje razočaranje moramo iskati v pomanjkanju sodobnega načina zabave pri nas. Krivi smo tudi sami, in sicer še bolj mi, ki si želimo zabave, kot pa tisti, ki so poklicani, da organizirajo zabavo in je to delo njihova dolžnost.

Zabava brez sistema

Prosti čas porabljamo v glavnem kar tjavdan, brez posebnega načrta in sistema. Celotako daleč gremo, da preživimo tudi po deset nedelj zaporedoma na istem mestu, v isti družbi in ob pripovedovanju skoraj vedno enakih zgodb ali pa vedno enako, nekako po kalupu igramo določeno igro.

Pri tem moramo pokarati sami sebe, si očitati lenobnost, otopelost. Primanjkuje nam domisljije, ki bi nam omogočila celo vrsto lepih, razgibanih in pestrih trenutkov zabave. Človek, ki mu je udobje vse, se celo v zabavi kar nekako boji novega, neznanega, zato meni, da je najbolje, najvarneje in najbolj zanesljivo: po stari navadi. Posledice so znane: z dolgočasnost in razočaranje.

Vsaka zabava, vsak izlet lahko postane razvedrilo z živahnim, vedrim in — to je najvažnejše — spontanim zabavnim programom. Vsak član določene družbe, ki se zbere s tem ali onim namenom, torej tudi za razvedrilo, ima smisel za kaj drugega. Ta se navdušuje za pesem, oni rad posnema, spet kdo pripoveduje dovtype in šale, ta ali oni pokaže kako umetniško.

Kaj je treba storiti, da bo lahko vsakdo pokazal svoje sposobnosti in da se bo družba kot celota dobro zabavala? Le malo sistema pa seveda velika želja, da je treba razvedrilo zagotoviti pe-strost.

Z razmišljanjem in brez njega
Kosta Andjelković, delavec v beograjskem podjetju »Partizan« pravi takole:

»V Dubrovniku sem gledal Goethejevo »Ifigenijo«. V parku Gradac je bilo, na prostem. Spoznal sem veliko delo, hkrati pa sem se tudi zabaval, čeprav sem moral kar naprej razmišljati o verzih, ki sem jih slišal. Zabaval sem se morda zato, ker so resno dramo pokazali na nenavadnem kraju in na mi-kaven način...«

Te besede izključujejo nujnost, da bi zabava morala biti tako zelo površna, da bi razmišljanje ne bilo mogoče. Po dobri gledališki predstavi smo lahko mnogo bolj spočiti in boljše volje kot

pa po dolgotrajnem poslušanju slabo podane »zabavne« glasbe.

Vse to je v glavnem prispevek k zabavi z naše strani, s strani publike. Zdaj še o tistih, ki so dolžni skrbeti za našo zabavo. Njihov prispevek k dobremu, sodobnemu razvedrilu naj bo večji in strokovno bolj pripravljen.

Kraj velike in majhne zabave

Naša največja mesta morajo še vedno veliko vlagati v izboljševanje zabavnega življenja. Tako na primer ni dovolj plesnih dvoran, v tistih, ki jih imamo, pa je gneča.

V lokalih in na poletnih terasah je prostor za ples skrčen do skrajnih meja.

To velja tako za večje kakor za manjše kraje.

V naših največjih mestih pride na sedež v filmskih dvorinah po dvajset in še več prebivalcev. Kinematografska uprava ne razmišlja dovolj o nesorazmerju v obisku posameznih predstav. Za večerno predstavo ob devetih so sedeži večinoma razprodani, ob štirih popoldne pa so dvorane na pol prazne. Koristno bi bilo uvesti dve večerni predstavi, morda ob osmih in desetih. K smotrnemu izkoriščanju prostega časa bi nedvomno pripomogle tudi filmske dvorane, v katerih bi se predstave vrstile neprekinjeno.

Tisti, ki skrbijo za našo zabavo, naj

bi iskali nove možnosti za tako imenovano »majhno« razvedrilo. To pomeni, da bi lahko spremenili tudi najbolj skromne lokale v prijetna zabavišča. Takih malih, pristnih lokalov pri nas tako rekoč ni.

Ce vemo, da potrošimo pri nas okoli 36 milijard dinarjev na leto za približno 170 milijonov litrov vina, piva, žganja in drugih alkoholnih pijač, prav gotovo ne bo nikomur žal primernega plačila za drugačno razvedrilo. Z zadovoljstvom bo vsakdo izmed nas pozdravil sleherni novo razvedrilo v prostem času, ki je namenjen zabavi in razvedrilu, tako dragocenemu dopolnilu v življenju sodobnega človeka. D. L.

NAŠ FOTO TEČAJ

Kupil sem si — fotoaparat

»...Boljši aparati imajo vgrajen tako imenovani daljinomer. Moj aparat ga nima! Zaradi tega pa ni dosti slabši. Vlogo daljinomera lahko zamenja izvežbano oko fotoamaterja, ki zna vsaj približno oceniti razdaljo od objekta svojega aparata pa do predmeta, ki ga misli slikati. Približno — pravim zato, ker lahko pri fotografiranju decimeter ali celo meter v nekaterih primerih ni tako zelo važen; zavoljo tega ne bo ostrina slike nič manjša!« (Pri primerni zaslonki seveda.)

»Govorimo o enem predmetu: kaj pa, če jih je več! Do katerega v

takšnem primeru odmerim razdaljo?»

»Vedno in vselej na predmet, ki je mojemu aparatu najbližji! Predmeti, ki so na fotografiji v prvem planu, morajo biti ostri. Ti sestavljajo težišče slike. Od težišča dalje se ostrina lahko izgublja in je včasih pravzaprav tudi zaželeno, da ima ozadje manj ostro podobo!«

»Potemtakem nam odmerjanje ostrine deli sliko v predmet naše pozornosti in v predmete okoli njega, ki jim prav neostrina dodeljuje stransko vlogo!«

»Tako je! Iz tega sledi naše tretje načelo, ki ga mora dober fotoamater vsekakor upoštevati!«

»Vrednota slike je v njeni plastičnosti in prav tvorec plastičnosti.

prostornine je — ostrina! Nekateri zgrešeno pojmujejo ostrino kot vsoto svetlobnih nasprotij; ostrina je rezultat obrisnih razmejitev! Popolnosti ostrine doprinese dobro odmerjena daljina in pa domiselna uporaba zaslonke, ki zlasti oblikuje ostrino globine. O tem pa prihodnjič ob našem četrtem pogovoru — zaslonko prilagam času in svetlobi!«

Tretje načelo

POVRŠNA PRESOJA DALJINE IN NETOČNA DOLOČITEV TEŽIŠČA SLIKE STA MI ZAGODLI PO SVOJE: SLIKA JE NEOSTRO IZRISANA. (OSVETLITVENI ČAS: 1/250 SEK., ZASLONKA 5.6, DALJINA 10 M)

Pravilna ocenitev daljine

KO PA SEM NATANČNO PRERACUNAL RAZDALJO OD OBJEKTA DO TEŽIŠČA SLIKE IN OB TEM UPOŠTEVAL ZNANA NAČELA PRI FOTOGRAFIRANJU, STA ME JASNOST IN OSTRIINA SLIKE PRIJETNO ZADOLVOLJILI. (OSVETLITVENI ČAS: 1/250 SEK., ZASLONKA 5.6, DALJINA 3 M)

ODPRAVA SE JE VRNILA

Tretjega avgusta, v sončnem jutru porajajočega se dne, ko je reške ulice preplaval prvi val ljudi, ki hite tako kakor povsod vsako jutro na svoja delovna mesta, je tam zunaj na sidrišču pred vhodom v pristanišče spustila sidro prekooceanska ladja Uljanik. Še enkrat se je zapenila sinjemodra gladina pod velikim jeklenim vijakom, potem je obstal. Dolga pot je bila končana. Oceani, po katerih je oral valove, so ostali daleč na vzhodu in daleč so ostali zasneženi vrhovi

himalajskih gora, s katerih se je tega jutra vrnila v domovino prva jugoslovanska himalajska odprava.

Molče je, ob ograji slonelo šestero zagorelih ljudi. Kdo bi vedel, kam so jim v tem trenutku hitele misli? Morda še enkrat nazaj v čudoviti svet nedotaknjenih vrhov in nepozabnih doživetij ali tja k obali, kjer jih čaka njihovo mirno, staro življenje, ki so ga zapustili pred skoro petimi meseci; kjer jih čakajo njihovi dragi, prijatelji, znanci...

PO PETIH MESECIH MORJA. GORA, NAPOROV IN SAMOTE — PRVO, SREČANJE Z DOMAČIMI V REŠKEM PRISTANIŠČU. LEVO: NAVDUŠENA MNOŽICA, KI JE V LJUBLJANI PRICAKALA IN NADVSE PRISRČNO SPREJELA ČLANE PRVE JUGOSLOVANSKE HIMALAJSE ODPRAVE

A vto se je vzpenjal po ostrih zavojih in požiral kilometre asfaltirane ceste.

»Samo, da je vse to za nami!« se je srečen nasmešnil in nežno pridržal drobno ženino dlan v svoji.

Mislil je na vse tiste obvezne obmejne formalnosti, na številna rokovanja in pozdravljanja vseprek, na nagovore predstavnikov raznih organizacij in delegacij, na reporterje, lačne razburljivih senzacij, ki smo hoteli v eni sapi zvedeti vse podrobnosti, do pičice natanko, kako je bilo in kako bi bilo, na prisilnosti, ki se neizbežno pojavijo vsakokrat, ko je treba prenesti kupe nahrbtnikov, kovčkov in opreme iz varnega in udobnega zavetja ladijske kabine mimo budnih oči carinskih uslužbencev — skratka na vse tisto, brez česar lepega in dobrega povratka sploh ne more biti.

V rokah je še držal šopek rdečih nageljnov. Ob pogledu nanje se je nenadoma domislil grmov cvetočega rododendrona, s katerimi so bile posute pla-

note ob poti skozi himalajsko predgorje. In ko je govoril o tem svojevrstnem vrtu preliva-jočih se barv in cvetov, mu je oko uhajalo na pisana polja, ki so bežala ob cesti, na znane griče in gozdove, na mirno in drago pokrajino. Preteklost in sedanost, vse se je prepletalo, uhalo in se ponovno vračalo. Spomini in načrti. Včeraj in jutri.

»Ali sem ti pisala?« ga je navdušeno vzdramila žena, »da zna naš Mižek Figa spet eno novo besedo? Oblak! Nepretrgoma jih gleda.«

Mižek Figa je hčerka; ob odhodu je bila stara dvanajst mesecev. Z njegovo pomočjo je takrat poizkušala prve negotove korake, zdaj pa že teka in govori.

»Misliš, da me bo poznala?« Nerodno se je smehljal in si ni bil čisto na jasnem, kako more revše tekati in govoriti, ko je bila vendar takrat, ko jo je zadnjič podržal v naročju in poljubil za slovo, še tako ne-bogljena.

»V Port Sudanu, kjer smo ob povratku tri dni iztovarjali,« je rekel potem in si obrisal znoj, »je bila vročina tolikšna, da se je živo srebro v ladijski strojnici povzpelo na 62 stopinj! Tri dni so strojniki v ladijskem drobovju delali v pravcati parni kopeli!«

In že so misli kakor ptice poletale še dalje na ledena pobočja, kjer so se morali pred neznošno pripeko opoldanskega sonca prav tako zateči v zavetje ledenih slapov, saj je na soncu termometer tudi tam dosegel 50 stopinj.

Vročina in mraz. Mraz, ki je škrebalo v nočeh okoli samotnih taborišč in se skušal pregristi skozi šotorska krila ter prešite odeje spalnih vreč. Pripeka, ki je med eno in drugo potjo iz taborišča v taborišče stopila ledene grmade, ob katerih so pred dnevi pritrdili varovalno vrvi, ki so jo nato plazovi ledu z višjih grebenov odpihnili kakor pajčevino.

Počasi so se nizali dogodki in doživljaji preteklosti. Brez vrstnega reda. Trenutki, ko se

jih je v divji samoti polasčalo malodušje in ko so jim od utrujenosti drhtela kolena in so prsi hrople pod težo bremen, ki jih je bilo treba spraviti preko strmin od taborišča do taborišča, sekajoč stopinje v lesketajoče se grmade ledu, preko nevarnih plazišč. Dragocene kilograme hrane, butana, opreme!

»Si že slišal vic, ki je krožil po Ljubljani? Še ne? Veš, nekaj časa so pravili, da se odslej reče Katarini Trisul I, kozolcu pod njo Trisul II, gostilni Cirman pa Trisul III.«

Nekam bridko se je zasmel. Morda ga nekje v dnu srca še vedno pekli, ker jim je naključje prekrižalo tisti zadnji korak do popolne zmage — v trenutku, ko ni bilo na poti k njej nobene ovire več.

V himalajski literaturi stoji zapisano: »Pristop na Trisul z južne strani je popolnoma nemogoč!«

Pa vendar je naša odprava ovrgla to trditev. Izsilila je gor pristop tudi z južne strani, se povzpela po težavni in alpmistično zahtevni poti na

sedlo in na oba vrhova Trisula II in III. Vrata do najvišjega vrta so bila na stečaj odprta. Treba bi bilo le še po vrhu grebena do sosednjega vrha. En sam dan hoje, brez tveganja in ovir, hoje po raztegnjenem grebenu, hoje, ki ne zahteva ničesar drugega razen enega samega dne — ki pa ga ni bilo več. Viharji in izčrpane zaloge hrane so jih prisilili, da so potem, ko so pojedli poslednji obrok juhe, razdrli šotore in po 17 urah naporenega sestopa izčrpani in lačni prispeli v bazo. Na obzorju se je že nekaj dni najavljal monsum z verigo umazanih oblakov; priganjal je k hitri vrnitvi v dolino, dokler deževje ne onemogoči prehodov čez narasle hudournike in reke.

Odprava se poslavlja. Kolona nosačev je že krenila s svojim tovorom; tam zgoraj, okovana v večni led in sneg, pa se bleščita dva doslej nepremagana vrhova, na katera so jugoslovanski alpinisti prvi zasadili zastavice in s tem odprli vrata tudi na tretji vrh. Kako se mu že reče!

»Zdaj mi pa povej, kako se je končalo tisto z Branikom v Mariboru?« se je nenadoma spomnil. Čudil sem se, pa mi je pojasnil, da je zvedel že na ladji in da so bili ves čas o vseh dogodkih v domovini vedno na tekočem. Nekateri člani odprave so menda v petih mesecih prejeli kar okrog dve sto pism.

»Ne veš, kako vesel sem bil tam gori tvojih pism,« je spet stisnil ženino roko in za trenutek pozabil previse in razpoke v grebenih Trisula.

»Povej,« me je premagala radovednost, »če bi se ti še enkrat ponudila priložnost, ali bi šel še enkrat na dolgo in tvegano pot v himalajske gore?«

V zadregi se je smehljal, ko je pogledal ženo, potem so se mu modre oči zalesketale. Odločno je pribil.

»Bi!«
»Kako ne! Saj je sam zapisal v svoj dnevnik: Mnogo sem doživel ta čas. Bil sem v tem gorskem svetu domač in rad sem ga imel...«

MILAN MAVER

NAVEZA DEBELJAK-MAHKOTA NA POTI IZ TABORIŠČA ST. 1 V TABORIŠČE ST. 2 NA SEDLU. KJER JE IZHODIŠČNA TOČKA ZA PRISTOPE NA VRHOVE TRISULA. POLEG IZKUŠENOSTI ZAHTEVA TAKŠNO PLEZANJE V LEDU TUDI DOBRŠNO MERO PREVIDNOSTI.

PO TEŽKI IN UTRUDLJIVI POTI POČITEK POD LEDENIM SLAPOM. CEPRAV DEBELE, NEKAJ STO METROV VIŠKE LEDENE SVEČE NE NUDIJO RAVNO NAJBOLJ VARNEGA ZAVETJA

S TRIKOTNIKOM OZNAČENI VRH (6550 M) — NAJVIŠJA TOČKA. DOSEŽENA PO NAVEZI BELAC-TENSING-ANG NIMA. DESNO (OZNAČEN S KRIZCEM) KOPAŠTI VRH TRISULA II (6690 M), DOSEŽEN PO NAVEZI MAHKOTA-KUNAVR

STOLPA

»Takoj moram govoriti z njo,« mu je rekel. »Domislite se česa, kakor ste se nekoč.«

»Izvolite v to sobo,« se je natakark globoko priklonil. »Grofična bo čez nekaj trenutkov tu, pa čeprav me major preluknja s svojim samokresom.«

Res, Gerhard Hofenberg ni dolgo čakal. Slišal je udarce ženskih pet na parketu, obleka je zašumela, še preden se je razmaknila baržunasta zavesa in je Pavla vstopila.

Hladno ga je pogledala. Niti roke mu ni dala.

»Ti,« je rekla. »Sleparski natakark me je tepo potegnil. Mar nisi mogel počakati pri tisti?« ga je vprašala in se porogljivo nasmešila. »Ali pa morda nisi več mogel premagovati hrepenenja po svidenju z drago sestrico, ki je nisi videl že toliko časa?«

»Pavla, ne veš...« Gerhard je jecjal, kakor da ne ve, kako naj začne pripovedovati.

Namrdnila se je. »Česa ne vem? Morda tega, da smo izgubili vojno, da so naši zjutraj kapitulirali? Vem, dragi moj, pa mi je vseeno, če že hočeš vedeti.«

»Kako moreš tako govoriti? Ti, ki si...« »Da, jaz, ki sem korakala s teboj in sem bila celo boljša od tebe. Jaz, ki sem le malo pred teboj spoznala, da je vse skupaj prevara... Če si to sploh že spoznala!«

»Nisem prišel zato,« ji je mirno odgovoril. »Prišel sem ti povedati, da se je noč zgodilo v našem gradu nekaj strašnega.«

Grofična Pavla Hofenberg je le malo privzdignila obrvi in ga hladno pogledala. »Oče je mrtev,« je tiho rekla.

»Glej no!« je vzklila grofična, takoj potem pa dodala: »Zdaj si srečen človek, Gerhard! Ali naj ti jaz prva čestitam, da si postal dedič vsega premoženja grofov Hofenbergov?«

»Pavla, ne budi grda! Najin oče je...« »Takoj, ti mi praviš to? Vem, da si ga sva zrla boljši kot jaz... Pustiva to! Da veš, doto v gotovini bom zahtevala takoj, tisti trenutek, ko te bo sodišče priznalo za dediča.«

»Nisem vedel, da si takšna kača,« ji je zasepetal. »Kaj boš rekla, če ti povem, da so mene obdolžili umora lastnega očeta in ameriškega oficirja, ki je bil tisti trenutek v sobi, in da so mi zasledovalci za petami?« Grofična Pavla je široko razprla oči, potem pa je zaploskala.

»Kaj bom rekla, vprašuješ. Rečem ti, da si to mojstrsko napravil, bratec. Sicer pa — oče je živel dovolj dolgo.«

»Pa jaz? Kaj pa jaz?« je zahropel Gerhard in prijel sestro za roko. »Kaj bo z menoj? Menda veš, da tega nisem storil. Razumeš? Nisem!«

»No, no, pred menoj ti ni treba igrati. Kaj bi se bal! Ne bom te izdala, čeprav si na tihem želim, da bi te prijel in te obesil ali ustrelil. To bi bilo najbolje. Edina čedinja vsega premoženja bi postala grofična Pavla Hofenberg. Lepo! Prekrasno! Spet je zaploskala. »Bratec, skleniva pogodbo! Zahtevam še milijon mark zraven tistega, kar mi je zapustil ljubeznivi oče, če hočeš biti popolnoma miren.«

»Kaka... Kaka!« »Zdaj pa, prosim te, pojdi in mi dovoli malo zabave! Počakaj me pri teli, pa se bova brž pogodila. Vsekakor si prinesel sijajne novice. Tako dobre so, da bi si bolj-ših ne mogla želeči.«

Potem je odgrnila baržunasto zaveso. Spet je zašumela njena obleka, spet so tan-

ko udarjale na parket pete njenih plesnih čevljev.

»Kaka!« je še enkrat zaklical Gerhard Hofenberg, potem pa se je počasi odpravil k teli.

Ana Görth je bila ob nečakovi pripovedi vsa iz sebe. Bratova smrt je niti ni tako zelo presenetila. Zaradi let in šibkega zdravja grofa Hofenberga je bila že dle časa pripravljena na takšno novico, zlasti še po boleznih pred letom dni, ko je za las ušel najhujšemu. Toda takšen konec — ne, na kaj takega ni bila pripravljena. Po nekaj vzdihih in dveh ali treh solzah se je sprizjajnila z dejstvom, da njen brat ne živi več.

Presenečala jo je misel, da se morda skriva morilec v osebi njenega nečaka, ki ji je vse opisal brez posebne živčnosti in ni zamočil, da sumijo njega. To je zadoščalo, da se je začelo prvotno presenečenje spreminjati v strah.

Oddahnila se je, ko je Gerhard, razočaran nad pogovorom s svojo sestro, mrmraje stopil proti svoji sobi. Starica je vedela, da s spanjem ne bo nič, zato se ji je zdelo najpametneje počakati na nečakinjo in ji zaupati skrb, ki ji ni in ni mogla pregnati.

To pot ni zalegla niti ilustrirana revija, njeno priljubljeno razvedrilo v nočeh, ko jo je mučila nespečnost. Vstala je z udobnega kavča v kotu, si prižgala Chesterfieldko in stopila k oknu. Imela je občutek, kakor da jo bo zadušilo v tistem kotu.

Prav takrat je po hiši odjeknil zvonec. Najprej dolgo, potem kratko in spet dolgo. Vedela je, da ni grofična Pavla, ki je imela s seboj ključ večnih vrat. Prvi trenutek se je malone razveselila ob misli, da so morda že zasledovalci za nečakom Gerhardom. Čutila je, da bi zasledovalci najprej pregnali njen strah.

Stopila je k oknu, odrinila zunanje šipe in se nagnila nad polico. Pred vrati je stal gologlav možik. Zagledala ga je prav takrat, ko se je ponovno oglašil zvonec.

S pogledom je preletela dvorišče in cestu. Nikjer živca.

»Sto hudičev!« je slišala godrnjati onega pred večnimi vrati.

Se preden se je spet oglašil zvonec, se je stara Ana oglasila tiho, plaho:

»Kaj želite, gospod?«

Zdrnil se je, stopil korak nazaj in se ozrl k njej. Senca veje pred vrati mu je zakrivala obraz.

»Oprostite, gospa,« je spregovoril in se lahno priklonil. »Ali ste vi gospa Ana Görth?«

Govoril je mehko, dihal globoko, kakor da je zelo htel.

»Da, jaz sem,« mu je odgovorila. »Zakaj vprašujete?«

»Ali sta pri vas gospodična in gospod Hofenberg?«

Ni takoj odgovorila. Pazljivo si je ogledovala človeka pod oknom. Preudarjala je, kaj naj mu reče.

»Za božjo voljo, gospa Görth, govorite že! Za življenje gre! Mlademu grofu grozi velika nevarnost.«

»Kdo pa ste?«

»Moje ime vam ne bo povedalo ničesar. Najbrž vam zadošča, če povem, da prihajam iz gradu in da me pošilja gospa Magda Lindemann...«

»Magda Lindemann,« se je zdrnila Ana. Vedela je, da človek pod oknom ne laže.

»Da, Magda Lindemann,« je naglo nadaljeval. »Za gospoda grofa imam zelo važno sporočilo, od katerega je odvisna njegova rešitev. Pohitite, prosim vas, sicer bo

prepozno. Zasledovalci bodo vsak čas tu!«

»Takoj vam bom odprla,« se je odločila Ana Görth. Ze je hitela po stopnicah.

Globoko se ji je priklonil, ko je odprla vrata. Pozabila je na tisti občutek, ki jo je prevzel ob nečakovem prihodu. Brez obotavljanja je peljala gosta proti Gerhardovi sobi. Neznane je bil tik za njo.

»Kaj mu imate sporočiti?« ga je vprašala, ker ni mogla premagati radovednosti. »Njegova teta sem, vse mi je povedal.«

»Ne bodite hudi, milostljiva gospa,« ji je odgovoril kar se da vlijudno. »Naročili

so mi, da smem obvestiti le grofično ali gospoda grofa. Najbolje bo, če njemu povem.«

Ana Görth je užaljeno skomignila z rameni in mu z roko pokazala vrata sobe, katere okna so gledala na drugo dvorišče.

Neznane je takoj močno potrkal.

»Kdo je?« se je Gerhard oglašil prita-jeno, skoraj šepetaje. Copate so drsle po podu vse do vrat, potem pa spet:

»Kdo je? Pavla, ali si ti?«

Neznane je stopil tik k vratom in glasno spregovoril:

»Prihajam od gospe Lindemann, iz gradu, gospod grof. Važno sporočilo imam.«

Skrnil je ključ v ključavnici.

»Vstopite in brž povejte,« je rekel grof Hofenberg in spustil neznanca v sobo.

Ko so se vrata zaprla, je Ana Görth brž nastavila ušesa. Vse skupaj se ji je zdelo preveč skrivnostno, da bi mogla premagati radovednost.

Ze naslednji trenutek so se vrata naglo odprla, stara teta se je znašla tik pred neznančevim obrazom. Ponočni obiskovalec je gledal grofa, kakor da so njegove besede bile namenjene njemu kot pa prisluškovalki pri ključavnici:

»Milostljiva gospa, bodite prepričani, da bo gospod grof najbolj miren, če bo le on slišal sporočilo.«

»Teta Ana... Le kako ste mogli?« jo je živčno grajal Gerhard.

Spet je skomignila, užaljeno dvignila glavo, se obrnila in ježno stopila proti svoji sobi.

Neznane je počakal, da je izginila na hodniku, ki je peljal v njeno sobo, šele potem je zaprl vrata in iznova prisluhnil.

Zabava v Zimskem vrtu je očitno do segla vrhunec. S hrupom, ki je sliši skozi vrata in okna v spokojno noč, se je mešalo brnenje motorja neke iz daljave.

Neznane je se zdrnil. Obrnil se je in — tedaj je slišal vprašanje, ki je prišlo iz ust grofa Gerharda Hofenberga:

»Kaj mi sporoča Magda Lindemann?«

Tista noč je bila naporna za narednika Hardyja. Vsa vojna leta ni toliko priklonil kot na poti od Hofenberga do Adolfsdorfa. Preklinalu mu je, s katerim je brez okvare pod točo krogel in granat premagal pot od Atlantskega oceana do Schwerina, je neke sredi poti počila guma.

Z zamenjavo kolesa bi ne bilo težav. Deset minut in potem bi se lahko peljali dalje. Toda smola, mali ročni navor je kot nalašč ostal v avtomobilu dr. Marcha. Tako ni Hardyju preostalo nič drugega, kot za- nati se na moč lastnih mišic in na nekaj debelejših kamnov, ki jih je položil pod oči. Prav s tem ja je bilo največ težav. Na tej preklenti mecklenburški planjavi bi sredi belega dne težko našel kamen, kaj šele sredi noči!

Namesto desetih minut so z menjavo kolesa izgubili pol ure, tako da sta kazalca na fluorescenčni številčnici kapetanove ročne ure kazala točno eno po polnoči, ko so pridrveli pred Adolfsdorf.

Iz razsvetljenega poslopja je donela glasba. Stopili so tja.

Zaspani vratar je bil na vso moč ustreljiv, ko so ga vprašali za hišo Ana Görth. Poklekal je suhljatega fanta v ponošeni belti ukazal, naj gospodove pokaže pot.

Dve cigareti kot nagrada za uslugo sta bili dragoceno darilo, zakaj fant je ves vesel stekel nazaj in pustil one tri v jeepu pred hišo Ana Görth.

Najprej je zlezal z voza Archie Bunch. Stopil je k vratom v železni ograji in jih odprl. Potem se je ozrl proti hiši, ki je bila vsa temna in tiha v mraku pod drevjem.

»Neprijetno mi bo, če bom vrgel iz postele stanovalce te hiše, pa ne bodo tisti, ki jih iščem,« je polglasno rekel kapetan Archie Zarku, ko sta stopala proti hiši. »Če nimajo zvonca, bomo morali točiti po vratih.«

Pramen luči iz narednikove žepne svetilke je preletel vrata in našel na desni gumb električnega zvonca.

Stara Ana je očitno opazovala, kaj se dogaja na dvorišču, ker se je takoj oglašila:

»Kaj bi radi?«

»Gospa, bodite tako dobri in pridite dol,« ji je vlijudno rekel kapetan Bunch in v pozdrav pritisnil dva prsta dlanja na rob čepice. »Sem oficir ameriške vojske in bi rad govoril z vami.«

»Z menoj?« je starkin glas ponovno drgetal.

»Da, z vami, če ste Ana Görth,« ji je odgovoril kapetan in malo tiše nadaljeval: »Je v hiši razen vas še kdo, bo za vas najboljše, če ga ne boste obvestili o našem prihodu. Resno govorim, gospa.«

»Takoj pridem,« je rekla odločneje in izginila od okna.

Narednik Hardy, se je obrnil Archie k podoficirju, pregledje hišo na oni strani. In pazite! Če bo kdo skušal uiti, streljajte! Na moje odgovornosti!

Se preden je prišla stara Ana do večnih vrat, sta kapetan in Zarko slišala govorila na cesti. Ženski glas se je hehetal, možki pa je skušal z nekaj revnimi nemškimi besedami povedati misel, ki bi jo prej izrazil s kretnjami kot s pomanjkljivim znanjem nemščine.

Spored Radia Ljubljana za teden od 8. do 14. avgusta

PONEDELJEK

dne 8. avgusta

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)

5.10—5.30 Nekaj domačih zvokov za dobro jutro

6.30—6.40 Reklame

8.05 Iz filmov in glasbenih revij

8.20 Početniško popotovanje od strani do strani

8.35 Mam cabaret (spored zabavne glasbe)

9.00 Zvočni mozaik

10.10 S sprejemnikom na dopust

11.00 Dva orkestralna odlomka

11.15 Naš podlistek — Od dinamita do Nobelovih nagrad — I.

11.35 Samospeve A. Dvořaka poje mezzosopranistka Dana Holz

12.00 Veseli planšarji pozdravljajo

12.25 Zabaven opoldanski spored

13.15 Obvestila in zabavna glasba

13.30 V pesmi in plesu po Jugoslaviji

14.00 Glasbene razglednice

14.30 Prireditve dneva

14.35 Anton Lajovic: Pesem jeseni

15.15 Reklame in zabavna glasba

16.40 Slovenske narodne pesmi poje Mariborski komorni zbor p. v. Rajka Sikoška

16.00 Naši popotniki na tujem

16.20 Božidar Sirota: Prizori iz marionetske igre

16.40 Parada plošč

17.10 Srečno vožnjo: (soferjem na pot)

18.00 Operne melodije

18.40 S knjižnega trga

19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba

19.30 Radijski dnevnik

20.00 Trikrat deset (spored zabavne glasbe)

20.30 Simfonični koncert

22.15 Iz naših studiev

23.10 Listi iz dnevnika

23.40 Pianist Oscar Peterson

23.50 Prijeten počitek!

24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

dne 9. avgusta

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)

5.25—5.45 V ritmu današnjih melodij

6.30—6.40 Reklame

8.05 Jutranji spored solistične glasbe

8.30 Zabavni potpuri

9.00 Umetne pesmi Danila Bučarja

9.20 Friderik Chopin: Koncert za klavir in orkester št. 1 v e-molu

10.10 Sportniki izbirajo popevke

11.12 Veliki zabavni orkester Jerry Carretta

11.30 Oddaja za otroke

12.00 Avgust Stanko s harmoniko in pevci

12.15 Kmetijski nasveti

12.25 Pet pevcev — pet popevk

12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja

13.15 Obvestila in zabavna glasba

13.30 Naši pevci v priljubljenih operah

14.10 V narodni pesmi po Evropi

14.30 Prireditve dneva

14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo

15.15 Reklame in zabavna glasba

15.40 Igramo za vas

16.00 Listi iz domače književnosti

16.20 Predstavljamo vam znamenite orkestre

17.10 Razgovor z voivci

17.20 Parada plošč

18.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike

18.15 Od plesišča do plesišča

18.50 Človek in zdravje

19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba

19.30 Radijski dnevnik

20.00 Vokalna dela Johanna Brahmsa

20.30 Radijska igra

21.28 L. M. Škerjanc: 7 dvajsetstonskih fragmetov

21.38 Nekaj minut z orkestrom Alfreda Schoiza

22.15 Popevke v mesečini

22.40 Jazz!

23.10 Nočni komorni koncert

24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

dne 10. avgusta

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)

5.10—5.25 Veselo na delo!

6.30—6.40 Reklame

8.05 Iz arhiva slovenskih in jugoslovanskih zborovskih pesmi

8.20 Početniško popotovanje od strani do strani

8.35 S sprejemnikom na dopust

10.10 Ciklus velikih simfonij — 8. oddaja

10.40 Emil Adamič: Tatarska suita

11.00 Europa expres

11.30 Pojo solisti beogradske in zagrebške opere

12.00 Prijetno opoldne vam želijo Zadovoljni Kranjci

12.15 Kmetijski nasveti

12.25 Harfa in kitara

12.40 Otroci pozdravljajo

13.15 Obvestila in zabavna glasba

13.30 Makedonija v pesmi in plesu

13.50 Med simfoničnimi plesi in rapsojdijami

14.30 Prireditve dneva

14.35 Ritmična abeceda

15.15 Reklame in zabavna glasba

16.40 Zabavna zvoki

16.00 Novost na knjižni polici

16.20 Koncert po željah

17.10 Deset minut iz naše belečnice — Drago Ulaga: Telesna vzgoja delovnih ljudi

17.20 Parada plošč

18.00 Kulturna kronika

18.20 Igra violiniš Uroš Prevoršek

18.45 Radijska univerza

19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba

19.30 Radijski dnevnik

20.00 Ray Conniff z zborom in svojim orkestrom

20.38 Kvintet Georga Shearinga

20.45 Velike ure opere

22.15 Plesna glasba z vsega sveta

23.10 Intermezzo z godali

23.15 Italija poje

23.50 Prijeten počitek!

24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

ČETRTEK

dne 11. avgusta

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)

5.25—5.45 Nekaj domačih zvokov

6.30—6.40 Reklame

8.05 3 uverture

8.30 Naši glasbeni uspehi v preteklem solskem letu

9.00 Melodije na tekočem traku

9.40 Slovenski oktet poje ljubiteljem vokalne glasbe

10.10 Od melodije do melodije

11.30 Oddaja za cicibane

12.00 Srečanje s triom in kvartetom Andreja Blumauerja

12.15 Kmetijski nasveti

12.25 Zabaven opoldanski spored

13.15 Obvestila in zabavna glasba

13.30 Popularen spored igr Mariborski instrumentalni ansambel

13.50 Vedri zvoki

14.30 Prireditve dneva

14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo

15.15 Reklame in zabavna glasba

15.40 Tri mazurke in balade Fredericka Chopina

16.00 Iz svetovne književnosti

16.20 Kopalcev v zabavo

17.10 Petdeset minut turizma in melodij

18.00 Iz francoskih oper

18.30 Sportni tehnik

19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba

19.30 Radijski dnevnik

20.00 Četrkov večer domačih pesmi in napevov

20.50 La Fontaineove basni

21.30 Iz Schubertove skicirke

22.15 S popevkami čez kontinente

22.40 Moderna plesna glasba

23.10 Nočni koncert

24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETEK

dne 12. avgusta

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)

5.10—5.30 Domači ansambli želijo prijetno jutro

6.30—6.40 Reklame

8.05 Operne medigre

8.20 Početniško popotovanje od strani do strani

8.35 S sprejemnikom na dopust

9.00 Glasbeni variete

9.55 Klavir v ritmu

10.10 Vilko Ukmar: Novoletne za violončelo in klavir — Peter Lipar: Bagatele za klavir

10.40 Ameriška pevka Judy Garland

11.00 15 minut s triom Avgusta Stanka

11.15 Naš podlistek

11.35 Joseph Haydn: Koncert za violončelo in orkester

12.00 Dobra volja je najboljša

12.15 Kmetijski nasveti

12.25 Zabavni orkester Pierre Dorsey

12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja

13.15 Obvestila in zabavna glasba

13.30 Meodije po vašem okusu

14.30 Prireditve dneva

14.35 Prijubljeni dvospevi

15.15 Reklame in zabavna glasba

15.40 Pesmi jugoslovanskih skladateljev poje zbor JNA

16.00 Humoreska tega tedna

16.20 Parada plošč

17.10 Razgovor z volivci

17.20 Blaž Arnič: Z vlakom, kantata za soliste, zbor in orkester

18.00 Foje Doris Day

18.15 Poslušajmo Vaški kvintet s pevc

18.30 Iz naših kolektivov

19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba

19.30 Radijski dnevnik

20.00 Mandoline in godala

20.15 Tedenski zunanepolitični pregled

20.30 Balet skozi stoletja — 7. oddaja

21.10 Girolamo Frescobaldi: Gagliarda

21.15 Oddaja o morju in pomorskih

22.15 Od comba do big banda

22.10 Počasni valček

22.20 Pojte z nami!

23.50 Prijeten počitek!

24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

dne 13. avgusta

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)

5.25—5.45 Veselo na delo!

6.30—6.40 Reklame

8.05 Havajski napevi

8.20 Pionirski tehnik

8.40 Bedřich Smetana: Češki plesi za klavir

9.00 Iz slovenske in jugoslovanske zborovske ustvarjalnosti

9.20 S sprejemnikom na dopust

10.10 Od tod in tam

11.30 Družina in dom

11.40 Zabavni orkester RTV Ljubljana

12.00 Igra vam trio Slavka Avenika

12.15 Kmetijski nasveti

12.25 Zabaven opoldanski spored

13.15 Obvestila in zabavna glasba

13.30 Dvajset minut s pihalno godbo JLA

13.50 Od arije do arije

14.30 Prireditve dneva

14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo

15.15 Reklame in zabavna glasba

15.40 Petar Stojanović: Serenada za flavto in godalni orkester

16.00 Na platnu smo videli

16.20 Priljubljene popevke

16.40 Majhni zabavni ansambli

17.10 Parada plošč

18.00 Umetine in narodne pesmi poje moški zbor France Prešeren

18.20 Pozdrav z gora

18.45 Okno v svet

19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba

19.30 Radijski dnevnik

20.00 »Na vrtni veselici«

20.25 Sobotni mozaik

22.15 Oddaja za naše izseljence

23.10 Zapišimo še enkrat

24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

NEDELJA

dne 14. avgusta

6.05—6.10 Poročila

6.30—6.40 Reklame

6.40—6.45 Prireditve dneva

6.45 Popevke za nedeljsko jutro

7.15 Sprehod po kartoteki re-dakcije za narodno glasbo

8.00 Mladinska radijska igra Aleksander Marodič: Deki z Rdeče obale

8.35 Iz albuma francoskih otroških pesmi

8.50 Franca Liszt: Preudilji simfonična pesnitev

9.05 Z vedro glasbo v novi teden

10.00 Se pomnite, tovariši... F. Strekelj — Krepič: Za življenje

10.30 Zbori in samospevi Jurija Fijašmana

10.45 Radi bi vas zabavali

11.30 Zvone Kržišnik: Nočna vožnja od Dubrovnika v Split (reportaža)

12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I.

13.30 Za našo vas

14.35 Koncert pri vas doma

14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II.

15.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in obvestila

15.15 Reklame

OBISK V IZOLSKIH PODJETJIH KLJUB TEŽAVAM USPEHI

Tudi Slovensko Primorje se pridružuje proslavljanju 10-letnice delavskega upravljanja, čeprav so bili tam začetki tega upravljanja glede na pogoje nekoliko drugačni kot v ostali naši domovini in čeprav lahko govorimo o uspešnejšem razvoju pravega delavskega samoupravljanja šele od leta 1954 dalje.

Občinski sindikalni svet Izola je ob proslavljanju organiziral obisk našega sodelavca v nekatera izoljska podjetja. Posredujemo zapiske najznačilnejših ugotovitev in razgovorov s proizvajalci teh podjetij.

MEHANOTEHNIKA: NOVI PROIZVODI

Danes je že po vsej državi in tudi v tujini (zaradi konkurence) znano podjetje za izdelovanje igračk »Mehanotehnika« v Izoli, ki je nastalo na pobudo ljudske tehnike leta 1952. Velike težave so imeli, preden so spravili skupaj vsaj nekaj, sicer zelo starih strojev in orodja. Leta 1956 je bilo podjetje v zasilnem prostoru nekdanjega podjetja »IRIS«. V tem letu so se preselili nekateri obrati v vojašnico. Naslednje leto so zaradi boljših delovnih pogojev, novih strojev in zaradi večje prizadevnosti proizvajalcev povečali proizvodnjo kar za 91 odstotkov. Kasneje se je proizvodnja iz leta v leto večala. Za 45 odstotkov se je povečala lani, zlasti zato, ker so se junija tega leta preselili v nove, sodobne prostore. Sicer tudi še sedaj ni konec njihovih »stanovanjskih« težav. Treba bo še zgraditi upravo, skladišča ter ureaditi v sedaj za silo urejenih pisarniških prostorih razne delavnice.

Težaven razvoj je tudi precej vplival na kolektiv. Ljudi je bilo treba vzgajati in izobraževati, razen tega pa se je kader zelo menjal. Danes je ta problem bolj ali manj urejen, zlasti zaradi tega, ker je delo sindikalne organizacije zelo dobro in ker ves kolektiv kaže veliko skrb za posameznika. Zlasti so prizadevali pri stanovanjski graditvi. Doslej so že zgradili dva stanovanjska bloka, prav zdaj pa gradijo 30 stanovanj. Organizirali so tudi svojo stanovanjsko zadrugo. Razen tega vpliva na udržitve kolektiva in izboljšanje delovne vneeme tudi uspešen način nagrajevanja po delovnem učinku. Plaćevanje po učinku so pričeli uvajati leta 1956. Začetek je bil skromen (samo 18 % vseh zaposlenih v proizvodnji so nagrajevali po učinku) in zato so bili tudi uspehi skromni. Letos nagrajujejo po učinku kar 76 % vseh zaposlenih v proizvodnji. V nekaterih oddelkih so že dosegli zgornjo mejo možnosti za merjenje dela po učinku.

Zanimivo bi bilo opisati, kaj vse proizvajajo v tem podjetju. Zal

nam tega prostor ne dovoljuje. Omenimo naj le, da je gotovo izmed vseh sto in sto proizvodov najzanimivejši novi proizvod majhnega električnega motorčka, ki dobi energijo iz žepne baterije, uporaben pa je za vse mogoče igrarke in modele.

DELAMARIS: MODERNIZIRAJO PROIZVODNJO

Današnje podjetje, živilski kombinat »Delamaris«, je staro komaj leto in pol. Njegov nastanek je daljši gospodarski in družbeni razvoj tega podjetja posebno obsežnejši.

Pred vojno in v prvih letih po vojni so v Slovenskem Primorju delala tri podjetja živilske stroke: Delanglade, Arrigoni in Ampela. Ob priključitvi k Jugoslaviji so iz teh podjetij nastala podjetja »IKRA«, »ARGO« in »IRIS«. Razen tega pa je poslovala v Izoli tudi trgovska agencija »Delamaris«. Šele lani ob novem letu je iz vseh teh enot nastalo skupno podjetje.

Tudi v tem podjetju so, tako kakor drugje v Koprski, močno občutili politično dogajanje ob meji. V prvih letih po priključitvi k Jugoslaviji se je 90 % kadra izmenjalo. Nenehno prelivanje delovne sile se je danes močno pozna, čeprav se že kaže, da nastaja v tem kombinatu nov, boljši in trdnjši kolektiv, ki je kos nalogam socialističnega gospodarjenja in upravljanja. Na vse to je zlasti vplival uspešen gospodarski razvoj podjetja. Omenimo naj med številnimi novimi proizvodi le znane Argo juhe, ki so bile prvi tovarni Jugoslovanski izdelek na našem trgu. Močno si prizadevajo, da bi obnovili in deloma razširili svoje podjetje. Uspejo jim je, da so si postavili in uredili svoj lito-grafični oddelček. S tem so si prihranili mnogo milijonov, saj jim ni treba več voziti pločevine v Ljubljano in nazaj. Letos in prihodnja leta bodo rekonstruirali nekatere obrate, kjer se pojavljajo ozka grla v proizvodnji. Med najpomembnejšimi investicijami pa je prav gotovo organiziranje lastne več-

je flote ribiških ladij. Ze sedaj lovijo z nekaj svojih ladij. V prihodnjih petih letih nameravajo floto toliko povečati, da bodo imeli skupaj 35 plovnih objektov.

Posebno pozornost posvečajo v tem podjetju nagrajevanju po delovnem učinku. Vsa delovna mesta, kjer je mogoče delo meriti po učinku, oziroma postaviti norme, imajo urejeno nagrajevanje po učinku. Razen tega imajo še poseben sistem nagrajevanja glede na rentabilnost proizvodnje in poslovanja oziroma glede na prihranek. Nagrajen je vsak tisti (in le tisti), ki neposredno sodeluje pri ustvarjanju določenega prihranka.

V Izoli je fluktuacija delovne sile v gospodarstvu precejšnja. Zanimivo je, da prav v kombinatu Delamaris fluktuacija vse bolj upada, in menijo, da bo čez leta prišla povsem na normalno raven. To pa zlasti še zato, ker skušajo število zaposlenih stalno zmanjševati ob sočasnem večanju storilnosti in proizvodnje.

GRADBENIK: KLJUB TEŽAVAM VELIKI USPEHI

Ceprav je gradbeno podjetje »Gradbenik« v tej organizacijski obliki še mlado podjetje, nastalo je leta 1954, se ni uveljavilo samo na Koprskem, ampak zlasti tudi v Ljubljani, kjer zdaj izkorišča že 60 odstotkov svojih zmogljivosti. Značilno za to podjetje je naglo večanje. Leta 1954 so imeli samo 200 zaposlenih, danes pa jih imajo že 850. O hitrem in učinkovitem razvoju podjetja priča tudi nagel porast bruto produkta in narodnega dohodka. Če vzamemo stanje v letu 1956 z indeksom 100, potem se je bruto produkt dvignil lani na indeks 262, narodni dohodek pa na 290. Ves ta napredek pa ni posledica obsežnejšega zaposlovanja, temveč predvsem večje storilnosti in boljše mehanizacije, ki so si jo priskrbili s svojimi sredstvi. Narodni dohodek na proizvajalca je znašal leta 1956 351.000 dinarjev, letos pa bo, kakor kaže, skoraj pol milijona dinarjev.

Precejšnje težave imajo s fluktuacijo delovne sile, vendar urejajo ta problem zelo prizadevno in uspešno. Prav posebno skrb posvečajo zaposlenemu in njegovemu življenju po delu. Na vseh gradbiščih imajo razmeroma zelo dobro urejena naselja, povsod imajo menze, povsod skušajo preskrbeti delavcu tudi razno razvedrilo. Kaže, da bodo letos uredili za svoje delavce tudi osrednje naselje v Koprski, ki bo razpolagalo z 260 ležališči.

OBNOVA: MEHANIZIRALI SE BOMO

Ceprav sodi izoljsko gradbeno obrtno podjetje »Obnova« med manjša podjetja, je že skoraj po-

Pogled v montažni oddelček naše edine tovarne otroških igračk

MALA OPREMA: VSE IZVAŽAMO

Verjetno je med pomembnejšimi podjetji v Izoli najmlajša »Mala oprema«. Delajo nekatere manjše dele, ki sodijo v opremo sodobnega stanovanja. Začeli so najprej z izdelavo ohišij za radijske aparate. Pa se jim ni preveč izplačalo. Potem so usvojili proizvodnjo drugih izdelkov. Izdelujejo servise, mize, mizice za televizijske aparate itd. Ker so se usmerili na izdelovanje takšnih predmetov, ki so na svetovnem trgu bolj redki, so že pred tremi leti lahko izvozili 60 % vsega, kar so naredili. Lani in letos pa pravzaprav delajo samo za izvoz. Pri tem so jim pomagali zlasti pri podjetju »Slovenija-jes«, ki vodi njihovo »zunanjetrovinsko« gospodarjenje. Izvažajo predvsem v Ameriko, nekaj pa tudi v Zahodno Nemčijo.

Ko se je podjetje rodilo, so imeli le 20 delavcev. Težave so bile s prostori, z osnovnimi in z obratnimi sredstvi.

Zdaj imajo zaposlene 108 delavcev. Prostori so že boljši, vendar bo treba še marsikaj izboljšati: transport, ventilacijo, misliti pa bo treba tudi na ustanovitve lastne menze. Kaže, da bodo to dosegli tedaj, ko bo »Mehanotehnika« izpraznila nekaj prostorov, ki sodijo sicer k njim.

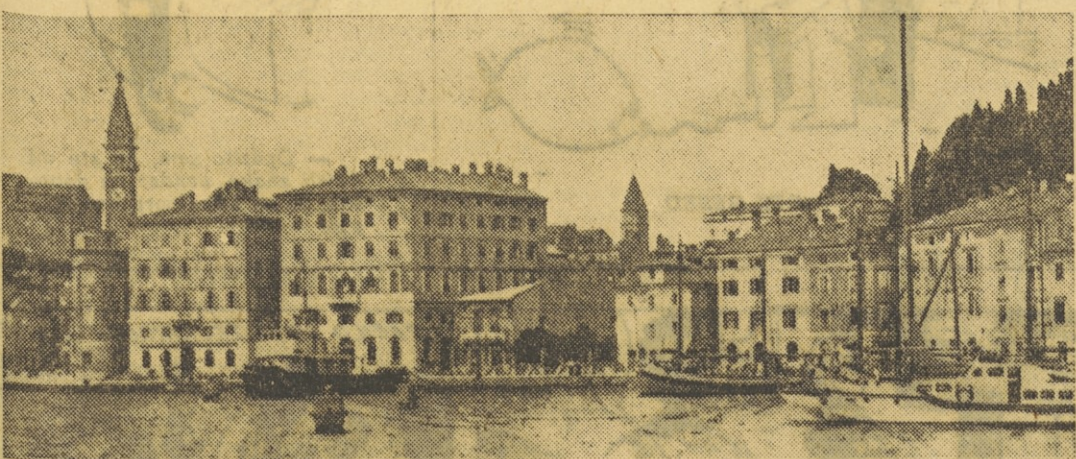
JE REKONSTRUKCIJA

Izoljskim izdelovalcem gradbenega materiala so že prerokovali, da ne bodo več imeli zasluzka. V resnici so se zaloge surovin za navadno izdelovanje opečnih izdelkov do kraja izčrpale. Našli pa so drug izhod. Lapor je v Slovenskem Primorju zelo razširjena kamenlina. Iz tega pa se tudi da delati opeka.

Začeli so podjetje preurejati. Najprej so morali preskrbeti stroje za mletje laporja. Zdaj urejajo sušilnico, ki jim bo ukinila sezono. Vsa rekonstrukcija jih bo precej veljala. Skoraj 90 milijonov.

»Ruda« je majhno podjetje, toda kaže, da bodo takrat, ko bodo zaključili rekonstrukcijo in ko bodo imeli približno 70 zaposlenih, že močno in pomembno podjetje.

Piranska občina ob obletnici delavskega upravljanja

Slovensko Primorje, določeneje, tako imenovana cona B, je imelo po vojni prav poseben položaj in razvoj. Tako v političnem in družbenem kakor tudi v gospodarskem pogledu. Socialistični razvoj v Jugoslaviji je to območje drugače in počasneje vpiljalo. Posebnosti so določali tudi čisto mednarodni in politični odnosi: odnosi med cono A in B, odnosi med Jugoslavijo in zavezniki na eni strani ter Italijo na drugi strani.

Vse te značilnosti so se zelo močno odrazile tudi v piranski občini. Res je, da so sindikati delali v tej občini vsa leta po vojni, res je tudi, da se je delavsko upravljanje v tej občini razvijalo sočasno z razvojem v Jugoslaviji — toda v marsičem iz objektivnih razlogov manj uspešno in po svoje.

Kljub temu pa lahko danes vidimo velike uspehe, uspehe, kakršnih pravzaprav nismo pričakovali.

VELIKE SPREMEMBE

V letu, ko je bilo to območje dokončno priključeno Jugoslaviji, so nastale velike spremembe. Spremembe ne samo v političnem, temveč tudi v družbeno-gospodarskem pogledu. Prav tako kot v ostali Jugoslaviji, so tudi na tem območju že leta 1954 začeli uvajati komunalni sistem.

Toda tu je bil položaj takrat zelo težak. Iz občine je odšlo 70 % prebivalstva. Med temi so bili zlasti kvalificirani delavci: ribiči, obrtniki, trgovci in kvalificirani industrijski delavci — le malo je bilo med njimi kmetov. V trgovini, obrti in gostinstvu v tem času ni bilo ne kvalificiranih delavcev ne vodilnega kadra. Pravijo, da ni

TEŽAVE SO SPODBUJALE

Mnogi so menili, da bo stanje, ki je nastalo zaradi mednarodnih političnih dogodkov v našem obalnem področju dokazalo, da Jugoslavija ni sposobna družbeno in gospodarsko urediti položaja v nekdanji coni B. Res so bile težave v posamez-

nih gospodarskih organizacijah precejšnje. Morali so povrniti dolgovce, ki so nastali s takšnim ali drugačnim gospodarjenjem v nekaterih podjetjih. Tako je bilo treba nadoknaditi izgube trgovskega podjetja »Prerad«, podjetja »Piranska plinarina«, podjetja »Ribič« itd. Toda težave so spodbujale ljudi, ki so bili voljni še tako garati, samo da se doseže napredek.

V podjetja, kjer niso preveč razmišljali o ekonomiki, so prihajali novi ljudje. Vsi niso prišli zato, da bi delali. Zato tudi novi kader ni mogel še povsem uveljaviti poti v pravi socialistični razvoj podjetja. Počasi se je izrešetal kader. Danes v Piranu marsikdo pravi, da je bilo kar prav, da jih je precej odšlo in da tudi tisti ni več, ki so prišli v Primorje predvsem zaradi boljšega zasluzka (tedaj so na tem območju bile plače skoraj za 30 odstotkov večje kakor drugje).

Podjetja so razen težkega gospodarskega položaja občutila tudi stalen pritisk priseljenecv, ki so si želeli vsaj malo bolj udobno življenje. Prav zato so morala dati več sto milijonov za adaptacijo starih piranskih stanovanj. Med vsemi so največ prispevala podjetja »Splošna plovba Piran«, »Piranske soline« in »Rudnik Sečovlje«.

USPEHI

Z novim kadrom in z ljudmi, ki so ostali na tem območju, se je gospodarstvo piranske občine kmalu dvignilo. Če danes gledamo rezultate, lahko rečemo, da so bili uspehi izredni. Za pravo primerjavo moramo vzeti stanje v letu 1956 in pa stanje lani oziroma letos.

Leta 1956 je znašal družbeni bruto produkt le 6 milijard di-

narjev, letos pa bo znašal kar 11 milijard dinarjev. Se večji napredek je bil dosežen v vrednosti osnovnih sredstev. Pred štirimi leti so osnovna sredstva piranskih podjetij znašala 9 milijard, letos pa znašajo 18 milijard dinarjev, brez upoštevanja 5 milijard dinarjev investicij v osnovna sredstva podjetja »Splošna plovba«.

Podjetje »Splošna plovba« odraža prav gotovo najznačilnejši nagli gospodarski razvoj piranske občine. V tem podjetju so imeli pred štirimi leti le eno ladjo, zdaj pa imajo že ladjeve skupno tonažo 145 brt. V letošnjem letu bodo svojo floto še povečali z nakupom treh velikih prekoceanskih ladij.

Uspešno se razvija tudi podjetje »Piranske soline«. Letos bodo vložili precej sredstev za rekonstrukcijo tega podjetja in za dograditev naprav, ki bodo omogočile, da obrat ne bo samo sezonskega značaja. Kaže, da bodo po dokončani rekonstrukciji pridobivali v Piranskih solinah več kakor 60.000 ton soli na leto.

Za dokaz, da je delavsko samoupravljanje z uvajanjem komunalnega sistema in nagrajevanja dela po učinku dalo izredne rezultate, naj navedemo nekaj podatkov:

S povečano produktivnostjo se je narodni dohodek na prebivalca zelo naglo povečal. Leta 1955 je znašal le 227.000 dinarjev, letos pa bo znašal že 319 tisoč dinarjev, kar je 5 % več, kakor so pričakovali po petletnem perspektivnem načrtu. Prav tako bo porasel tudi družbeni bruto proizvod na prebivalca. Leta 1956 je znašal 593.000 dinarjev, letos pa znaša že 799.000 dinarjev. Družbeni bruto proizvod na zaposlenega pa je bil

leta 1956 le 1.083.000 dinarjev, letos pa bo že 2.770.000 dinarjev.

Zanimivi so tudi podatki o delovni sili: leta 1956 je bilo v gospodarstvu zaposlenih 2644 ljudi, letos pa jih je že 3500. Plačni sklad je znašal pred štirimi leti 516.000.000 dinarjev, letos pa 1 milijardo, 52.000.000 dinarjev.

Vzpredno s tem nenehno raste osebna potrošnja. Letos, ko bo, kakor kaže, osebni dohodek za 25 odstotkov večji kakor lani, bo osebna potrošnja za 17 odstotkov večja.

Od leta 1956 se je število radijskih naročnikov povečalo za 80 odstotkov, število televizijskih aparatov za 316 odstotkov, zmogljivost kino dvoran se je povečala za 149 odstotkov, zmogljivost dispanzerjev za 50 odstotkov, število zdravnikov za 100 odstotkov itd.

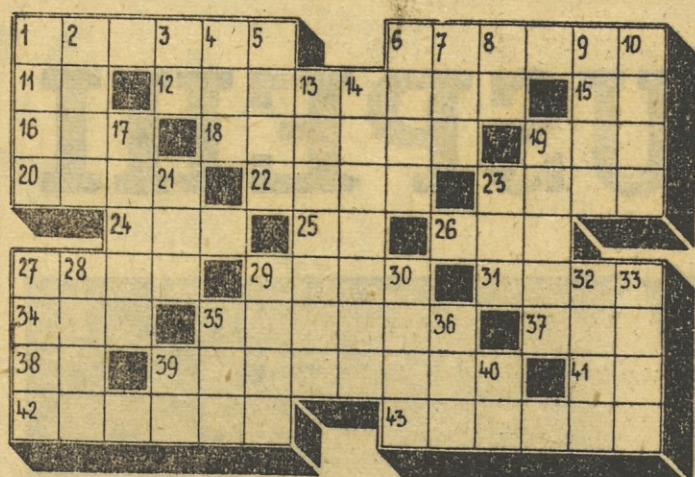
VSE TO SO USPEHI DELAVSKEGA UPRAVLJANJA

Da je razvoj gospodarjenja šel v piranski občini tako naglo naprej, je prav gotovo predvsem posledica uspešnega dela organov delavskega samoupravljanja po podjetjih, kakor tudi dela občinskega zbora proizvajalcev. Menijo, da bo to iz leta v leto še boljše. Že letos so ob volitvah v delavske svete zelo pretehtavali, koga naj bi izvolili, in to ne samo posamezniki, pač pa ves kolektiv določenega podjetja. Zbrali so res najboljše. Težave so le v manjših kolektivih, kjer sindikalne organizacije kljub prizadevanju občinskega sindikalnega sveta še vedno ne žive in ne delajo tako, kakor želimo.

Predvsem na družbeno političnem področju bodo morali proizvajalci piranske občine še precej delati.

Za razvedrilo in kratek čas

KRIŽANKA ŠTEV. 29

Vodoravno: 1. iz celega debla iztesan čoln, 6. razmerja, 11. staroegipčanski bog Sonca, 12. enakovreden, skladen, 15. reka v Sibiriji, 16. latinska črka, 18. čiščenje polja, 19. vrbe, 20. drevo z velikimi srčastimi listi, 22. jegulja, 23. del gledališča, 24. uradni spis, 25. staro mesto v Kaldeji, 26. najvišje igralne karte, 27. slovenska reka, 29. beg pred sovražnikom, 31. pritisk, 34. naziv, 35. tiran, 37. medmet, 38. kazalni zaimek, 39. lahko oborožen vojak pešec v nekdanjih armadah, 41. tujka, ki pomeni »k, proti«, 42. organska snov, ki iz nje dobivamo zelo lepa barvila, 43. posredniki, zastopniki.

Navpično: 1. trdo, brezdušno urjenje, 2. vrsta vodnih živali (množina), 3. začetnici priimka in imena italijanskega pomorščaka v španski in portugalski službi, ki je prvi opisal Novi svet, 4. pripadnik staroslovanskega plemena, 5. igralna

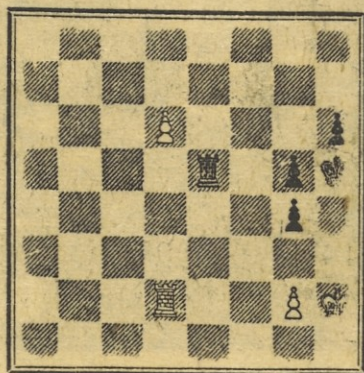
barva, 6. Madžar, 7. vrsta padavin, 8. enaka soglasnika, 9. nočne ptice, 10. prebivalec Pirenejskega polotoka, 13. beljakovinska snov v sočivju, 14. usedlina, 17. kreature, 19. slika iz preprostega življenja na vasi, 21. ptič, ki živi v velikih jatah ob obalah severnih morij, 23. konica, 27. splet las ali cvetja, 28. zdravilna rastlina z belimi cvetovi, 29. nagel, brz, 30. zaključek skladbe, 32. poldragi kamen, 33. muslimanski sodnik, 35. število, 36. lahek dirkalni voz, 39. kratica za »glavni«, 40. izraz pri igri.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. dregam, 6. stiska, 11. Ra, 12. globalen, 15. or, 16. ilo, 18. traper, 19. sla, 20. lari, 22. alod, 23. slak, 24. kos, 25. ak, 26. iti, 27. uran, 29. Stol, 31. okis, 34. kan, 35. otopim, 37. aka, 38. an, 39. grenadir, 41. R(oza) L(uxemburg), 42. zaklop, 43. ogorek.

Kombinirajmo

Črni na potezi se vda. Zakaj? Tokrat nekoliko drugače, z vprašanjem, čemu se črni (na potezi) vda. Saj ima vendar kmeti velikega »prostaka« pa tudi lahko zadrži s trdnjavo? Toda črni (to je bil madžarski mednarodni mojster Portis v igri z našim velemojstrom Ivkovom na nedavnem meddržavnem dvoboju v Budimpešti!) je resnično gladko izgubljen, pa naj igra tako ali drugače, kajti beli kombinira grožnjo prodreti z d-kmetom do osme vrste z matno nujnico! Torej?

zdaj žrtvovati trdnjavo za kmeta, ker ne gre 3. ... Kh4 zaradi mata na h6, in prav tako ne 3. ... g3+ 4. K:g3, g4 5. Kf4! s prodorom kralja do d-kmeta. Na 1. ... Te3 (z grožnjo g3+ in Te1 mat) pa igra beli Td5 in g3+ ne gre zaradi Kh3, ker je zdaj črni kmet na g5 vezan. Nadaljevanje v tej varianti je na dlani, kolikor črni po Te3 ne igra ponovno Te8 itd.

DOBER GLAS GRE V DEVETO VAS

LAMO-05K SV-175 UMO-05 SG-250 GALEB SR-150 COLIBRI

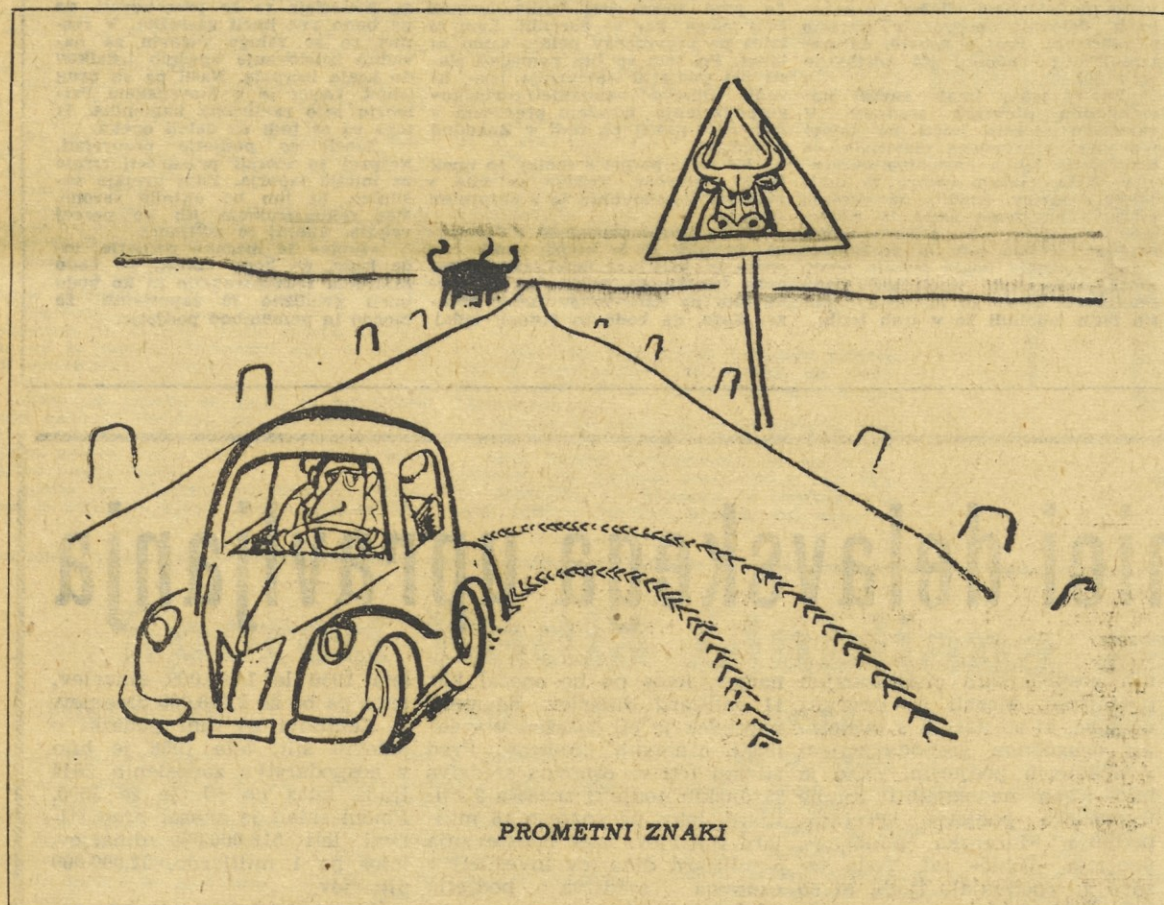

TOVARNA MOTORNH KOLES

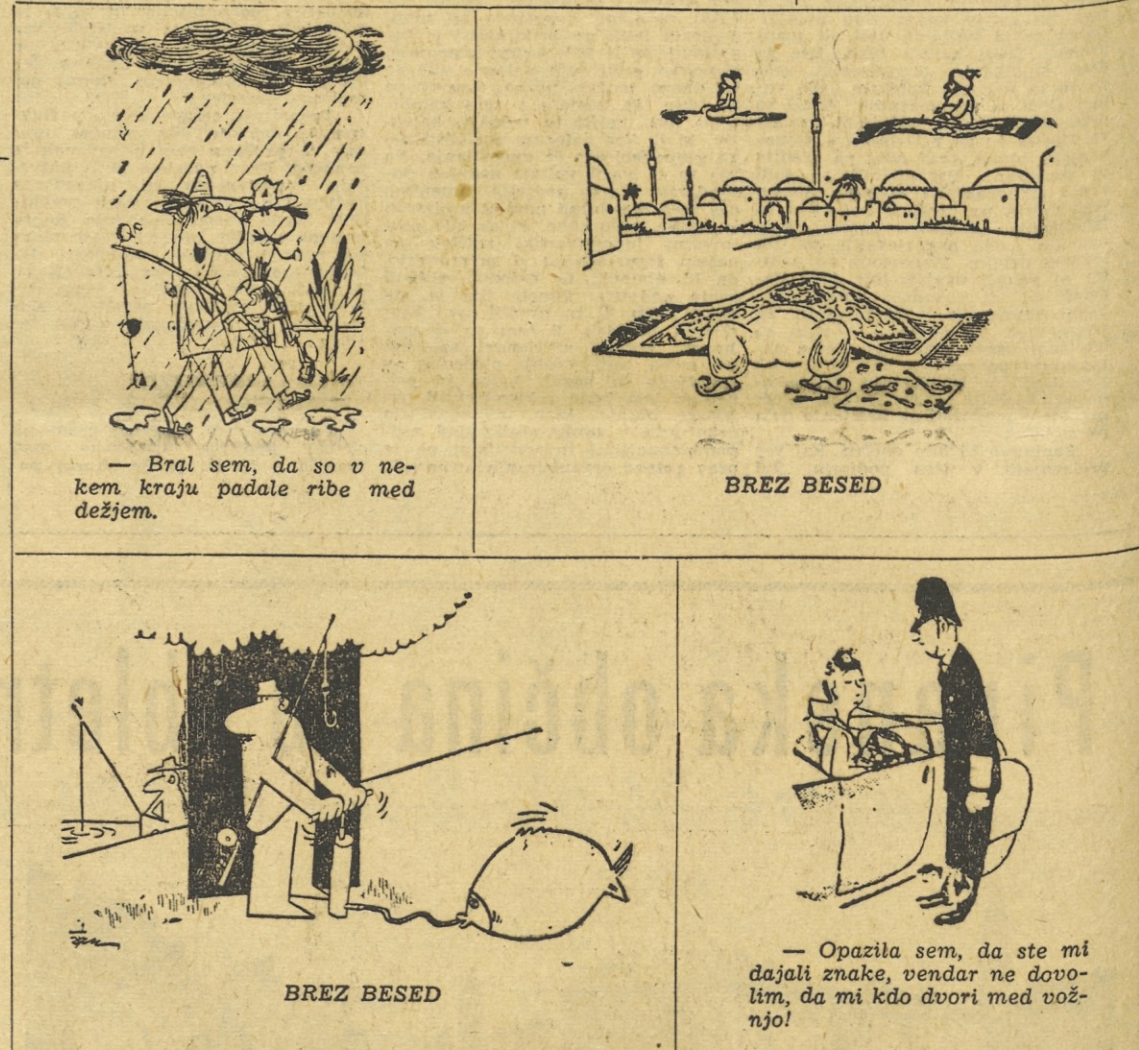
TOMOS KOPER

BREZ BESED

PROMETNI ZNAKI

— Bral sem, da so v nekem kraju padale ribe med dežjem.

BREZ BESED

BREZ BESED

— Opazila sem, da ste mi dajali znake, vendar ne dovolim, da mi kdo dvori med vožnjo!

ANA JE PRISPELA NA PRVI CILJ...

OPROSTITI SE, NISEM MOGEL PREJ...

PROSIM, DATTE MIČAJ IN KOZARČEK RUMA...

ALI ME BOSTE PELJALI V HOSTO?

LE DEL POTI, DO DRUGE JAVRE...

HEJ, "PEK" ALI JE PRIPRAVLJENA VEČERJA ZA NOVEGA GOSTA?

SLADKA VEČERJA BO!